

# Danga toa ngada ne led

## Otnga Mugaeai

---

Ninipunga ngan Deo ikado danga toa ngada ne ga iuot

- 1** <sup>1</sup> Mugaeai mugaeai tau, Deo ikado bubur ga tano ga iuot. <sup>2</sup> Be tano ianun eta mao. Ienono sapaean. Tibur toa ngada oa dodom, be eau kekelen. Be Deo Itautau Tutui iroso gadae ngan eau igogo.
- <sup>3</sup> “Idio ta Deo ikeo, “Manta taranga iuot.” Tota taranga iuot. <sup>4</sup> Deo igera mambe taranga eia kemi. Ta idol taranga idio iadag, be dodom idio iadag. <sup>5</sup> Deo iuato taranga eine “ado,” be iuato dodom eine “bong.” Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado ede.
- <sup>6</sup> <sup>b</sup> Ga kus ta Deo ikeo, “Kalakalanga ede manta iuot ta ipoga eau ga idio ngan tibur rua.” <sup>7</sup> Io, kalakalanga tota iuot. Deo ikado kalakalanga toa oa ta ipoga eau gadae ga eau gadio ngan kalakalanga. <sup>8</sup> Deo iuato kalakalanga toa oa “mariamba.” Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado rua aea.
- <sup>9</sup> Ga kus ta Deo ikeo, “Eau ienono gadio ngan mariamba, manta ila iluplup ngan tibur kelede, ta tibur mamasa iuot.” Io, tota iuot.
- <sup>10</sup> Deo iuato tibur mamasa eine “tano.” Be eau toa ila iluplup ngan tibur kelede, iuato “tad.” Ta Deo igera gid danga toa oa eine kemi.
- <sup>11</sup> Ga kus ta Deo ikeo, “Manta tano ipapot gid abei ga gilgilnga ga annga imata ede ga ede toman ngan ipuapua. Ta gid abei kelede kelede itautau ga iuot toman ngan ipuapua.” Io, tota iuot. <sup>12</sup> Tano ipapot gid abei ga gilgilnga ga annga imata ede ga ede toman ngan ipuapua. Ga gid abei kelede kelede itautau iuot toman ngan ipuapua. Deo igera gid danga toa oa eine kemi. <sup>13</sup> Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado tol aea.
- <sup>14</sup> Ga kus ta Deo ikeo, “Gid taranga manta titara mariambai ta tikado bong ila ga kus ta ado inasi, ta timan kilala ngan gid rai ga taun

---

<sup>a</sup> 1.3 2Ko 4.6    <sup>b</sup> 1.6-8 2Pe 3.5

ga ado. <sup>15</sup>Gid taranga toa oa ga ienono mariambai ta titara ga isulug tanoeai.” Io, tota iuot. <sup>16</sup>Deo ikado taranga kapepei rua. Taranga kapei eine ngan itara ado, be kakauede ngan itara bong. Ga ikado gid gigima pade. <sup>17</sup>Ta idol gid taranga toa oa mariambai ta titara ga isulug tanoeai <sup>18</sup>ado ga ado ga bong ga bong. Ga tikado tibur meremere iadag ga tibur dodom iadag. Deo igera gid danga toa oa eine kemi. <sup>19</sup>Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado pange aea.

<sup>20</sup> Ga kus ta Deo ikeo, “Tad manta iuon ngan gid masilau imata ede ga ede matad bibita. Ga gid man pade manta tiuot ga tiroro alele mariambai gadae ngan tano.” <sup>21</sup>Tota Deo ikado gid masilau kapepei ga gid masilau padengada tad aea ga eau aea ga tiuot ta tilalala alele tadiai ga eaui. Ga ikado gid man imata ede ga ede. Deo igera gid danga toa oa eine kemi. <sup>22</sup>Idio ta Deo ikado posanga kemi ngan pamatuanga gid ta ikeo, “Gimi masilau tad aea, manta apupulou ga aot busa ta aparangrang tibur toa ngada ne tadiai. Be gimi man, manta aot busa tanoeai.” <sup>23</sup>Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado lima aea.

<sup>24</sup> Ga kus ta Deo ikeo, “Manta tano ipapot gid masilau tibur aea imata ede ga ede matad bibita, ta gid masilau matad mud ga matad saksak, kapepei ga gereirei tiuot.” Io, tota tiuot. <sup>25</sup>Deo ikado gid masilau tibur aea imata ede ga ede, edengada matad mud, padengada matad saksak, kapepei ga gereirei. Deo igera gid danga toa oa eine kemi.

<sup>26</sup> Ga kus ta Deo ikeo, “Eine takado eababa ga tiuot mambe gita, ta matad lalaede mambe gita.<sup>d</sup> Ta tadol gid ga timariala ngan tano ga ngan gid ia ga gid man ga gid masilau tibur aea kapepei ga gereirei ga gid danga toa ngada ne tilalala alele tanoeai.”

<sup>27</sup> <sup>e</sup> Tota Deo ikado gid eababa ga tiuot mambe ei.

Inasi ei ianun ta ikado gid ga tiuot.

Ikado gid ga tiuot arangaranga ga taine.

<sup>28</sup> Idio ta Deo ikado posanga kemi ngan pamatuanga gid ta ikeo, “Gimi manta apupulou ga aot busa ta aparangrang tibur toa ngada ne tanoeai ta amariala ngan. Manta gimi amadid ga amugamuga ngan gid ia ga man ga masilau tibur aea kapepei ga gereirei toa ngada ne, ta tidio bagemiai.”

---

<sup>c</sup> 1.26 1Ko 11.7 <sup>d</sup> 1.26 Deo iposa pan sai ta ikeo ga eababa tiuot mambe gita? Panua oatainga ad idanga ede tiuangga Deo ikeo pan Inat ga Itautau Tutui. <sup>e</sup> 1.27 Mt 19.4, Mk 10.6 <sup>f</sup> 1.27-28 OM 5.1-2

<sup>29</sup>Ga kus ta Deo ikeo, "Ega, gau nabada gid abei ga gilgilnga tanoeai aea imata ede ga ede toman ngan itautau ga ipuapua pagimi, ta gid danga toa ne ga iman gimi ami annga. <sup>30</sup>Be nabada gid abei ilaun ga gilgilnga padengada tibur aea iman annga togid masilau tibur aea kapepei ga gereirei ga togid man ga togid danga toa ngada ne matad bibita." Io, tota iuot.

<sup>31</sup>Deo igera gid danga toa ngada oa ikado ga iuot eine kemi tau. Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado lima ga ede aea.

**2** <sup>1</sup>Toa bedaoa ta Deo ipasala ele naurata ngan bubur ga tano ga danga toa ngada ne ienono ngan.

<sup>2</sup> <sup>2</sup> <sup>3</sup>Be ngan ado lima ga rua aea, Deo igera naurata toa ngada oa ipasala ga kus, ta iarai ngan ado toaiua. <sup>3</sup>Tota Deo ikado posanga kemi ngan pamatuanga ado lima ga rua aea ta idol ele ul ngan ado toa oa. Ikado toa bedaoa ngansa ipasala ele naurata toa ngada oa ga kus, ta iarai ngan ado toaiua.

#### Deo ikado gid eababa ga tiuot ngan dadanga Iden

<sup>4</sup>Ninipunga ga oaine eine ngan bubur ga tano led otnga ngan ado toaiua Deo ikado gid ga tiuot. Ngan ado toa MARON<sup>i</sup> Deo ikado bubur ga tano ga iuot, <sup>5</sup>gid abei ga gilgilnga tibur aea tipara ga tidae tanoeai maitne. Eine ngansa MARON Deo ikado aoara ga itap tanoeai maitne, be eaba eta imamado ngan kadonga naurata dadangai mao. <sup>6</sup>Be gid lelele tiuot tano iloleai ta tipaburisinga tibur toa ngada oa tano igogoeai. <sup>7</sup>Idio ta MARON Deo ikapo tano aea kangkanga ga iuot mambe eababa. Ta iuso iaoa uru mata bibita aea ga idudunga eaba inudiai. Tota eaba<sup>k</sup> toa oa imata bibita.

<sup>8</sup>Be MARON Deo ikado dadanga ede ngan tibur Iden toa ado ele parangai. Toa eoa idol eaba toa ikado. <sup>9</sup>Be MARON Deo ikado tano ga ipapot gid abei imata ede ga ede toa tautaudid kemikemi ngan eaneannga ga matad kemikemi. Be rabu ngan dadanga toa oa, abei rua timadmadid. Ede eine abei madonga kemi aea, be ede pade eine abei ibada oatainga ngan gid danga kemikemi ga danga papaeamao.

---

<sup>§</sup> 2.2 Ibr 4.4,10 <sup>h</sup> 2.2-3 IM 20.11 <sup>i</sup> 2.4 Ngan posanga Ibru, tibode Deo ieda bedane: YHWH. Be eaba eta labone iuatai kemi ngan edaeda toa ne aea oatonga mao. Panua edengada tiuato edaeda toa ne *Yawe*. Be muga'ai ga inam, gid Ibru tilolon kapei ngan edaeda toa ne, ta tikeo ga eaba eta irangrang ngan iuato mao. Tibode ngan laulau, be ngan aoad tiuato edaeda ede pade ipu mambe *Maron*. Muriai Iesus ele aluagau pade tinasi kadonga toa ne ngan pulnga Deo ieda toa bedaoa. Tota labone tabode posanga idil toa ne *Maron* ngan gid leta kapepei ngan pasolannga mambe posanga toa tapul, eine Deo ieda ngan posanga Ibru. <sup>j</sup> 2.7 1Ko 15.45 <sup>k</sup> 2.7 Ngan posanga Ibru, posanga idil toa ne *eaba* eine lalaede mambe edaeda toa ne *Adam*. Be posanga idil toa ne ipu ede pade eine *tano*. <sup>l</sup> 2.9 PM 2.7, 22.2,14

<sup>10</sup>Be eau ede iuot ngan tibur Iden ta ipaburisinga dadanga toa oa. Toa iulngai oa imapoga ga iuot eau pange. <sup>11</sup>Eau toa iaoa ede ieda Pison. Eine ilele ga ibaliu ngan tibur kapei ieda Avila. Ngan tibur toa oa gol ienono. <sup>12</sup>Be gol toa oa kemikemi. Delium ga pat oniks ienono toa eoa pade.<sup>m</sup> <sup>13</sup>Be eau toa iaoa ede pade ieda Gion. Eine ilele ga ibaliu ngan tibur kapei ieda Kus. <sup>14</sup>Be eau toa iaoa tol aea ieda Taigris. Eine ilele ngan tibur kapei Asiria isaleai toa ado ele parangai. Be eau toa iaoa pange aea ieda Iupretis.

<sup>15</sup>Idio ta MARON Deo ibada eaba toa oa ta idol ei ga idio imado ngan dadanga Iden, ta ikado naurata ngan ga imariala ngan. <sup>16</sup>Idio ta MARON Deo irenren matua pan ta ikeo, “Eao rangrang ngan ean abei toa ngada ne itautau, <sup>17</sup>be abei toa ibada oatainga ngan gid danga kemikemi ga danga papaeamao, eao rangrang ngan ean mao. Ngansa oangga ean, eao ga mate ngan ado toaiua.”

<sup>18</sup>Idio ta MARON Deo ikeo, “Eaba toa ne ei kekelen imamado, eine kemi mao. Gau ga nakado iarea eta ngan luanga ei.”

<sup>19-20</sup>Be mugaesai MARON Deo ikapo tano ta ikado gid masilau tibur aea ga gid man toa ngada oa ga tiuot. Ta ital gid ga tila pan eaba toa oa, ta Deo iuangga igera ei iuatoato gid kelede kelede edad. Tota iuatoato gid masilau mud ga masilau saksak ga gid man toa ngada oa edad. Ta saoa edaeda eaba toa oa iuatoato ngan gid, eiua gid edad.

Be Adam igera iarea eta ngan luanga ei mao. <sup>21</sup>Idio ta MARON Deo ikado ga eaba toa oa imate ngan enonga. Ei idio ieno, ta Deo inusi ituatua ede ikarkareai. Ga kus ta ipatoi mulian itin kukul. <sup>22</sup>Ta MARON Deo ikado taine ede ngan eaba ikarkare ituatua toa ibada. Ta ital ei ga ila pan.

<sup>23</sup>Eaba igera taine toa oa ta ikeo,

“Ta! Patautene gau areag!

Ei ituatua iuot ngan gau tuatuag.

Be imedameda iuot ngan gau medamedag.

Gau ga naoato ei ‘taine’,

ngansa Deo ikado ei ga iuot ngan gau tuatuag.”

<sup>24</sup>Ngan ipu toaine kadonga ga oaine iuotot: Eaba ga itnan itama ga itna ta ila ilup toman ngan iadaoa, ta eine mambe gisirua tinid iuot kelede.

---

<sup>m</sup> 2.12 Eaba eta labone iuatai kemi ngan *delium* eine saoa danga mao. Panua oatainga ad busa tiadi mambe eine abei ede itekea iuad kemi. Be *pat oniks* eine pat ede aea olnga kapei tau imata mariluangge. <sup>n</sup> 2.23 Ngan posanga Ibru, posanga idil toa ne, *taine*, itang boloma lalaede mambe posanga idil ede pade, *aranga*. <sup>o</sup> 2.24 Mt 19.5, Mk 10.7-8, 1Ko 6.16, Ep 5.31

<sup>25</sup>Be eaba toa oa ga iadaoa tibangabanga, be maeamaea gid mao.

### Aranga ga taine tilongo Deo ilinge mao

**3** <sup>1</sup>PMARON Deo ikado gid masilau tibur aea toa ngada ne ga tiuot, be eta ngan gid ele oatainga kapei ngan kadonga parumrumnga mambe mota mao. Idio ta mota ibeta taine bedane, “Tautau Deo iaoa ikarara gimi ngan eannga abei itautau toa ngada ne dadangai na?”

<sup>2</sup>Ta taine ikeo pan mota bedane, “Mao. Deo ilongo ngan gai aean abei itautau toa ngada ne dadangai. <sup>3</sup>Be iaoa ikarara gai ngan abei kelede mon imadmadid rabu ngan dadanga. Deo ikeo ga gai aean mao ga akisi mao pade, ngan kado ta amate.”

<sup>4</sup>Be mota ikeo pan taine, “Irangrang ngan gimi amate mao. <sup>5</sup>Ngansa Deo iuatai, oangga gimirua aean abei toa ne itautau, eine matami ga iualai ta aot mambe ei, ta aoatai ngan danga kemikemi ga danga papaeamao.”

<sup>6</sup>Io, taine igera abei toa oa itautau imata kemi ngan eaneannga ta ingale. Ta ikeo iloleai bedane, “Kemi ngan naean abei toa ne itautau ta nabada oatainga kemikemi imata ede ga ede.” Tota ibada ta ian. Be ibada ilia ga ila pan iadaoa toa imamado toman ngan ei, ta ei pade ian. <sup>7</sup>Io, tota gisirua matad iualai ta tiuatai mambe tibangabanga. Tota tilolodi abei fik ilaun ta tipit ga iman ad malo.

<sup>8</sup>Idio ta del lailai aea iuot ta gisirua tilongo MARON Deo ilalala dadanga iloleai ga inam. Tota eaba toa oa toman ngan iadaoa timumul ngan MARON Deo imata rabu ngan gid abei dadangai. <sup>9</sup>Be MARON Deo ibaba ga ila pan eaba toa oa ta ikeo, “Eao sida?”

<sup>10</sup>Ta ikoli ele posanga bedane, “Gau nalongo eao lalala dadanga iloleai, ta namataud ga namumul, ngansa gau nabangabanga.”

<sup>11</sup>Ta Deo ibeta ei, “Sai ikeo pago ngan eao bangabanga? Kado eao ean abei itautau toa aoag ikarara go ngan.”

<sup>12</sup>Ta eaba toa oa ikeo, “Taine toa eao bada pagau ne, ei ibada abei itautau toa ne pagau ta naean.”

<sup>13</sup>qTa MARON Deo ibeta taine bedane, “Eao lem kadonga toa ne madongan?”

Ta taine ikeo, “Mota ipakaka gau ta naean.”

### Deo ipamadid aranga ga taine ga mota ngan posanga

<sup>14</sup>Tota MARON Deo ikeo pan mota bedane, “Eao kado kadonga paeamao toa ne, tota

“Rabu ngan gid masilau saksak ga masilau mud toa ngada oa,

---

p 3.1 PM 12.9, 20.2    q 3.13 2Ko 11.3, 1Ti 2.14

eao kekelego am panasnga paeamao ga paeamao tau.  
 Eao ga rarai ngan gogom  
 ga ean tano aea kangkanga ga ila irangrang ngan lem madonga  
 tanoesai kus.

15 <sup>r</sup>Gau nakado ga eao man taine aea isat,  
 ta ei iman eao am isat.  
 Ga eao lem gergeu timan ariapolpol  
 ngan ei ele gergeu.  
 Ede ngan gid ga irau laboram,  
 be eao ga rau iae igub.”

16 Be Deo ikeo pan taine bedane,

“Ieieinga toa eao naman ngan poponga gergeu,  
 gau ga nakado ga ila kapei ga kapei tau.  
 Eao ga naman ieieinga kapei  
 ngan poponga gergeu.  
 Somisomi lolom ga ila pan adaoam,  
 be eao ga dio ei ibageai.”

17<sup>s</sup> Be Deo ikeo pan Adam bedane, “Eao longo adaoam ilinge ta ean  
 abei itautau toa aoag ikarara gimirua ngan.

“Ngan ipu toaine ta napaeabu ngan tano,  
 ta gid annga ga idae kemi mao.  
 Ngansa eao longo lingeg mao.  
 Eao ga naman ieieinga  
 ngan lem naurata kulupu dadangai ga ila irangrang ngan lem  
 madonga tanoesai kus.

18 Be gid oaroaro aea gigi  
 ga gid purup papaeamao ga tiparapara ga tidae  
 ta tiluga am dadanga.  
 Ta eao ga la ilo am annga tibur iloleai.

19 Eao ga kado naurata kapei ngan badanga am annga,  
 be kasiksiknga ga iuot matameai.  
 Eao ga kakado toa bedaoa  
 ga irangrang ngan lem matenga ta luago mulian tanoesai.  
 Ngansa gau nakado go ga ot ngan tano aea kangkanga,  
 ta eao ga luago mulian tanoesai.”

---

<sup>r</sup> 3.15 PM 12.17    <sup>s</sup> 3.17-18 Ibr 6.8

<sup>20</sup>Idio ta eaba iuato iadaoa Eva<sup>t</sup>, ngansa muriai ei iuot panua matad bibita toa ngada ne tnad. <sup>21</sup>Ga kus ta MARON Deo ibada masilau tibur aea tinid kukul ga iman Adam ga iadaoa ad malo ta ipit ngan gisirua.

### Deo isere Adam ga Eva ngan dadanga Iden

<sup>22</sup>“Idio ta MARON Deo ikeo, “Ega, labone gid eababa tibada oatainga ngan danga kemikemi ga danga papaeamao ta tiuot mambe gita. Be irangrang ngan talongean gid ta tila boloma ngan abei madonga kemi aea mao. Ngan kado ta tian itautau ta tibada madonga kemi somisomi.” <sup>23</sup>Tota MARON Deo isere ei ga iadaoa ngan dadanga Iden, ta isula ei ga ila ikado naurata ngan tano toa Deo ikado ei ga iuot ngan. <sup>24</sup>Io, isere gisirua ga kus ta idol gid kerubim<sup>v</sup> ta timariala ngan dadanga Iden ngan ado ele parangai. Be toa eoa idol didi kapei paraunga aea pade. Didi toa oa aea dinga irarabal imatai be ipulpul ei alele. Ta ipakala edap ila ngan abei madonga kemi aea.

### Kain irau itar kakau Abel ga imate

**4** <sup>1</sup>Idio ta eaba toa oa ieno toman ngan iadaoa Eva, ta iapa ta ipopo gergeu aranga. Ta Eva ikeo, “MARON ilua gau ta nabada gergeu aranga.” Ta iuato ieda Kain<sup>w</sup>. <sup>2</sup>Ga kus ta ipopo itar kakau Abel pade.

Idio ta gisirua tidae kapeipei ta tikakado led naurata. Abel imariala ngan sipsip, be Kain ikakado dadanga. <sup>3</sup>Idio ga muriai, ta gisirua tikado led tenainga ga ila pan MARON. Kain itenai ele annga edengada dadanga aea. <sup>4</sup>“Be Abel ipamate ele sipsip lautabtabe edengada toa luad kapeipei ta timan ele tenainga. MARON itin igelgel ngan Abel ga ele tenainga. <sup>5</sup>Be itin igelgel ngan Kain ga ele tenainga mao. Tota Kain ilolo bake ta imata mirmirianga.

<sup>6</sup>Ta MARON ikeo pan Kain, “Eao kamado ga lolom bake ga matam mirmirianga? <sup>7</sup>Oangga eao kado kadonga kemi, eine ga tinim igelgel, ngansa gau ga nakim lem tenainga. Be oangga eao kado kadonga kemi mao, eine kadonga sat ienono lem atama iaoai ta uangga ipaeabu ngan go. Kadonga sat ikim tau ngan iasal go, be eao manta uram ta easal kadonga sat.”

<sup>8</sup>Idio ta Kain ikeo pan itar kakau Abel ngan gisirua tila tiburiai. Gisirua tilalala tiburiai, be Kain irau itar kakau Abel ga imate.

---

<sup>t</sup> 3.20 Ngan posanga Ibru, edaeda Eva eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *panua matad bibita*. <sup>u</sup> 3.22 PM 22.14 <sup>v</sup> 3.24 Eaba eta labone iuatai kemi ngan *kerubim* eine saoa danga mao. Somisomi led naurata ngan timariala ngan tibur isaoa Deo ele ul ienono ngan. Panua edengada toa matad inasnasi Deo ele laulau tiadi mambe gid boloma lalaede mambe masilau saksak, be bagbaged ga aed pange. <sup>w</sup> 4.1 Ngan posanga Ibru, edaeda Kain itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *nabada*.

<sup>x</sup> 4.4 Ibr 11.4 <sup>y</sup> 4.8 Mt 23.35, Lu 11.51, 1Ilo 3.12

<sup>9</sup>Ta MARON ibeta Kain bedane, “Tadim kakau Abel sida?”

Ta ikeo, “Gau naoatai mao. Ikamado? Eine gau leg naurata ngan matag ikikisi tadig kakau?”

<sup>10</sup>Ta ikeo, “Eao kado mado? Tadim kakau ising ilele tanoesai, ta nalongo ising itang ga inam pagau! <sup>11</sup>Tota gau leg panasnga ngan eao bedane: Eao pamate am kakau ta kado ga tano iun ising. Tota gau ga napakala tano ta iranrang ngan eao kado dadanga pade mao. <sup>12</sup>Be oangga kado dadanga, eine nakado ga tano imona mao, ta am annga iranrang ngan idaedae kemi mao. Tota eao ga patpat alele ngan tibur ga tibur.”

<sup>13</sup>Kain ikeo pan MARON bedane, “Gau narangrang ngan ag panasnga toa ne mao. Eine kapei tau. <sup>14</sup>Ega, eao keo ga nakado dadanga pade mao, be namado aluai ngan eao. Ta eao keo ga napatpat alele tanoesai. Be namataud. Ngan kado ta panua tiuot pagau ta tirau gau ga namate.”

<sup>15</sup>Be MARON ikeo pan bedane, “Eine mao. Oangga sai ipamate go, eine ga napanas ei kapei tau iranrang ngan palima ga rua.” Tota MARON idol kilala ede ngan Kain, ta oangga eaba eta iuot pan, eine iranrang ngan ipamate ei mao. <sup>16</sup>Idio ta Kain itnan MARON ta ilalala ga ila. Ga kus ta ila imado ngan tibur ede ieda Nod<sup>a</sup> toa ado ele parangai ngan dadanga Iden.

### Kain ele gergeu edad

<sup>17</sup>Idio ta Kain ieno toman ngan iadaoa ta ipopo gergeu aranga ta iuato ieda Enok. Idio ga muriai ta Kain ikado tuanga ede, ta idol inat ieda ga idae ngan tuanga toa oa. <sup>18</sup>Ga kus ta Enok iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Irat. Be Irat iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Meujael. Be Meujael iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Metusael. Be Metusael iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Lamek.

<sup>19</sup>Lamek iuai taine rua. Ede ieda Ada, be ede pade ieda Sila. <sup>20</sup>Ada ipopo gergeu aranga ieda Iabal. Gid panua timariala ngan bulmakao ga timamado ngan gid palata, gid tiuatoato Iabal eine tibud. <sup>21</sup>Be Iabal itar kakau ieda Iubal. Gid panua tikakado baunga ngan arp ga piloli, gid tiuatoato Iubal eine tibud. <sup>22</sup>Be Sila ipopo gergeu aranga ieda Tubalkein. Be Tubalkein ikakado gid danga sisid naurata aea ngan bras ga aen. Be Tubalkein iliu ieda Nama.

<sup>23</sup>Idio ta Lamek ikeo pagid iadadaoa toa rua oa bedane,

“Ada ga Sila, gimirua alongo gau.

Gimirua adadaoag alongo leg posanga.

Eaba ede itapa gau,

<sup>z</sup> 4.10 Ibr 12.24    <sup>a</sup> 4.16 Ngan posanga Ibru, edaeda Nod ipu eine langa alele.



be napamate ei.

Eaba iriaiu ede ipoda gau,  
ta narau ei ga imate.

- 24 <sup>b</sup>Deo ikeo ga oangga eaba eta ipamate Kain,  
eine ga ibada panasnga kapei irangrang ngan palima ga rua.  
Be gau nakeo ga oangga eaba eta ipamate gau,  
eine ga ibada panasnga kapei irangrang ngan sangalima sangaul  
rua igegea lima ga rua.”

#### Eva ipopo gergeu ede pade

25 Idio ta Adam ieno toman ngan iadaoa pade, ta ipopo gergeu aranga. Ta iadaoa ikeo, “Deo ibada gergeu ede pade ga inam pagau ngan badanga Abel imul. Ngansa Kain irau ei ga imate.” Tota iuato ieda Set<sup>c</sup>. 26 Muriai Set iadaoa ipopo gergeu aranga ta iuato ieda Enos.

Ngan ado toaiua, gid panua timuga ngan oatoatonga MARON ieda, ta tibaba ga ila pan ngan led raring.

#### Adam ele gergeu edad

**5** <sup>1d</sup>Adam aea titnga ga bedane:

Ngan ado toaiua Deo ikado gid eababa ga tiuot, eine ikado ga tiuot mambe ei. <sup>2e</sup>Ikado gid ga tiuot arangaranga ga taine. Ngan ado toaiua ikado gid ga tiuot, ikado posanga kemi ngan pamatuanga gid ta iuato gid “eababa.”

<sup>3</sup>Adam aea rai buno ede sangaul tol (130), be iadaoa ipopo gergeu aranga ga iuot mambe ei. Ta iuato ieda Set. <sup>4</sup>Adam iadaoa ipopo Set ga kus ta Adam imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol (800). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada. <sup>5</sup>Adam aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangaul tol (930), ga kus ta imate.

<sup>6</sup>Set aea rai buno ede igegea lima (105), be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Enos. <sup>7</sup>Set iadaoa ipopo Enos ga kus ta Set imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol igegea lima ga rua (807). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada. <sup>8</sup>Set aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangaul ede igegea rua (912), ga kus ta imate.

<sup>9</sup>Enos aea rai sangalima sangaul pange, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Kenan. <sup>10</sup>Enos iadaoa ipopo Kenan ga kus ta Enos imamado irangrang ngan rai buno lima buno tol sangaul ede igegea lima (815). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada. <sup>11</sup>Enos aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange igegea lima (905), ga kus ta imate.

---

<sup>b</sup> 4.24 Mt 18.22    <sup>c</sup> 4.25 Ngan posanga Ibru, edaeda Set eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *ibada ga inam pagau*.    <sup>d</sup> 5.1-2 OM 1.27-28    <sup>e</sup> 5.2 Mt 19.4, Mk 10.6

<sup>12</sup>Kenan aea rai sangalima sangaul rua, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Maalalel. <sup>13</sup>Kenan iadaoa ipopo Maalalel ga kus ta Kenan imamado iranrang ngan rai buno lima buno tol sangaul pange (840). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada. <sup>14</sup>Kenan aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangaul ede (910), ga kus ta imate.

<sup>15</sup>Maalalel aea rai sangalima sangaul ede igegea lima, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Iaret. <sup>16</sup>Maalalel iadaoa ipopo Iaret ga kus ta Maalalel imamado iranrang ngan rai buno lima buno tol sangaul tol (830). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada. <sup>17</sup>Maalalel aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno tol sangalima sangaul pange igegea lima (895), ga kus ta imate.

<sup>18</sup>Iaret aea rai buno ede sangalima sangaul ede igegea rua (162), be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Enok. <sup>19</sup>Iaret iadaoa ipopo Enok ga kus ta Iaret imamado iranrang ngan rai buno lima buno tol (800). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada. <sup>20</sup>Iaret aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangalima sangaul ede igegea rua (962), ga kus ta imate.

<sup>21</sup>Enok aea rai sangalima sangaul ede igegea lima, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Metusela. <sup>22</sup>Enok iadaoa ipopo Metusela ga kus ta Enok ilalala toman ngan Deo iranrang ngan rai buno tol. Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada. <sup>23</sup>Enok aea rai toa ngada oa iuot buno tol sangalima sangaul ede igegea lima (365). <sup>24</sup><sup>f</sup>Enok ilalala toman ngan Deo. Be Deo ibada ei ga ila, ta panua tigeria ei pade mao.

<sup>25</sup>Metusela aea rai buno ede sangalima sangaul tol igegea lima ga rua (187), be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Lamek. <sup>26</sup>Metusela iadaoa ipopo Lamek ga kus ta Metusela imamado iranrang ngan rai buno lima buno rua sangalima sangaul tol igegea rua (782). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada. <sup>27</sup>Metusela aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangalima sangaul ede igegea lima ga pange (969), ga kus ta imate.

<sup>28</sup>Lamek aea rai buno ede sangalima sangaul tol igegea rua (182), be iadaoa ipopo gergeu aranga <sup>29</sup>ta iuato ieda Noa<sup>g</sup>. Ngansa Lamek ikeo, “Mugaeai MARON ipanas gita ta ipaeabu ngan tano, ta takakado naurata kulupulupu tau dadangai. Be gergeu toa ne ga iaran gita ngan leda naurata kulupulupu.” <sup>30</sup>Lamek iadaoa ipopo Noa ga kus ta Lamek imamado iranrang ngan rai buno lima sangalima sangaul pange igegea lima (595). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada. <sup>31</sup>Lamek aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno rua sangalima sangaul rua igegea lima ga rua (777), ga kus ta imate.

---

<sup>f</sup> 5.24 Ibr 11.5, Jut 14    <sup>g</sup> 5.29 Ngan posanga Ibru, edaeda Noa itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *iaran gita*.

<sup>32</sup>Noa aea rai buno lima, be iadaoa ipopo gergeu arangaranga tol: Siem ga Am ga Iapet.

### Kadonga sasat togid panua tanoelai

**6** <sup>1</sup>Idio ta gid eababa tiuot busa tanoelai, be tipopo gid gergeu taine. <sup>2</sup>Be gid gergeu arangaranga ton Deo<sup>i</sup> tigera gid eababa led gergeu taine toa matad kemikemi tau. Ta tiosisio gid ngan led kimnga ta tuiiaoai gid. <sup>3</sup>Idio ta MARON ikeo, “Gau nadol Tautaudig Tutui ga ila idio pagid panua ngan kadonga gid ga matad bibita. Be gid mambe danga sapaeian tanoelai aea. Tota irangrang ngan nalongean Tautaudig Tutui ga idio pagid mole tau mao. Eine ga nalongean gid ga timamado irangrang ngan ad rai buno ede sangaul rua mon (120). Ga kus ta timate.”

<sup>4</sup>Ngan ado toaiua ga muriai ga ila, gid panua led tubnga kapeipei timamado tanoelai. Gid eine gergeu togid taine toa tieno toman ngan gid gergeu arangaranga ton Deo. Gid panua toa oa bebed ga urad kapeipei ngan kadonga naurata imata ede ga ede. Tota mugaeai oalud kapei.

<sup>5</sup>Be MARON igera kadonga sasat togid panua ngan tibur toa ngada oa iuot paeamao tau. Somisomi ado ga ado matad nanan danga papaeamao ga led kimnga papaeamao mon. <sup>6</sup>Tota MARON ipul ilolo ta ikeo ga kemi oangga ikado gid eababa ga tiuot mao. Ta ilolo isat kapei. <sup>7</sup>Tota MARON ikeo, “Gau ga napamukuru gid panua tanoelai toa mugaeai nakado gid ga tiuot. Eine ga napamukuru gid eababa ga masilau kapeipei ga gereirei ga gid man. Eine ngansa mugaeai nakado gid ga tiuot, be labone napul logol ta nakeo ga kemi oangga nakado gid ga tiuot mao.” <sup>8</sup>Be MARON ilolo marum ngan Noa.

### Noa aea ninipunga

<sup>9</sup>Noa aea titnga ga bedane:

Noa ei eaba tutui. Be rabu ngan gid panua padengada ngan ado toaiua, ei ele idil eta paeamao mao. Noa ilalala toman ngan Deo ta somisomi inasnasi Deo ilinge. <sup>10</sup>Noa ele gergeu tol, Siem ga Am ga Iapet.

<sup>11</sup>Be Deo igera panua padengada tanoelai led kadonga papaeamao tau. Ngan tibur toa ngada oa panua tangad balbal ta tipaparau. <sup>12</sup>Ei imata inasnasi gid panua tanoelai ad be igera mambe gid eine panua papaeamao, ngansa gid toa ngada oa tisisio edap kadonga paeamao aea.

<sup>13</sup>Tota Deo ikeo pan Noa bedane, “Gau ga napamukuru panua toa ngada ne tanoelai, ngansa tibur toa ngada ne iuon ngan led kadonga sasat

---

<sup>h</sup> 6.1-4 Jop 1.6, 2.1 <sup>i</sup> 6.2 Panua oatainga ad idanga ede tiuangga *gid gergeu arangaranga ton Deo* ikeo ngan gid angelo papaeamao tuiiaoai gid taine tanoelai aea. Be panua padengada tiuangga posanga toa ne ikeo ngan gid eababa. Tikeo bedaoa ngansa Iesus ikeo ga gid angelo tirangrang ngan tuiiai mao. Gera posanga ngan Mt 22.30. <sup>j</sup> 6.4 Nam 13.33  
<sup>k</sup> 6.5-8 Mt 24.37, Lu 17.26, 1Pe 3.20 <sup>l</sup> 6.9 2Pe 2.5

ga paraunga sapaeen. Ega, gau ga napaeabu ngan tano toa ne, ta gid ga tiduaea. <sup>14</sup>Tota eao manta bada gid abei goper<sup>m</sup> ta kado lem oaga kapei eta. Eao ga kado bobo etangada iloleai ta sama naraelo gadudunga ga gaot ngan. <sup>15</sup>Eao ga kado lem oaga ga bedane: Oaga aea mamarae ga iuot sangalima sangaul rua leoa lima. Be aea babanga ga iuot sangaul ede leoa rua aea mana. Be ipao gadae ga isulug, eine ga iuot leoa lima leoa rua aea mana. <sup>16</sup>Eao ga kado aea udud. Be oangga did, kado ga ila tung ngan oaga aea udud mao. Be eao manta tal aea batanga kauteta gadae ngan para ta irangrang ngan oaga ilolo meremere. Be gadudunga, kado aea patanonga tol, ede gadae, ede rabu, be ede pade gadio. Ta kado aea atama ede ikarkareai.

<sup>17</sup>“Ega, gau ga nakado oanga kapei ga iuot tanoelai. Eine ga ipaeabu ngan danga toa ngada ne matad bibita ga timate. <sup>18</sup>Be gau ga narau posanga toman ngan eao ta loloda kelede. Ta gimirua adaoam ga adudunga oagaeai toman ngan lemi gergeu tol ga adadaoad. <sup>19</sup>Ta eao ga bada masilau ruangada imata ede ga ede ta tidudunga oagaeai, ede aranga, ede taine. Toa bedaoa ta irangrang ngan timate mao. <sup>20</sup>Gid man imata ede ga ede ruangada, ga masilau kapeipei ga gereirei imata ede ga ede ruangada, gid ga tinam pago ta tidudunga oagaeai toman ngan eao ta irangrang ngan timate mao. <sup>21</sup>Be eao manta bada annga imata ede ga ede ta nonoi oagaeai, ta iman gid masilau ga man ad ga gimi ami.”

<sup>22</sup>“Io, Noa ikado danga toa ngada oa mambe Deo ikeo pan ngan.

### Oanga kapei iuot

**7** <sup>1</sup>Idio ta MARON ikeo pan Noa bedane, “Rabu ngan panua toa ngada ne tanoelai, gau nagera mambe eao kekelego eaba tutui. Tota eao amingada lem gergeu, gimi toa ngada na adudunga oagaeai. <sup>2</sup>Be gid masilau toa nakeo ga timan tenainga aea, nakim eao bada arangaranga lima ga rua ga taine lima ga rua. Be gid masilau toa kemikemi ngan tenainga mao, eao bada ruangada, arangaranga ga taine, ta tidae oagaeai toman ngan eao. <sup>3</sup>Be gid man imata ede ga ede, nakim eao bada arangaranga lima ga rua, ga taine lima ga rua pade. Eao kado toa bedaoa ta irangrang ngan timate mao, be muriai ga tiuot busa tanoelai pade. <sup>4</sup>Muriai ngan ado lima ga rua, eine ga nakado aoara ga itap tanoelai ga irangrang ngan aea ado ga bong sangaul pange. Ngan aoara toa ne, gau ga napamukuru gid danga toa ngada ne tanoelai toa mugaeani nakado gid ga tiuot.”

<sup>5</sup>Io, Noa ikado danga toa ngada oa mambe MARON ikeo pan ngan.

<sup>m</sup> 6.14 *Abei goper* eine abei ede mugaeani aea, be labone eaba eta iuatai kemi ngan abei toa ne imata madongan mao.   <sup>n</sup> 6.22 Ibr 11.7

<sup>6</sup>Noa aea rai buno lima buno ede (600) be oanga kapei iuot tano'ai. <sup>7</sup>Ta Noa ga iadaoa ga ele gergeu toman ngan adadaoad tiaoa ngan oanga kapei ta tidudunga oagaeai. <sup>8</sup>Gid masilau toa Deo ikeo ga timan tenainga aea, ga gid masilau kemikemi ngan tenainga mao, ga gid man ga gid masilau gereirei, <sup>9</sup>arangeranga ga taine, tila pan Noa ta tidudunga oagaeai, mambe Deo ikeo pan ngan. <sup>10</sup>Be ado lima ga rua ila ga kus ta oanga kapei iuot ta irobi tano.

<sup>11</sup>PNgan rai toa oanga kapei iuot, Noa aea rai buno lima buno ede (600). Be oanga kapei iuot ngan rai toa oa aea taiko rua aea, ngan aea ado sangaul igegea lima ga rua aea. Ngan ado toaiua, tano ipokakai ta eau gadio tano'ai ibeula ga idae. Ga gid baba kapepei mariambai aoad ipokakai ta eau gadae mariambai ilele ga isulug. <sup>12</sup>Tota aoara itap ga isulug tano'ai irangrang ngan aea ado ga bong sangaul pange.

<sup>13</sup>Tutui ngan ado toaiua, Noa ga iadaoa ga ele gergeu tol, Siem ga Am ga Iapet, asingada adadaoad tidudunga oagaeai. <sup>14</sup>Be gid masilau saksak ga masilau mud kapepei ga gereirei ga gid man imata ede ga ede, gid toa ngada oa tidudunga oagaeai toman ngan Noa masin. <sup>15-16</sup>Gid masilau toa ngada oa matad bibita, aranga ede ga taine ede, tidudunga toa oagaeai oa, mambe Deo ikeo pan Noa ngan. Ga kus ta MARON isaisai atama ngan gid.

<sup>17</sup>Oanga toa oa iuotot ga ila irangrang ngan aea ado sangaul pange, be eau iuon ga ilalala ga idae ta isoa oaga kapei ga idae gadae ta imomono. <sup>18</sup>Eau isum ga idae kapei tau ta irobi tibur toa ngada oa. Be oaga ipatpat gadae ngan eau igogo. <sup>19</sup>Be eau isum ga idae kapei ta irobi gid lusi kapepei toa ngada oa. <sup>20</sup>Eau ilalala ga idae ta iasal gid lusi laborad ga irangrang mambe leoa pange. <sup>21</sup>Gid danga toa ngada oa matad bibita tano'ai timukuru. Gid man ga masilau saksak ga masilau mud kapepei ga gereirei ga gid eababa pade timukuru ga kus. <sup>22</sup>Danga toa ngada oa timamado ngan tano mamasa, tiun eau ga timatemate. <sup>23</sup>Deo ipamukuru danga toa ngada oa matad bibita tano'ai. Gid eababa ga gid masilau kapepei ga gereirei ga gid man tiduaea gid ga kus. Be Noa kekelen toman ngan gid toa oagaeai oa tiduaea mao.

<sup>24</sup>Oanga kapei toa oa irobi tano ga irangrang ngan aea ado buno ede sangalima (150).

### Oanga kapei kus

**8** <sup>1</sup>Idio ta Deo imata nanan Noa ga gid masilau saksak ga masilau mud toa ngada oa oagaeai. Ta ikado rai ga ilado gadae ngan eau igogo. Ta eau kos ga isulug. <sup>2</sup>Be eau gadio tano'ai ibeula ga idae pade mao. Be gid baba kapepei mariambai tila gip, ta aoara itap pade mao.

<sup>3</sup>Tota eau kos ga kos ga isulug. Eau ilalala ga isulug iranrang ngan aea ado buno ede sangalima (150). <sup>4</sup>Be ngan rai toa oa aea taiko lima ga rua, ngan aea ado sangaul ga igegea lima ga rua, Noa ele oaga idae tos ngan lusi ilabora ngan tibur Ararat. <sup>5</sup>Eau ilalala ga isulug, be ngan rai toa oa aea taiko sangaul, ngan aea ado imuga ngan taiko toa oa, gid lusi laborad tiuotot.

<sup>6</sup>Be ado sangaul pange ila ga kus ta Noa ibage ipapa ele oaga aea atama kakauede <sup>7</sup>ta ibada man akrok ede ta itado ei ta iroro ga ila. Man akrok toa oa iroro alele ga ila ga inam. Ikakado toa bedaoa ga ila iranrang ngan eau isulug ga tano imamasa. <sup>8</sup>Be Noa itado man barur ede ta iroro ga ila, ngansa uangga iuatai kemi, eau isulug ga tano imamasa, mao maitne. <sup>9</sup>Be man barur toa oa iloilo tibur kemi earainga aea ga mao. Ngansa eau irobi tano maitne. Tota iluai mulian pan Noa oagaeai. Noa idol ibage ga iuot, ta man barur itamaroro ga idae ibageai, ta ibada ei ga idudunga mulian. <sup>10</sup>Be isanga ado lima ga rua ga kus ta itado man barur toa oa ta iroro ga ila pade. <sup>11</sup>Idio ga lailai sagogogo ta man barur iluai mulian. Be iaoai, Noa igera abei oliv ilaun pau ede ienono. Tota Noa iuatai mambe eau ilalala ga isulug tanoeai na. <sup>12</sup>Isanga ado lima ga rua ga kus ta isula man barur toa oa ga ila pade, be iluai mulian mao.

<sup>13</sup>Tano imamasa ngan Noa aea rai buno lima buno ede igegea ede (601). Tano ikado bedaoa ngan taiko imuga ngan rai toa oa, ngan ado imuga ngan taiko toa oa. Tota Noa irepe oaga aea usi idanga tede, ta igera tano uangga imamasa. <sup>14</sup>Be ngan rai toa oa aea taiko rua, ngan aea ado sangaul rua igegea lima ga rua, tano toa ngada oa imamasa.

<sup>15</sup>Idio ta Deo ikeo pan Noa bedane, <sup>16</sup>“Io, tota atnan oaga ta asulug tanoeai, eao ga adaoam ga lem gergeu asingada adadaoad. <sup>17</sup>Bada gid masilau toa ngada oa ga tisulug toman ngan eao. Gid man ga gid masilau kapepei ga gereirei, eao bada gid ga tisulug ta tibilin ga tipupulou ta tipakaranga tano toa ngada ne.”

<sup>18</sup>Tota Noa iuot toman ngan iadaoa ga ele gergeu ga adadaoad. <sup>19</sup>Be gid masilau kapepei ga gereirei ga gid man ga gid danga matad bibita toa ngada oa, tiluplup ngan gid iaoa kelede kelede togid ta tiuot ga tisulug tanoeai.

### Noa ikado tenainga ga ila pan Deo

<sup>20</sup>Idio ta Noa ikado popou tenainga aea ngan kadonga tenainga ga ila pan MARON. Ta ibada gid masilau ga gid man idanga ede toa Deo ikeo ga timan tenainga aea, ta idol gid ga tidae dingaeai ta dinga inono ga timomout ga kus. Ta iman ele tenainga ga ila pan. <sup>21</sup>MARON inud tenainga toa oa iuad kemi ta ikeo iloleai bedane, “Iranrang ngan napaeabu ngan tano pade mao, ngan panasnga gid panua ngan led kadonga sasat. Tautaunga, gid gereirei

maitne ga tidae kapeipei, be somisomi matad nanan danga papaeamao ga led kimnga papaeamao mon. Be irangrang ngan napamukuru gid danga matad bibita toa ngada ne pade mao, mambe patautene nakado.

22 “Oangga tano ienono maitne,  
 earumnga ga kulenga gid annga ga iuotot,  
 be tibur memednga ga oanaoana ga iuotot,  
 be ado aea sau ga aoara lolo ga iuotot,  
 be ado ga bong pade ga iuotot ga ilalala ga ila.”

### Deo irau posanga toman ngan Noa ta lolod kelede

9 <sup>1</sup>Idio ta Deo ikado posanga kemi ngan pamatuanga Noa ga ele gergeu ta ikeo, “Gimi manta apupulou ga aot busa ta aparangrang tibur toa ngada ne tanoelai. <sup>2</sup>Gid masilau tibur aea kapeipei ga gereirei ga gid man ga gid ia, gid ga timataud gimi, be nadol gid ga tidae bagemiai. <sup>3</sup>Danga toa ngada ne matad bibita tanoelai timan gimi ami masilau. Mugaeai nabada gid sabatnga ga abei itautau pagimi, be labone napan danga toa ngada ne iman ami annga.

<sup>4</sup>“Be danga kelede toa gimi arangrang ngan aean mao, eine masilau imedamedata toa ising ienono ngan. Ngansa sing eine mata bibita ipu. <sup>5</sup>Be oangga masilau eta, mao eaba eta ipamate gimi, eine ga napanas ei. Tautauga oangga eaba eta irau eaba ede pade ga imate, eine ga napamadid ei ngan posanga ta napanas ei ngan ele kadonga.

6 “Eaba ipamate eaba ede pade,  
 ei pade ga imate ngan panua padengada baged,  
 ngansa gau Deo nakado gid eababa ga tiuot mambe gau.

7 “Be gimi manta apopo gergeu ga aot busa ta ala aparangrang tibur toa ngada ne tanoelai.”

<sup>8</sup>Idio ta Deo ikeo pan Noa ga ele gergeu bedane, <sup>9</sup>“Ega, labone, narau posanga toman ngan eao ga lem gergeu toa muriai ga tiuotot ta loloda kelede. <sup>10</sup>Be narau posanga pade toman ngan gid danga toa ngada ne matad bibita. Narau posanga toman ngan gid man ga gid masilau saksak ga masilau mud. Eine gid toa ngada oa tanoelai ad tisulug oagaeai toman ngan eao. <sup>11</sup>Narau posanga toman ngan gimi ga bedane: Naposa tautauga, irangrang ngan nakado oanga kapei ga iuot ngan pamukurunga gid danga toa matad bibita ne pade mao. Be oanga kapei ga irangrang ngan ipaeabu ngan tano pade mao.”

<sup>9</sup> 9.1 OM 1.28    <sup>1</sup> 9.4 Wkp 7.26-27, 17.10-14, 19.26, Lo 12.16, 23, 15.23    <sup>8</sup> 9.6 OM 1.26, IM 20.13    <sup>1</sup> 9.7 OM 1.28

<sup>12-13</sup>Ta Deo ikeo, “Gau nadol leg aoara aea mariluangge ga idio mariambai ngan gid laulau, ta iman kilala ngan leg posanga tautauanga toa narau toman ngan gimidi ga gid masilau. Tota aoara aea mariluangge ga oaine, eine kilala ngan posanga tautauanga toa narau toman ngan danga toa ngada ne tanoelai. Leg posanga tautauanga toa ne ga ienono somisomi ga ilalala ga ila. <sup>14</sup>Oangga nakado gid laulau ga iuot mariambai, eine aoara aea mariluangge ga iuot pade, <sup>15</sup>ta gau ga matag nanan leg posanga tautauanga toa narau toman ngan gimidi ga gid masilau imata ede ga ede. Tota irangrang ngan oanga kapei ipaeabu ngan gid danga toa matad bibita ne pade mao. <sup>16</sup>Oangga nagera aoara aea mariluangge iuot laulau, eine ga matag nanan leg posanga tautauanga toa narau ga ienono rabu ngan gau ga danga toa ngada ne matad bibita tanoelai. Posanga tautauanga toa ne ga ienono somisomi ga ilalala ga ila.”

<sup>17</sup>Ta Deo ikeo pan Noa, “Aoara aea mariluangge toa ne, eine kilala ngan posanga tautauanga toa narau toman ngan danga toa ngada ne matad bibita tanoelai.”

#### Noa ilolo bake pan ele gergeu, Am

<sup>18</sup>Noa ele gergeu toa tislug oagaei toman ngan ei, eine Siem ga Am ga Iapet. Be Am eine Kenan itama. <sup>19</sup>Noa ele gergeu toa tol ne, eine gid panua toa ngada ne tanoelai tibud.

<sup>20</sup>Noa ei eaba naurata dadanga aea. Be ei imuga ngan earumnga dadanga oain. <sup>21</sup>Ado ede iun ele oain idanga ede, ta ilabora imangamanga. Be aea malo gruk ga isulug ta ieno bangabanga ele palata iloleai. <sup>22</sup>Be Am toa, Kenan itama, igera itama ieno bangabanga, ta ila ikeo pagid itar kapepei toa timadmadid gaot. <sup>23</sup>Ta Siem ga Iapet tibada malo ede ta tikisi ga idae kepedeai ta tilalala pan murid ga tidudunga palatai ta tirobi tamad. Be matad kleng ta tigeria tamad ibangabanga mao.

<sup>24</sup>Idio ta Noa idae ta imata iualai mulian pade ta ilongo posanga mambe ele gergeu ketnga tud, Am toa, igera ei ieno bangabanga. <sup>25</sup>Ta ikeo,

“Kenan ga ibada panasnga paeamao tau!

Ei ga iman paeaeanga sapaean togid itar kapepei.”

<sup>26</sup>Be Noa ikeo pade bedane,

“Be Deo ag MARON ga ikado kemi tau ngan Siem!”

Kenan ga iuot paeaeanga sapaean ton Siem.

---

<sup>u</sup> 9.26 Posanga idil toa ne *Deo ag* +nd Maron+nd\* ga ikado kemi tau ngan Siem, tarangrang ngan tapul ngan edap ede pade ta takeo, *Tasoa* +nd Maron+nd\* ieda. Ei Deo ton Siem.



27 Be Deo ga ikado Iapet ele gergeu ga tiuot busa ta isarung ad tano ga ila kapei.<sup>v</sup>  
 Eine ga timado kemi toman ngan gid iaoa kelede pan Siem.  
 Be Kenan ga iman ele paeaeanga sapaeaan.”

28 Muriai ngan oanga kapei toa oa, Noa imamado irangrang ngan rai buno tol sangalima (350). 29 Noa aea rai toa ngada oa iuot buno lima buno pange sangalima (950), ga kus ta imate.

### Noa ele gergeu, Siem ga Am ga Iapet, tibutibud edad

**10** 1 Noa ele gergeu arangaranga tol, Siem ga Am ga Iapet, ad titnga ga bedane. Gid panua iaoa toaine tiuot muriai ngan oanga kapei.

2 Iapet ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Gomer ga Magok ga Madai ga Iavan ga Tubal ga Mesek ga Tiras.

3 Be Gomer ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Askenas ga Ripat ga Togarma.

4 Be Iavan ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Elisa ga Tarsis. Be gid panua Kit ad ga Dodan ad, gid pade tiuot pan Iavan. 5 Gid panua iaoa toaine, led gergeu ga tibutibud timamado labiai ga inuai. Gid panua iaoa toaine, gid Iapet ituot. Be gid iaoa kelede kelede togid, tibilin ga tila timado ngan gid kelede kelede ad tano. Be gid iaoa kelede kelede led posanga lalaede mao.

6 Am ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Kus ga Misraim<sup>w</sup> ga Put ga Kenan.

7 Be Kus ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Seba ga Avila ga Sapta ga Rama ga Saptaka.

Be Rama ele gergeu arangaranga rua:

Seba ga Dedan.

8 Be Kus ele gergeu aranga ede pade ieda Nimrot. Be Nimrot idae kapei ta iuot eaba paraunga aea ga iura kapei. 9 MARON ipamatua ei ta iura kapei ngan ilonga masilau tibur aea pade. Toa bedaoa ta oangga gid panua tigera eaba eta kemi ngan ilonga masilau, eine tipakuru ngan ei bedane, “MARON ipamatua eaba toa ne ta iura kapei ngan ilonga masilau tibur aea mambe Nimrot.”

10 Nimrot iman maron kapei ngan tuanga ga gid ne: Babel ga Erek ga Akat ga Kalne. Gid tuanga toa ne tienono ngan tibur kapei Sinar<sup>x</sup>. 11 Ga kus ta Nimrot itnan tibur kapei toa oa ta ila ngan tibur kapei Asiria ta ikado tuanga kapeipei

<sup>v</sup> 9.27 Ngan posanga Ibru, edaeda *Iapet* itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *isarung*. <sup>w</sup> 10.6 *Misraim* eine *Isip* ieda ede pade. <sup>x</sup> 10.10 *Sinar* eine *Babilonia* ieda ede pade.

ga gid ne: Ninive ga Reobotir ga Kala <sup>12</sup> ga Resin. Resin toa ienono rabu ngan Ninive ga tuanga kapei Kala.

<sup>13</sup> Misraim eine panua ga gid ne tibud: gid Lidia ga gid Anam ga gid Leap ga gid Naptu <sup>14</sup> ga gid Patrus ga gid Kaslu ga gid Kaptor<sup>y</sup>. Be gid panua Pilistia, gid iaoa kelede pagid Kaptor.

<sup>15</sup> Be Kenan ele gergeu lautabe ieda Saidon.

Kenan ei panua ga gid ne tibud: gid It <sup>16</sup> ga gid Iebus ga gid Amor ga gid Girgas <sup>17</sup> ga gid Ivi ga gid Arka ga gid Sini <sup>18</sup> ga gid Arvat ga gid Semar ga gid Amat.

Muriai gid iaoa kelede kelede pan Kenan tibilin alele. <sup>19</sup> Be gid Kenan ad tano aea but imata ienono ngan tuanga Saidon ga ila irangrang ngan tuanga Gasaboloma ngan tuanga Gerar. Toa eoa ad tano aea but ipol ga ila ado ele parangai ga iuot ngan tuanga Sodom ga Gomora ga Atma ga Seboim ga Lasa.

<sup>20</sup> Gid panua iaoa toaine, gid Am ituhtub. Be gid iaoa kelede kelede togid, tila timado ngan gid kelede kelede ad tano. Be gid iaoa kelede kelede led posanga lalaede mao.

<sup>21</sup> Be Siem toa, Iapet itar kapei, ei pade ele gergeu. Siem eine gid panua Eber tibud.

<sup>22</sup> Siem ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Elam ga Asur ga Arpaksat ga Lidia ga Aram.

<sup>23</sup> Be Aram ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Us ga Ul ga Geter ga Mas.

<sup>24</sup> Be Arpaksat ei Sela itama,

be Sela ei Eber itama.

<sup>25</sup> Be Eber ele gergeu arangaranga rua.

Ede ieda Pelek<sup>z</sup>. Ngansa ngan taun toaiua gid panua tanoeai timapmapoga alele ga tikado gid iaoa busa. Be Pelek itar kakau ieda Ioktan.

<sup>26</sup> Be Ioktan eine panua ga gid ne tamad:

Almodat ga Selep ga Asarmavet ga Iera <sup>27</sup> ga Adoram ga Usal ga Dikla <sup>28</sup> ga Obal ga Abimael ga Seba <sup>29</sup> ga Opir ga Avila ga Iobap. Gid panua toa ne, gid Ioktan ele gergeu.

<sup>30</sup> Tibur toa gid panua toa ne timamado ngan, aea but imata ienono ngan tibur Mesa ga ila irangrang ngan tibur Separ ngan tibur aea bereo toa ado ele parangai.

---

<sup>y</sup> 10.14 Kaptor eine inu Krit ieda ede pade. <sup>z</sup> 10.25 Ngan posanga Ibru, edaeda Pelek ipu eine timapmapoga.

<sup>31</sup>Gid panua iaoa toaine, gid Siem itubtub. Be gid iaoa kelede kelede togid tila timado ngan gid kelede kelede ad tano. Be gid iaoa kelede kelede led posanga lalaede mao.

<sup>32</sup>Gid iaoa kelede toa ngada ne, eine gid iaoa kelede kelede pagid Noa ele gergeu. Muri ai ngan oanga kapei, Noa ele gergeu tipopo gid iaoa kelede toa ne, be panua toa ngada ne tanoelai tiuot ngan gid ta tibilin ga timado alele.

### Deo ipabuobuo gid panua ngan led posanga

**11** <sup>1</sup>Mugaiei panua toa ngada ne tanoelai led posanga kelede mon. <sup>2</sup>Gid tilalala alele ngan tibur ado ele parangai ta tiuot ngan tibur ede aea dubu, ieda Sinar, ta tirau tuanga toa eoa.

<sup>3</sup>Idio ta tiposa pol ngan gid bedane, “Io, gita tabul tano ga takapo gid ta tanono ngan dinga ga ila matua mambe pat, ta iman leda luma aea.” Tota tilalo gid pat matua toa oa ga idae ta tisama ngan kolta ta tikakado led luma ngan. <sup>4</sup>Tota tikeo, “Io, gita takado leda tuanga kapei eta be takado aea luma mamarae koknga ta isibo mariamba. Toa bedaoa ta panua tigersa ta oaluda iuot kapei, ta irangrang ngan tamapoga alele tanoelai mao.”

<sup>5</sup>Idio ta MARON isulug ga inam ngan geranga gid eababa led tuanga ga luma mamarae toa tikakado. <sup>6</sup>Ta MARON ikeo, “Ega, gid panua toaine tiluplup ga tiuot alu kelede ga led posanga kelede mon. Oangga tikado tuanga kapei toa bedane, eine ga tirangrang ngan tikado saoa danga tikim. <sup>7</sup>Io, tasulug ga tala tapabuobuo gid ngan led posanga, ta irangrang ngan gid kelede kelede tiuatai ngan oaed ede pade ele posanga mao.”

<sup>8</sup>Tota MARON ipatabilin gid ta tipakaranga tano toa ngada ne. Tota tikaput ngan kadonga tuanga toa oa. <sup>9</sup>Ngan ipu toaine tiuato tuanga toa oa ieda Babel<sup>a</sup>. Ngansa toa eoa MARON ipabuobuo gid panua toa ngada ne tanoelai ngan led posanga. Toa eoa MARON ipatabilin gid ta tila ngan tibur toa ngada ne tanoelai.

### Siem ele gergeu ga itubtub edad

<sup>10</sup>Siem aea titnga ga bedane:

Rai rua muri ai ngan oanga kapei, Siem aea rai iuot buno, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Arpaksat. <sup>11</sup>Siem iadaoa ipopo Arpaksat ga kus ta Siem imamado irangrang ngan rai buno lima. Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

<sup>12</sup>Arpaksat aea rai sangaul tol igegea lima, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Sela. <sup>13</sup>Arpaksat iadaoa ipopo Sela ga kus ta Arpaksat

---

<sup>a</sup> 11.9 Ngan posanga Ibru, edaeda *Babel* itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *ipabuobuo*.

imamado iranrang ngan rai buno pange igegea tol (403). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

<sup>14</sup>Sela aea rai sangaul tol, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Eber. <sup>15</sup>Sela iadaoa ipopo Eber ga kus ta Sela imamado iranrang ngan rai buno pange igegea tol (403). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

<sup>16</sup>Eber aea rai sangaul tol igegea pange, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Pelek. <sup>17</sup>Eber iadaoa ipopo Pelek ga kus ta Eber imamado iranrang ngan rai buno pange sangaul tol (430). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

<sup>18</sup>Pelek aea rai sangaul tol, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Reu. <sup>19</sup>Pelek iadaoa ipopo Reu ga kus ta Pelek imamado iranrang ngan rai buno rua igegea lima ga pange (209). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

<sup>20</sup>Reu aea rai sangaul tol igegea rua, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Seruk. <sup>21</sup>Reu iadaoa ipopo Seruk ga kus ta Reu imamado iranrang ngan rai buno rua igegea lima ga rua (207). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

<sup>22</sup>Seruk aea rai sangaul tol, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Naor. <sup>23</sup>Seruk iadaoa ipopo Naor ga kus ta Seruk imamado iranrang ngan rai buno rua (200). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

<sup>24</sup>Naor aea rai sangaul rua igegea lima ga pange, be iadaoa ipopo gergeu aranga ieda Tera. <sup>25</sup>Naor iadaoa ipopo Tera ga kus ta Naor imamado iranrang ngan rai buno ede sangaul ede igegea lima ga pange (119). Be ele gergeu arangaranga ga taine padengada.

<sup>26</sup>Tera aea rai sangalima sangaul rua, be iadaoa ipopo Abram ga Naor ga Aran.

<sup>27</sup>Tera aea titnga ga bedane:

Tera ei Abram ga Naor ga Aran tamad. Be Aran ei Lot itama. <sup>28</sup>Tera imamado maitne, be ele gergeu Aran imate ngan aea tuanga ipu Ur ngan tibur togid panua Kaldia. <sup>29</sup>Be Abram ga Naor gisirua tiuai taine. Abram iadaoa ieda Sarai, be Naor iadaoa ieda Milka. Milka ei Naor itar kapei Aran inat taine. Be Aran ei Iska itama pade. <sup>30</sup>Be Sarai iranrang ngan ipopo gergeu mao.

<sup>31</sup>Idio ta Tera ibada inat Abram ga ilaoa taine Sarai toa Abram iadaoa, ga itub Lot toa gergeu ton inat Aran, ta gisingada titnan tuanga Ur ngan tibur togid panua Kaldia, ta tiuanga tila ngan tibur kapei Kenan. Be edap irabuiai tiuot ngan tuanga Aran ta tidio toa eoa.

<sup>32</sup>Be Tera imamado iranrang ngan aea rai buno rua igegea lima (205), ga kus ta imate ngan tuanga Aran.

Deo iposa tautaunga pan Abram ngan ikado kemi ngan ei

**12** <sup>1</sup>Idio ta MARON ikeo pan Abram bedane, “Eao tnan am tano ga sobosobom ga gid iaoa kelede togo, ta la ngan tano toa gau ga napasolan eao ngan.

<sup>2</sup> “Gau ga nakado ga tibutibum tiuot alu kapei tau,  
ta gau ga nakado kemi tau ngan eao.

Be gau ga nakado ga edam iuot kapei.

Ta eao ga kado ta leg kadonga kemi toa ne idae pade ngan gid panua padengada.

<sup>3</sup> “Gau ga nakado kemi ngan gid panua toa tikado kemi ngan eao,  
be gid panua toa tikado paeamao ngan eao,  
eine ga nakado paeamao ngan gid pade.

Be kadonga kemi toa nakado ngan eao,

eine ga iparangrang gid lum ga lum ngan tibur toa ngada ne tanoeai.”

<sup>4</sup>Tota Abram itnan tuanga Aran, mambe MARON ikeo pan ngan, be Lot ila toman ngan ei. Ngan ado toaiua Abram itnan tuanga Aran, ei aea rai sangalima sangaul rua igegea lima. <sup>5</sup>Ei ibada iadaoa Sarai, ga itar kapei inat Lot, ga led paeaeanga arangaranga ga taine, ga led danga sisid toa ngada oa ienono ngan tuanga Aran. Ta tidae ga tinasi edap ila ngan tibur kapei Kenan.

Tila tiuot Kenan ga kus <sup>6</sup>ta tibulou tibur kapei toa oa ga tila irangrang ngan tibur ede ieda More, boloma ngan tuanga Sekem. Tibur toa oa aea abei ouk<sup>d</sup> ede imadmadid. Be ngan ado toaiua, gid panua Kenan timamado maitne ngan tano toa oa. <sup>7</sup>Idio ta MARON iuot pan Abram ta ikeo, “Gau ga napan tibur kapei toa ne aea tano ga iman lem gergeu ga tibutibum ad.” Ta Abram ipagun popou tenainga aea toa eoa ta iraring pan MARON toa iuot pan.

<sup>8</sup>Ga kus ta Abram itnan tibur toa oa ta ila ngan tibur aea bereo toa ado ele parangai ngan tuanga Betel. Ta ikado saupu toa eoa ta ipagun palata. Tibur toa oa ienono rabu ngan tuanga Betel ga tuanga Ai. Betel ienono ado ele dilngai, be Ai ienono ado ele parangai. Toa eoa ipagun popou tenainga aea ton MARON ta ibaba ga ila pan ta isoa ieda. <sup>9</sup>Ga kus ta itnan tibur toa oa ta ilalala ga ingata tibur kapei ieda Negev.

**Abram ila Isip**

<sup>10</sup>Idio ta sapanga kapei iuot ngan tibur toa oa, ta Abram ila imado Isip kautede, ngansa sapanga ngan tibur toa oa paeamao tau. <sup>11</sup>Tilalala

---

<sup>b</sup> 12.1 PA 7.2-3, Ibr 11.8    <sup>c</sup> 12.3 Gal 3.8    <sup>d</sup> 12.6 Ouk eine abei ede ieda ngan posanga Inglis. Ngan Ibru tiuato *elon*, be eine pagita aea mao. Ngan ado toaiua, gid panua tikim abei toa oa ibulolo iman tibur kemi raring aea.    <sup>e</sup> 12.7 PA 7.5, Gal 3.16

ga tipaboloma Isip, be Abram ikeo pan iadaoa Sarai bedane, “Ega, gau naoatai, eao taine namelapau. <sup>12</sup>Be oangga gid Isip tigera eao, eine ga tikeo, ‘Taine toa ne iadaoa eine eaba ga eko.’ Ta gid ga tirau gau ga namate ta tipaeaoa go. <sup>13</sup>Tota kemi ngan eao keo pagid mambe eao gau liug. Toa bedaoa ta oangga tikim eao, eine ga tikado kemi ngan gau be tipamate gau mao.”

<sup>14</sup>Idio ta Abram ga Sarai tiuot Isip ga kus ta gid Isip tigera mambe Sarai ei taine namelapau tau. <sup>15</sup>Be gid madidnga ton maron kapei Isip aea tigera Sarai ta tipakuru ngan ei toa maron kapei imatai. Ta maron kapei ikeo ga tibada ei ga ila ele lumaeai. <sup>16</sup>Maron kapei toa oa igera Sarai ta ikim ei tau. Tota ikado kemi pan Abram ta ipan ele sipsip ga meme ga bulmakao ga donki arangaranga ga taine ga kamel ga gid paeaeanga arangaranga ga taine.

<sup>17</sup>Be MARON ikado dibala papaeamao edengada ga iuot pan maron kapei Isip aea ga pagid panua toa timamado ele lumaeai. Ngansa ei ibada Abram iadaoa Sarai ga iman ele taine. <sup>18</sup>Idio ta maron kapei Isip aea ibaba Abram ga inam pan ta ikeo, “Eao kamado kado bedane ngan gau? Eao kamado palongo gau mao ngan taine toa ne ei eao adaoam? <sup>19</sup>Eao kamado keo ga ei lium? Tota nabada ei ga iman adaoag. Ega, bada adaoam ta gimirua ala!” <sup>20</sup>Io, maron kapei Isip aea ikeo pagid ele madidnga ta tisere Abram ga iadaoa. Tota tibada led danga sisid toa ngada oa ta tila.

### Lot itnan Abram

**13** <sup>1</sup>Idio ta Abram itnan Isip ta ila ngan tibur kapei Negev. Ei ila toman ngan iadaoa ga ele danga sisid toa ngada oa. Be Lot pade ila toman ngan ei. <sup>2</sup>Be Abram ele danga sisid busa tau. Ei ele masilau mud busa ga ele silva ga gol pade.

<sup>3</sup>Idio ta itnan tibur kapei Negev ta ilalala ga ila be ikakado gid saupu edap irabuai. Ikakado toa bedaoa ga ila iuot ngan tibur toa ienono rabu ngan tuanga Betel ga Ai. Mugaeari ikado saupu ngan <sup>4</sup>tibur toa oa ta ipagun popou tenainga aea. Ta Abram ibaba ga ila pan MARON ta isoa ieda toa eoa pade.

<sup>5</sup>Be Lot ilalala toman ngan Abram, ei pade ele meme ga sipsip ga bulmakao ga paeaeanga busa. <sup>6</sup>Be tano toa oa irangrang ngan gisirua tilup ga timado ngan mao, ngansa gisirua led danga sisid busa tau. <sup>7</sup>Be ado ede gid panua toa timariala ngan Abram ele masilau mud, aoad parau pagid panua toa timariala ngan Lot ele masilau mud. Be ngan ado toaiua, gid panua Kenan ga gid Peres timamado maitne ngan tibur toa oa.

<sup>f</sup> 12.13 OM 20.2, 26.7

<sup>8</sup>Tota Abram ikeo pan Lot bedane, “Longo. Gitarua sing kelede. Be kado paraunga iuot rabu ngan gitarua ga leda paeaeanga. <sup>9</sup>Gera, tano kapei ienono. Kemi ngan gitarua tamapoga. Oangga eao kim nasi edap ngan bageda angas, eine gau ga nanasi edap ngan bageda oatai. Be oangga eao kim nasi edap ngan bageda oatai, eine gau ga nanasi edap ngan bageda angas.”

<sup>10</sup>Io, Lot imata isaoe ta igera tibur Jordan aea dubu kapei, be aea eau busa ga ila irangrang ngan tuanga Soar. Tibur toa oa kemi mambe dadanga ton MARON ga mambe tano togid Isip. (Ngan ado toaiua, MARON ipaeabu ngan tuanga Sodom ga Gomora maitne.) <sup>11</sup>Tota Lot isio dubu toa kapei oa ngan tibur Jordan ga iman ei ele. Ta itnan Abram ta ila ngan tibur toa ado ele parangai. Tota gisirua tilup ga timado pade mao. <sup>12</sup>Abram idio imado ngan tibur Kenan, be Lot ila imado rabu ngan gid tuanga kapepei ngan eau Jordan aea dubu kapei. Ta irau ele saupu boloma ngan tuanga Sodom. <sup>13</sup>Be gid panua Sodom eine gid panua papaeamao, ta tikakado kadonga sasat paeamao tau MARON imatai.

#### Deo iposa tautaunga pan Abram ngan tano

<sup>14</sup>Lot itnan Abram ga ila ga kus ta MARON ikeo pan Abram bedane, “Dae madid ta matam isaoe tibur toa ngada ne ado ele parangai ga ado ele dilngai, pan not ga ila irangrang ngan saut pade. <sup>15</sup><sup>h</sup>Tano toa ngada ne eao gera, eine ga nabada pago ga pagid lem gergeu ga tibutibum. Tano toa ne ga iman gimi ami somisomi ga ilalala ga ila. <sup>16</sup>Be gau ga nakado ga lem gergeu ga tibutibum tiuot busa tau mambe riringa tano aea. Ta oangga eaba eta irangrang ngan iuade gid riringa tano aea, eine ga irangrang ngan iuade lem gergeu ga tibutibum pade. <sup>17</sup>Io, lalala ga la ta gera tano aea mamarae ga aea babanga, ngansa gau napan ga iman am.”

<sup>18</sup>Abram itnan saupu toa oa ta ila imado boloma ngan tuanga Ebron, ta irau ele saupu boloma ngan gid abei ouk ton eaba ieda Mamre. Ta ikado popou tenainga aea ngan tibur toa oa ta isoa MARON ieda.

#### Abram ibada Lot mulian ngan paraunga kapei togid mamaron

**14** <sup>1</sup>Ngan ado toaiua, mamaron pange tiluplup ngan kadonga paraunga pagid ad miri itamatama. Gid mamaron toa pange oa edad ga bedane: Kedorlaomer (maron togid Elam) ga Amrapel (maron togid Sinar) ga Ariok (maron togid Elasar) ga Tidal (maron togid Goim). <sup>2</sup>Gid mamaron toa pange oa tiuangga tiparau pagid mamaron lima. Mamaron toa lima ne edad ga bedane: Bera (maron ngan tuanga Sodom) ga Birsas (maron ngan tuanga Gomora) ga Sinap (maron ngan tuanga Atma) ga Semeber (maron ngan tuanga Seboim) ga maron ede pade ngan

§ 13.10 OM 2.10 <sup>h</sup> 13.15 PA 7.5

tuanga Bela. (Tuanga Bela toa ieda ede pade Soar.) <sup>3</sup>Gid mamaron toa lima oa tila tiluplup ngan dubu kapei ngan tibur Sidim, boloma ngan liu kapei Melak<sup>i</sup>, ta tisanga gid mamaron toa pange oa ngan paraunga.

<sup>4</sup>Paraunga toa ne iuot ngansa mugaeei gid mamaron toa lima oa tidio Kedorlaomer ibageai ta timan ele paeaeanga sapaean irangrang ngan rai sangaul igegea rua. Be ngan rai sangaul igegea tol, tinid ngan ei mao ta tilongo ilinge pade mao. <sup>5</sup>Be ngan rai sangaul ga igegea pange, Kedorlaomer ibaba gid iarerea, mamaron toa tol oa, ta tilua ei ngan paraunga ta tiasal ad miri itamatama padengada. Ad miri itamatama toa oa led tuanga edad ga bedane: gid Repaim ngan tuanga Asterot-Karnaim, ga gid Sus ngan tuanga Am, ga gid Em ngan tibur dubu boloma ngan tuanga Kiriataim, <sup>6</sup>ga gid Or ngan gid bereo ngan tibur Seir. Kedorlaomer ga iarerea tibutatan ad miri itamatama toa oa ga tila irangrang ngan tibur ieda Elparan, boloma ngan tibur modamodanga. <sup>7</sup>Tibutatan gid ga kus ta tiluagid mulian ga tila ngan tuanga Kades. (Kades toa ieda mugamuga eine Enmispat.) Kedorlaomer ga iarerea tiparau ga tiasal ad miri itamatama ngan tibur toa ngada oa togid Amalek, ga tiasal gid Amor toa timamado ngan tuanga Asason-Tamar pade.

<sup>8</sup>Be gid mamaron lima toa mugaeei tilongo Kedorlaomer ilinge mao, gid tigera mambe ei ikakado paraunga pagid aea miri itamatama, ta tipaluplup led panua paraunga ad ta tisanga ei ngan paraunga ngan dubu kapei ngan tibur Sidim. Gid mamaron toa lima oa led tuanga edad ga bedane: Sodom ga Gomora ga Atma ga Seboim ga Bela toa ieda ede pade Soar. <sup>9</sup>Be Kedorlaomer (maron togid Elam) asingada iarerea toa tol oa tinam tiuot ngan dubu kapei toa oa ta timadmadid iadag. Kedorlaomer iarerea toa tol oa edad ga bedane: Tidal (maron togid Goim) ga Amrapel (maron togid Sinar) ga Ariok (maron togid Elasar). Toa eoa mamaron toa pange oa tiparau pagid mamaron toa lima oa. <sup>10</sup>Be dubu kapei ngan tibur Sidim aea baba busa iuon ngan kolta<sup>j</sup>. Be ngan ado toaiua, mamaron togid Sodom ga Gomora led panua idanga ede tiaoa ngan paraunga ta titaptap ga tisulug ngan gid baba toa oa. Be gid mamaron padengada toman ngan led panua tiaoa ga tila bereoeai. <sup>11</sup>Tota Kedorlaomer toman ngan iarerea tol tiasal paraunga ta tipaeaoa danga sisid ga annga toa ngada oa ngan tuanga Sodom ga Gomora. Ga kus ta tila. <sup>12</sup>Be Lot, gergeu ton Abram itar kapei, imamado Sodom, ta gid mamaron pange tipaeaoa ei pade toman ngan ele danga sisid ta tila.

<sup>13</sup>Be eaba ede iaoo ngan paraunga ta ila pan Abram, eaba Ibru aea, ta ikeo pan ngan danga toa ngada oa iuot ngan paraunga. Ngan ado toaiua,

<sup>i</sup> 14.3 Ngan posanga Ibru, edaeda *Melak* ipu eine *sol*. Tiuato ieda toa bedaoa ngansa liu toa oa aea sol kapei. Be ieda ngan posanga Inglis eine *Detsi*. <sup>j</sup> 14.10 *Kolta* toa oa marum be oanaoana. Oangga panua titap ga tisulug ngan, irangrang ngan tidae mulian mao.



Abram ele saupu ienono boloma ngan gid abei ouk ton Mamre. Mamre toa ei eaba Amor aea, be itar kakau rua. Ede ieda Eskol ga ede pade ieda Aner. Gid panua toa tol ne timan Abram ele aluagau ngan paraunga. <sup>14</sup>Be Abram ilongo mambe tipaeaoa iua Lot, tota ibaba ele panua paraunga ad buno tol sangaul ede igegea lima ga tol (318). Gid panua toa oa eine Abram ele paeaeanga be tinanale ngan paraunga. Abram imuga ngan gid ga tila tibutatan gid mamaron toa pange oa ga tila irangrang ngan tuanga Dan. <sup>15</sup>Toa eoa Abram ipota ele panua paraunga ad ta tiuot iaoa rua. Tisanga bong ta tikado paraunga pagid mamaron toa pange oa. Tota tiasal gid ta tibutatan gid ga tila irangrang ngan tuanga Oba, iadag ngan tuanga kapei Damaskus. <sup>16</sup>Toa bedaoa ta Abram ibada mulian gid danga sisid toa ngada oa gid mamaron tipaeaoa, ga ibada mulian iua Lot toman ngan iadaoa masin ga gid taine ga gid paeaeanga ga ele danga sisid.

### Melkisedek ikado posanga kemi ngan pamatuanga Abram

<sup>17</sup>Abram iasal paraunga toman ngan Kedorlaomer ga iarerea ga kus ta iluai mulian ga inam. Be maron ngan tuanga Sodom inam iuot pan ngan dubu kapei ngan tibur ieda Save. (Tibur toa oa ieda ede pade eine Dubu Kapei Togid Mamaron Kapepei.)

<sup>18</sup><sup>k</sup>Be maron ede pade ieda Melkisedek inama iuot. Ei maron ngan tuanga Salem<sup>l</sup> be ei eaba tenainga aea ton Deo Gadae Tau. Ei ibada bret ga oain ga ila pan Abram <sup>19</sup>ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga ei ta ikeo,

“Deo Gadae Tau toa ikado bubur ga tano ga iuot,  
ei ikado kemi tau ngan Abram.

<sup>20</sup>Tasoa Deo Gadae Tau ieda,  
ngansa ei idol am miri itamatama ga tidae bagemeai.”

Be danga sisid toa ngada oa Abram ibada ngan paraunga, eine ipota ga tiuot suknga sangaul. Ga kus ta ipan Melkisedek ele suknga ede.

<sup>21</sup>Idio ta maron ngan tuanga Sodom ikeo pan Abram bedane, “Danga toa ngada ne eao bada ngan paraunga, kemi ngan idio pago, be gid panua kekelegid, gau nakim tiluagid mulian ga tinam pagau.”

<sup>22</sup>Be Abram ikeo pan maron Sodom aea bedane, “Be gau nakado posanga tautaunga pan Deo ag MARON Gadae Tau. Ei ikado bubur ga tano ga iuot, be nakado posanga tautaunga ngan ei ieda ga bedane: <sup>23</sup>Irangrang ngan nabada lem danga eta mao. Danga eta kakauede mambe salumu aea oaro, mao oaro su aea, eine irangrang ngan nabada mao. Ngan kado ta muriai eao keo bedane, ‘Gau nakado ga Abram ele

<sup>k</sup> 14.18-20 Ibr 7.1-10 <sup>l</sup> 14.18 Tuanga *Salem* eine Ierusalem ieda mugamuga.

danga sisid busa.’<sup>24</sup>Tota gau ga nabada danga eta mao. Gid annga toa gaingada leg arangaranga aean ga kus, eine ikaranga. Be gau oaeoag toa tol ne, Aner ga Eskol ga Mamre, gid ga tibada anad.”

**Deo irau posanga toman ngan Abram ta lolod kelede**

**15** <sup>1</sup>Idio ta Abram igera danga ede mambe ianun ta igera MARON ikado posanga pan bedane,

“Abram, eao mataud mao.

Gau ga napamumul go mambe lem gariau.

Am lasunga kapei tau, tota gau ne.”

<sup>2</sup>Be Abram ikeo, “O Deo ag MARON! Gau leg gergeu eta mao, be lem kadonga kemi pagau ga madongan? Ngansa oangga namate, Elieser Damaskus aea ga ibada leg danga sisid toa ngada ne.” <sup>3</sup>Ta Abram ikeo pade bedane, “Ega, eao pan leg gergeu eta mao, tota leg paeaeanga toa ne ga ibada danga toa ngada ne togau.”

<sup>4</sup>Be mole mao MARON ele posanga iuot pan ta ikeo, “Eaba toa ne irangrang ngan ibada lem danga sisid mao, be gergeu ede iuot ngan eao singim, ei ga ibada mulim ga lem danga toa ngada ne.” <sup>5</sup><sup>m</sup>Idio ta ibada ei ga ila gaot, ta ikeo pan bedane, “Eao matam idae ga ila mariambai ta gera gid gigima ta ton oadenga gid. Eao rangrang na? Longo, lem gergeu ga tibutibum ga tiuot busa toa bedaoa.”

<sup>6</sup>“Abram ilolo matua ngan MARON, ta ngan ipu toaine ei irau posanga ngan Abram ta iuato ei eaba tutui.

<sup>7</sup>Ta ikeo, “Gau MARON. Gau nabada go ga tnan tuanga Ur ngan tibur togid Kaldia, ta napan tano toa ne ga iman am.”

<sup>8</sup>Be Abram ikeo, “O Deo ag MARON! Gau ga naoatai madongan mambe tano toa ne ga iman ag?”

<sup>9</sup>Ta ikeo pan Abram, “Bada danga ga gid ne ga tinam pagau: bulmakao taine ede aea rai tol, ga meme taine ede aea rai tol, ga sipsip aranga ede aea rai tol, ga man ganei ede, ga man barur ede.”

<sup>10</sup>Io, Abram ibada gid danga toa oa ga ila ta iket gid ga timan ruangada ta ilalo gid ikatinge iadag ga iadag. Be man toa rua oa, iket mao. <sup>11</sup>Idio ta man abalem edengada tisulug ta tiuangga tian gid masilau toa oa patid, be Abram isere gid.

<sup>12</sup><sup>o</sup>Ado iuangga idil, be Abram ieno ga ibalo. Ei ienono ta igera dodom kapei inam irobi ei ta imataud paeamao tau. <sup>13</sup><sup>p</sup>Ta Deo ikeo pan Abram bedane, “Naposa tautauंगा pago, eine ga tibutibum tila tidio ngan tano

<sup>m</sup> 15.5 Ro 4.18, Ibr 11.12    <sup>n</sup> 15.6 Ro 4.3, Gal 3.6, Jms 2.23    <sup>o</sup> 15.12 Jop 4.13,14

<sup>p</sup> 15.13 IM 1.1-14, PA 7.6

togid panua padengada, ta timan paeaeanga sapaeaan togid. Gid panua toa oa ga tikado paeamao ngan gid irangrang ngan ad rai buno pange. <sup>14</sup>Be gau ga napanas gid panua toa tipaeaea gid. Ga kus ta tibutibum ga titnan tano toa oa, be tinam toman ngan led danga sisid busa. <sup>15</sup>Be eao ga mamado lem kemi irangrang ngan ot eaba kapei tau ta mate ga titaian go. <sup>16</sup>Be gid gabagabad ga tiluagid mulian toa eko. Irangrang ngan tiluagid mulian manmanae mao, ngansa gau naoangga napanas gid Amor, be led kadonga sasat iuot kapei maitne.”

<sup>17</sup>Io, ado idil ga tibur dodom, ta ulo ede per ga iuot. Ulo toa oa aea dinga irarabal mambe usi ga aea basu idaedae, be danga toa oa ilalala rabu ngan gid masilau ikatinge.<sup>7</sup> <sup>18</sup>Ngan bong toaiua MARON irau posanga toman ngan Abram ta lolod kelede ta ikeo, “Gau napan tano toa ne pagid tibutibum. Tano aea but imata idio ngan tibur Isip aea eau, be aea but iadag ila iuot ngan eau kapei Iupretis. <sup>19</sup>Labone alu ga gid ne timamado toa eoa: gid Kin ga gid Kenas ga gid Katmon <sup>20</sup>ga gid It ga gid Peres ga gid Repaim <sup>21</sup>ga gid Amor ga gid Kenan ga gid Girgas ga gid Iebus.”

### Sarai iuangga Agar ipopo ei ele gergeu eta

**16** <sup>1</sup>Be Abram iadaoa Sarai ipopo ele gergeu eta mao. Be Sarai ele taine paeaeanga ede Isip aea ieda Agar. <sup>2</sup>Ta ado ede Sarai ikeo pan Abram bedane, “Ega, MARON ipakala gau ngan poponga gergeu. Tota kemi ngan eao la eno toman ngan leg paeaeanga, ta oangga irangrang, ei ga ipopo leg gergeu eta.”

Io, Abram ilongo Sarai ele posanga. <sup>3</sup>Sarai ibada ele paeaeanga toa Isip aea, Agar, ga ila pan Abram ta iuot mambe iadaoa. Ngan ado toaiua, Abram imamado Kenan aea rai sangaul. <sup>4</sup>Abram ieno toman ngan Agar, ta iapa.

Idio ta Agar iuatai mambe iapa, ta ilolon ngan aea maron iadaoa pade mao. <sup>5</sup>Ta Sarai ikeo pan Abram, “Kadonga kulupu toa iuot ngan gau ne, eine eao lem idil paeamao. Gau nabada leg paeaeanga ga ila pago, ta labone iuatai mambe ei iapa, ta ilolon ngan gau pade mao. Be gau nakim MARON ikeo ga sai ngan gitarua itutui.”

<sup>6</sup>Ta Abram ikeo pan Sarai bedane, “Ega, lem paeaeanga idio eao bagemeai. Saoa kadonga eao keo ga kemi ngan ei, tota nasi.” Idio ta Sarai ikado kulupu ngan Agar, ta Agar iaoa ngan ei.

---

<sup>9</sup> 15.14 IM 12.40-41, PA 7.7    <sup>7</sup> 15.17 Ngan gid Ibru mugaiei, oangga panua rua tirau posanga tautaunga ngan danga ede, eine ga tiket masilau tinid ga timan ruangada. Ga kus ta tilalala rabu ngan gid masilau ikatinge. Kadonga toa ne iman kilala ngan posanga toa tirau oa, irangrang ngan tipalele pade mao. Tikeo ga oangga eta ngan gisirua inasi led posanga mao, Deo ga irangrang ngan iket ei ga iman rua mambe gid masilau. Deo irau posanga toa bedaoa toman ngan Abram, be ei kekelen ilalala rabu ngan gid masilau ikatinge.    \* 15.18 PA 7.5

<sup>7</sup>Be anggelo ton MARON iuot pan Agar boloma ngan eumata ede ngan tibur modamodanga, ngan edap ila ngan tuanga Sur. <sup>8</sup>Ta ikeo pan bedane, “Agar, paeaeanga ton Sarai, eao mado sida ga nam, be eao la sida?”

Ta Agar ikeo, “Gau naeaoa ngan ag maron iadaoa, Sarai.”

<sup>9</sup>Ta anggelo ton MARON ikeo, “Luago ga la pan Sarai, ta mamado ei ibageai ta nasi ilinge.” <sup>10</sup>Be anggelo ton MARON ikeo pade bedane, “Gau ga nakado tibutibum ga tiuot busa tau, ta irangrang ngan eaba eta iuade gid mao.”

<sup>11</sup>Ta anggelo ton MARON ikeo pan bedane,

“Ega, teta pade eao ga popo gergeu aranga.

Ta eao ga oato ieda Ismael<sup>t</sup>.

Ngansa kadonga paeamao iuot ngan eao,  
be MARON ilongo lem tandanga na.

<sup>12</sup>Be gergeu toa ne ga iuot mambe donki saksak ede,  
ta irangrang ngan ilongo eaba eta ilinge mao.

Ei ga iman panua toa ngada ne ad isat,  
be gid ga timan ei aea isat pade.

Ta irangrang ngan imamado kemi toman ngan isobosobo mao.”

<sup>13</sup>Agar imata nanan MARON ikado posanga toa oa pan, ta iuato ieda bedane, “Eao Deo toa matam ikikisi gau.” Ngansa ei ikeo, “Gau nagera Deo toa imata kikisi gau.” <sup>14</sup>Ngan ipu toaine, gid panua tiuato eumata aea baba toa oa ieda Ber-Laai-Roi<sup>u</sup>. Eumata toa oa ienono rabu ngan tuanga Kades ga tibur Beret.

<sup>15</sup><sup>v</sup>Idio ta Agar ipopo Abram ele gergeu aranga, ta Abram iuato ieda Ismael. <sup>16</sup>Abram aea rai sangalima sangaul tol igegea lima ga ede, be Agar ipopo Ismael.

### Deo idol Abram ieda pau

**17** <sup>1</sup>Abram aea rai sangalima sangaul pange igegea lima ga pange, be MARON iuot pan ta ikeo, “Gau Deo Matua Soke Tau. Eao manta kado kadonga itutui gau matageai, be irangrang ngan lem idil eta paeamao mao. <sup>2</sup>Ta gau ga narau posanga toman ngan eao ta loloda kelede. Be gau ga nakado ga lem gergeu ga tibutibum tiuot busa tau.”

<sup>3</sup>Io, Abram ikor iae ta idol imata ga isulug tanoeai, ta Deo ikeo pan, <sup>4</sup>“Ega, posanga toa narau toman ngan eao eine ga bedane: Eao ga man

<sup>t</sup> 16.11 Ngan posanga Ibru, edaeda *Ismael* ipu eine *Deo ilongo*.    <sup>u</sup> 16.14 Ngan posanga Ibru, edaeda *Ber-Laai-Roi* ipu eine *eumata ton Deo toa imamado somisomi ga imata kikisi gau*.

<sup>v</sup> 16.15 Gal 4.22

gid alu busa tibud. <sup>5</sup>WBe gau napalele edam. Ta gid panua tirangrang ngan tiuato edam Abram pade mao. Eine ga tiuato edam Abraam<sup>x</sup>, ngansa gau nakado ga eao ot alu busa tibud. <sup>6</sup>Tibutibum ga tiuot busa tau, ta timan alu busa. Edengada ngan gid ga tiuot mamaron kapeipei. <sup>7</sup>Posanga toa narau toman ngan eao ga tibutibum muriai, eine ga ienono somisomi ga ilalala ga ila. Posanga ga bedane: Gau naman am Deo ga Deo togid tibutibum muriai ga ilalala ga ila. <sup>8</sup>zTano Kenan toa labone eao mamado ngan mambe kaluae, eine ga napan ga iman eao togo ga togid tibutibum toa tiuotot muriai. Tano toa ne ga iman gid ad somisomi ga ilalala ga ila. Ta gau ga naman gid ad Deo pade.”

### Deo ikeo ga Abraam manta ipalu ele arangaranga

<sup>9</sup>Idio ta Deo ikeo pan Abraam, “Eao ga lem gergeu ga tibutibum toa tiuotot muriai, manta anasi posanga toa narau toman ngan gimi ne. <sup>10</sup>aBe gimi manta anasi kilala toa ne ngan posanga toa narau toman ngan eao ga tibutibum muriai. Kilala toa ne ga bedane: Eao manta palu lem arangaranga toa ngada ne. <sup>11</sup>Ngan ami palunga eine ga tiket tinimi kukul ta iman kilala ngan posanga toa narau toman ngan gimi ne. <sup>12</sup>Labone ga muriai ga ila, eao manta palu lem arangaranga toa ngada ne. Ado lima ga tol muriai ngan ad poponga ta apalu gid. Be eao ga palu gid lem paeaeanga pade. Lem paeaeanga toa ngada ne tnatnad tipopo gid lem lumaeai, ga gid paeaeanga toa ol gid ngan iaoa ede pade, manta apalu gid. <sup>13</sup>Manta palu lem arangaranga toa ngada ne. Gid toa tnatnad tipopo gid lem lumaeai ga gid arangaranga toa eao ol gid ga timan lem paeaeanga, gid toa ngada oa manta tibada palunga. Kilala toa ne manta ienono ngan tinimi. Toa bedaoa ta panua tiuatai mambe posanga toa narau toman ngan gimi, eine ga ienono ga ilalala ga ila. <sup>14</sup>Be eaba sai, oangga ibada palunga ngan itin mao, eine inasi posanga toa narau toman ngan gimi ne mao. Toa bedaoa ta irangrang ngan imamado toman ngan ele panua pade mao. Eine ga tisuk ei ga ila.”

<sup>15</sup>Be Deo ikeo pan Abraam pade bedane, “Be eao ga oato adaoam ieda Sarai pade mao. Eao ga oato ieda pau Sara<sup>b</sup>. <sup>16</sup>Eine ga nakado kemi tau ngan ei ta ipopo lem gergeu aranga ede, ta iuot alu busa tibud taine. Itutub edengada ga tiuot mamaron kapeipei.”

<sup>17</sup>Abraam ikor iae ga idol ilabora ga isulug tanoeai, be inging ta ikeo iloleai bedane, “Eaba aea rai buno irangrang ngan ipopo gergeu pade? Be Sara aea rai sangalima sangaul pange. Ei ga irangrang ngan ipopo

---

<sup>w</sup> 17.5 Ro 4.17    <sup>x</sup> 17.5 Ngan posanga Ibru, edaeda Abram ipu eine *Tasoa tamada ieda gadae*. Be edaeda Abraam ipu eine *panua busa tamad*.    <sup>y</sup> 17.7 Lu 1.55    <sup>z</sup> 17.8 PA 7.5  
<sup>a</sup> 17.10 PA 7.8, Ro 4.11    <sup>b</sup> 17.15 Ngan posanga Ibru, edaeda toa rua ne Sara ga Sarai ipu bedane: *maron kapei inat taine*.

gergeu?”<sup>18</sup> Ta Abraam ikeo pan Deo bedane, “Kemi ngan matam ikikisi Ismael ta kado kemi ngan ei.”

<sup>19</sup>Ta Deo ikeo, “Tautauga. Be adaoam Sara, ei pade ga ipopo lem gergeu aranga, ta eao ga oato ieda Aisak<sup>c</sup>. Gau ga narau posanga toman ngan ei ga ele gergeu ga itubtub ta lolomai kelede. Be posanga toa ne ga ienono somisomi ga ilalala ga ila. <sup>20</sup>Be Ismael toa eao beta gau ngan matag ikikisi ei, eine ga nakado. Ega, gau ga nakado kemi tau ngan ei ta nakado ga ele gergeu tiuot busa. Ei ga iuot mamaron sangaul igegea rua tamad. Ta nakado ga itubtub tiuot alu kapei tau. <sup>21</sup>Be gau ga narau leg posanga toman ngan Aisak. Eine Sara ga ipopo ei rai matadai ngan taiko toaine.” <sup>22</sup>Deo iposa toman ngan Abraam ga kus ta itnan ei ta idae ga ila.

<sup>23</sup>Ngan ado toaiua, Abraam ipalu inat Ismael ga ipalu ele paeaeanga arangaranga toa ngada oa. Gid paeaeanga edengada tnatnad tipopo gid Abraam ele lumaeai, be padengada Abraam iuol gid ga timan ele, ipalu gid toa ngada oa. Ipalu gid ngan tinid kukul lalaede mambe Deo ikeo pan ngan. <sup>24</sup>Abraam aea rai sangalima sangaul pange igegea lima ga pange, be tipalu ei pade. <sup>25</sup>Be inat Ismael aea rai sangaul igegea tol ngan ado toaiua ibada palunga. <sup>26</sup>Tota tipalu Abraam ga inat Ismael ngan ado toa kelede oa. <sup>27</sup>Be tipalu Abraam ele arangaranga toa ngada oa pade. Arangaranga edengada tnatnad tipopo gid Abraam ele lumaeai, be padengada Abraam iuol gid ga timan ei ele, gid toa ngada oa tibada palunga toman ngan Abraam ngan ado toaiua.

### Deo ikeo ga Sara ga ipopo gergeu aranga

**18** <sup>1</sup>Idio ta MARON iuot pan Abraam boloma ngan gid abei ouk ton Mamre. Abraam imamado ele palata aea atama iaoai, be ado ilang kapei. <sup>2</sup><sup>d</sup>Be imata idae ta igera panua tol per ga tiuot ta timadmadid boloma. Igera gid ta itnan ele palata ta ilado manmanae ga ila pagid. Ikor iae ta idol ilabora ga isulug tanoeai.

<sup>3</sup>Ta ikeo pagid, “Mamaron, oangga lolomi marum ngan gau, nakim adio pagau kauteta. Be asapir ngan gau ga ala sapaeam mao. Gau mambe lemi paeaeanga. <sup>4</sup>Gau ga nakeo pan eaba ede ngan ibada eau ga inam ta asigiri aemi ga kus ta aearagimi kauteta abei ibuloloeai. <sup>5</sup>Be kemi ngan nabada annga etangada ga inam aean ta ipamatua tinimi. Ga kus ta alalala pade. Ngansa gimi anam pagau ta naoangga nalua gimi.”

Ta gid tikeo, “Eine kemi, kado mambe eao keo ngan.”

<sup>6</sup>Tota Abraam manmanae ga ila palata iloleai ta ikeo pan Sara bedane, “Bada tabla kapei eta iuon ngan plaoa, ta bib manmanae ta nono ga iman ad bret.”

<sup>7</sup>Ga kus ta ilado ga ila igera ele bulmakao ipu ta isio bulmakao daenga pau ede itub kapei. Ta ibada ga ila pan ele paeaeanga ta ibage manmanae

<sup>c</sup> 17.19 Ngan posanga Ibrui, edaeda *Aisak* ipu eine *inging*. <sup>d</sup> 18.2 Ibr 13.2

ngan aea totoinga, ga kus ta ila inono. <sup>8</sup>Ta Abraam ibada bulmakao itud isul ga sis<sup>e</sup> toman ngan bulmakao imedameda ga ila pagid ta tian. Gid tianean, be Abraam imadmadid abei ibuloloeai boloma pagid.

<sup>9</sup>Ta tibeta ei bedane, “Adaoam Sara, ei sida?”

Ta ikeo, “Ega, imamado palata iloleai.”

<sup>10</sup>Be ede ngan gid ikeo, “Gau ga naluagau mulian rai matadai ngan taiko toaine, ta Sara ga ikikisi ele gergeu aranga ede.”

Be Sara imamado boloma palata iaoai, muriai ngan eaba toa oa, ta ilongolongo ele posanga. <sup>11</sup>Be Abraam ga Sara gisirua tiuot kapepei na, ta Sara aea rai poponga aea ila gid ga kus. <sup>12</sup>Ta Sara inging mulian ngan ei ta ikeo iloleai bedane, “Gau taine kapei be tinig imogougou na. Be adaog ei pade eaba kapei. Ta gau ga tinig igelgel bedane madongan?”

<sup>13</sup>Ta MARON ikeo pan Abraam bedane, “Sara ikamado ga inging ta ikeo, ‘Gau taine kapei, be gau ga napopo gergeu madongan?’ <sup>14</sup>hLongo! Danga eta ikulupu ngan MARON mao. Gau ga naluagau mulian rai matadai ngan taiko toaine, ta Sara ga ikikisi ele gergeu aranga ede.”

<sup>15</sup>Be Sara imataud ta ipaisiamo ta ikeo, “Gau nanging mao.”

Be ei ikeo, “Mao. Eao nging.”

#### **Deo iuangga ipaeabu ngan Sodom, ta Abraam ibetabeta ei ngan**

<sup>16</sup>Panua tol tidae ga tila, be Abraam iuangga ital gid ga tila edapeai. Be toa eoa matad isulug ta tigeria tuanga Sodom aluai tede. <sup>17</sup>Be MARON ikeo, “Danga toa naoangga nakado ne, eine ga namudan pan Abraam mao. <sup>18</sup>Ngansa Abraam itubtub ga tiuot alu kapei ga matua tau. Be kadonga kemi toa nakado ngan ei, eine ga iparangrang gid alu toa ngada ne tanoelai. <sup>19</sup>Ngansa gau nasio ei ngan badanga leg posanga ga ila pagid ele gergeu ga itubtub toa tiuotot muriai, ta tinasnasi leg edap ta tikado kadonga kemikemi ga tutui. Toa bedaoa ta gau ga nakado danga toa ngada oa pan mambe nakeo tautaunga pan mugaeai.”

<sup>20</sup>Ta MARON ikeo, “Gau nalongo seelenga kapei tau ngan gid Sodom ga Gomora led kadonga sasat. Led kadonga sasat papaeamao tau, <sup>21</sup>ta naoangga nala nagera kadonga toa tikakado ta naoatai, led kadonga papaeamao mambe seelenga toa nalongo ne, mao madongan?”

<sup>22</sup>Ga kus ta panua rua tidae ta tilalala ga tila Sodom, be Abraam idio toman ngan MARON. <sup>23</sup>Ta Abraam ila boloma pan ta ibeta ei bedane, “Be eao ga paeabu ngan panua tututui toman ngan panua papaeamao na? <sup>24</sup>Be oangga panua tututui sangalima timamado ngan tuanga toa oa, eine gau madongan? Eao ga paeabu ngan gid pade? Be irangrang ngan matam nanan gid panua tututui toa sangalima oa, ta lolom isat ngan

<sup>e</sup> 18.8 Sis eine annga ede tikado ngan bulmakao itud isul be matua tede. <sup>f</sup> 18.10 Ro 9.9

<sup>g</sup> 18.12 1Pe 3.6 <sup>h</sup> 18.14 Lu 1.37

tuanga toa oa ta paeabu ngan gid mao? <sup>25</sup>Eao oangga paeabu ngan panua tututui toman ngan panua papaeamao, eine kemi mao. Ngan kado ta lem kadonga pagid panua tututui ga panua papaeamao iuot lalaede. Be eao ga nasi kadonga tutui, na? Ngansa eao madid mambe eaba patutuinga posanga aea ngan gid panua toa ngada ne tanoelai.”

<sup>26</sup>Ta MARON ikoli ele posanga bedane, “Oangga nagera panua tututui sangalima toa tuangai oa, eine ga matag nanan gid ta lolog isat ngan tuanga aea panua toa ngada oa.”

<sup>27</sup>Ta Abraam ikeo pade bedane, “Ag Maron, ega, gau mambe danga sapaean tanoelai aea, be longean gau ta naposa pade pago. <sup>28</sup>Oangga panua tututui dabad imata karanga mao, be gid sangaul pange igegea lima mon timamado, eine gau madongan? Eao ga paeabu ngan tuanga aea panua toa ngada oa oangga gera panua tututui lima timamado mao?”

Ta ikeo, “Oangga nagera panua tututui sangaul pange igegea lima, eine ga napaeabu ngan tuanga toa oa mao.”

<sup>29</sup>Ta Abraam ikado posanga pan pade bedane, “Be oangga panua tututui sangaul pange mon timamado, eine gau madongan?”

Ta ikeo, “Oangga nagera panua tututui sangaul pange, eine ga napaeabu ngan tuanga toa oa mao.”

<sup>30</sup>Ta Abraam ikeo, “Ag Maron, eao malmal pagau padam. Be gau ga naposa pade pago. Oangga panua tututui sangaul tol mon timamado, eine gau madongan?”

Ta ikeo, “Oangga nagera panua tututui sangaul tol, eine ga napaeabu ngan tuanga toa oa mao.”

<sup>31</sup>Ta Abraam ikeo, “Ag Maron, tautaunga leg posanga pago busa tau, be longean gau ta naposa pade pago. Oangga panua tututui sangaul rua mon timamado, eine gau madongan?”

Ta ikeo, “Oangga nagera panua tututui sangaul rua, eine ga napaeabu ngan mao.”

<sup>32</sup>Ta Abraam ikeo pade bedane, “Ag Maron, eao malmal pagau padam, be gau ga naposa pakelede pade. Oangga panua tututui sangaul mon timamado, eine gau madongan?”

Ta ikeo, “Oangga nagera panua tututui sangaul, eine ga napaeabu ngan tuanga toa oa mao.”

<sup>33</sup>Io, MARON iposa toman ngan Abraam ga kus ta itnan ei ga ila, be Abraam iluai mulian ele saupuiai.

### Gid Sodom led kadonga sasat

**19** <sup>1</sup>Ngan bong toaiua gid anggelo toa rua oa tila tiuot Sodom. Be Lot imamado ngan tibur rourounga aea boloma ngan tuanga aea atama kapei. Ei igera gid ta idae ga ila pagid. Ikor iae ta idol ilabora ga isulug tanoelai <sup>2</sup>ta ikeo, “Ega, mamaron, kemi ngan gimirua anam leg



lumaeai. Gau mambe lemi paeaeanga. Kemi ngan gimirua asigiri aemi ta aeno leg lumaeai. Ta gaisala rumaruma, gimirua adae ta alalala pade.”

Be gid tikeo, “Mao. Gai ga aeno nene ngan tibur rourounga aea.”

<sup>3</sup>Be Lot iparpar tau ngan gisirua ta tila ele lumaeai. Tota ikado ad annga ta inono ad bret toa aea yis ienono ngan mao, ta tian. <sup>4</sup>Gisirua tila tieno maitne, be gid arangaranga busa ngan tuanga Sodom tinam tibaliu ngan luma toa oa. Gid arangaranga toa ngada oa tinam, gid kapepei ga kakau iririau pade. <sup>5</sup>Ta tibaba ga ila pan Lot bedane, “Panua toa rua na tinam pago labone bong, timamado sida? Bada gid ga tinam pagai ta akado arala ngan gid.”

<sup>6</sup>Be Lot iuot ga ila ele atama iaoai, ta isaisai ele atama toa imuriai oa, <sup>7</sup>ta ikeo, “Oaeoæg, akado kadonga paeamao toa ne padam! <sup>8</sup>Ega, natug taine blalala rua timamado, tieno toman ngan eaba eta maitne. Gau ga nabada gisirua ga tila pagimi, ta gimi akado saoa danga ngan gid mambe akim. Be arangaranga toa rua ne tinam pagau mambe ag kaluae. Ta gau manta namariala ngan gisirua. Tota akado kadonga eta ngan gisirua mao.”

<sup>9</sup>Be gid panua Sodom tikeo bedane, “Gera. Eaba patpatnga aea toa ne iuangga iuot mambe ada madidnga patutuinga posanga aea!” Ta tikeo pan Lot, “Eao la aluai! Kadonga paeamao gai ga akado ngan eao, eine ga iasal kadonga toa ga akado ngan gisirua.” Io, tisuusuran Lot ta tiuangga tigoro ele atama.

<sup>10</sup>Be panua rua toa gadudunga oa, baged iuot ta tidada Lot ga idudunga mulian ta tisaisai atama pade. <sup>11</sup>Ga kus ta tikado panua toa ngada oa gaot ga matad sususu. Gid kapepei ga gid kakau pade tirangrang ngan tigeragera mao be ikulupu ngan tilo atama ta tidabdab alele.

### Lot itnan Sodom

<sup>12</sup>Panua toa rua oa tibeta Lot bedane, “Be eao lem panua etangada toa nene pade? Lem gergeu arangaranga ga taine etangada, mao laolaoam etangada timamado? Manta bada gid ta amingada aeaoa ngan tuanga toa ne. <sup>13</sup>Ngansa gairua aoangga apaeabu ngan tuanga toa ne. MARON ilongo posanga seelenga kapei tau ngan gid panua toa ne, ta isula gai ga anama apaeabu ngan tuanga toa ne.”

<sup>14</sup>Be Lot ilaoalaoa rua tiuangga tiuai inat taine toa rua oa. Ta Lot ila pagisirua ta ikeo, “Manmanae, adae ta aeaoa ngan tuanga toa ne, ngansa MARON iuangga ipaeabu ngan.” Be ilaoalaoa toa rua oa tiuangga ei igalgalinge.

<sup>15</sup>Gaga itakai ta anggelo toa rua oa aoad isensen Lot bedane, “Manmanae! Bada adaoam ga natum taine toa rua ne ta aeaoa ngan

<sup>i</sup> 19.5-8 Het 19.22-24    <sup>j</sup> 19.11 2Kin 6.18

tuanga. Ngan kado ta gimí amukuru toman ngan tuanga toa ne aea panua ngan ad panasnga.”

<sup>16</sup> <sup>k</sup>Be Lot ikado aea gerei. Ta panua toa rua oa tikisi ibage matua toman ngan iadaoa ga inat taine rua baged, ta tibada gid ga tila gaot ngan tuanga, ngansa MARON ilolo isat ngan Lot. <sup>17</sup>Tibada gid ga tiuot ga kus ta ede ngan gid ikeo, “Aeaoa manmanae! Ngan kado amate. Matami kleng ga iluai mulian mao ga aearagimi ngan tibur eta dubuai mao pade. Aeaoa ga ala bereoeai. Ngan kado ta amate.”

<sup>18</sup> Be Lot ikeo pagisirua, “Aiao, mamaron, gau narangrang ngan kadonga bedane mao. <sup>19</sup>Ega, lemi luanga ga lolomi isat ngan gau eine kemi, be gau narangrang ngan naeaoa manmanae ga nala bereoeai mao. Gau ga naot bereoeai maitne, be danga paeamao ga ibada gau pade ta namate. <sup>20</sup>Ega, tuanga ede ga boloma na. Gau narangrang ngan nalado manmanae ga nala ngan. Eine tuanga kakauede. Longo ngan gau nala toa eoa ta nasapir ngan panasnga paeamao toa na.”

<sup>21</sup> Ta ikoli ele posanga bedane, “Goibe. Gau ga nalongo ngan lem posanga toa ne pade, ta napaeabu ngan tuanga kakauede toa na mao. <sup>22</sup> Be la manmanae! Ngansa gau ga nakado danga eta mao, ga irangrang ngan gimí aot toa eoa.” Ngan ipu toaine tiuato tuanga toa oa ieda Soar<sup>l</sup>.

### Deo ipaeabu ngan Sodom ga Gomora

<sup>23</sup> Ado ipara ga idae, ta Lot ila iuot ngan tuanga Soar. <sup>24</sup> <sup>m</sup>Be mole mao, MARON ikado dinga ga gid pat kaeau kakatol ga itaptap buburiai ga isulug ngan tuanga Sodom ga Gomora. <sup>25</sup> Tota ipaeabu ngan gid tuanga toa oa toman ngan aea dubu kapei. Gid panua toa ngada oa timukuru ngan tano toa oa toman ngan gid abei. <sup>26</sup> <sup>n</sup>Lot iadaoa inasi ei ga ila, be imata kleng ta imate. Be mole mao ipat iuot mambe sol aea suknga ede ta imadmadid mambe kadanga.

<sup>27</sup> Be gaisala rumaruma, Abraam idae ta iluai mulian ga ila ngan tibur toa mugaeai iposaposa toman ngan MARON. <sup>28</sup> Imata isulug ga ila ta igera basu kapei tau idaedae ngan tuanga Sodom ga Gomora, ngan tibur aea dubu kapei. Basu toa oa kapei mambe suksuknga kapei ede aea basu.

<sup>29</sup> Toa bedaoa ta Deo ipaeabu ngan gid tuanga ngan dubu kapei toa oa. Mugaeai Lot imamado ngan tuanga toa oa. Be Deo imata nanan Abraam, ta ibada Lot mulian ngan gid tuanga toa timukuru oa.

### Gid alu Moap ga Amon led otnga

<sup>30</sup> Idio ta Lot ga inat taine toa rua oa titnan tuanga Soar ta tila timado bereoeai ngan pat kapei ede aea baba, ngansa Lot imataud ngan madonga

<sup>k</sup> 19.16 2Pe 2.7 <sup>l</sup> 19.22 Ngan posanga Ibru, edaeda Soar ipu eine *kakauede*.

<sup>m</sup> 19.24-25 Mt 10.15, 11.23-24, Lu 10.12, 17.29, 2Pe 2.6, Jut 7 <sup>n</sup> 19.26 Lu 17.32

Soar. <sup>31</sup>Be ado ede taine lautabe ikeo pan itar kakau bedane, “Gera. Tamada ei eaba kapei na. Be tibur toa ne aea eaba eta mao. Tota leda edap eta ngan kadonga mambe panua toa ngada ne tanoeai tikakado ne mao. <sup>32</sup>Be kemi ngan tapaun tamada ngan oain ta ilabora imangamanga. Ta taeno toman ngan ei, ta ipapot gergeu pagitarua. Toa bedaoa ta gita iaoa toaine iranrang ngan kus mao.”

<sup>33</sup>Tota ngan bong toaiua tipaun tamad ngan oain ta ilabora imangamanga. Ta gergeu lautabe ila ieno toman ngan ei. Be ei iuatai ngan inat taine ele namanga mao ga ngan ele luainga mao pade.

<sup>34</sup>Ado sae taine lautabe ikeo pan itar kakau bedane, “Ega, made bong naeno toman ngan tamada. Be labone bong tapaun ei pade ta eao la eno toman ngan ei. Toa bedaoa ta ipapot gergeu pagita, ta gita iaoa toaine iranrang ngan kus mao.” <sup>35</sup>Io, tipaun tamad ngan oain ta ilabora imangamanga ngan bong toaiua pade. Ta taine toa oa itar kakau, ei pade ila ieno toman ngan tamad. Be Lot iuatai ngan inat taine ele namanga mao ga ngan ele luainga mao pade.

<sup>36</sup>Toa bedaoa ta Lot inat taine toa rua oa apad pan. <sup>37</sup>Idio ta inat taine lautabe ipopo gergeu aranga ta iuato ieda Moap<sup>o</sup>. Ta muriai gergeu toa oa itubtub tiuot alu toa labone taoatoato gid Moap. <sup>38</sup>Be Lot inat taine ede pade ipopo gergeu aranga pade ta iuato ieda Benami<sup>p</sup>. Ta muriai gergeu toa oa itubtub tiuot alu toa labone taoatoato gid Amon.

### Abraam ipakaka Abimelek ngan iadaoa Sara

**20** <sup>1</sup>Idio ta Abraam itnan Mamre ele tuanga ta ila imado ngan tibur kapei Negev, rabu ngan tuanga Kades ga Sur. Be ila imado tede ngan tuanga Gerar. <sup>2</sup><sup>q</sup>Be Abraam ikeo pagid panua Gerar ngan iadaoa Sara ta ikeo ga, “Ei gau liug.” Tota Abimelek, maron kapei togid Gerar, isula ele paeaeanga ga tila tibada Sara ga inam pan.

<sup>3</sup>Be ngan bong toaiua Abimelek ieno. Ngan ianun Deo ikeo pan bedane, “Ega, taine toa eao bada na, ei oainga. Tota eao ga mate!”

<sup>4</sup>Be Abimelek ieno toman ngan Sara maitne ta ikeo pan Deo bedane, “Maron, oangga eaba ele idil eta paeamao mao, eao ga paeabu ngan ei toman ngan ele panua pade? <sup>5</sup>Ngansa ei ikeo pagau mambe Sara ei iliu. Be Sara pade ikeo ga Abraam ei iliu. Gau nabada taine toa ne, be naoangga leg kadonga itutui mon. Leg idil eta paeamao mao.”

<sup>6</sup>Be Deo ikoli ele posanga ngan ianun bedane, “Gau naoatai, eao oangga lem kadonga itutui ta kado bedane. Tota napakala eao ngan enonga toman ngan ei, ta eao kado kadonga sat matageai mao. <sup>7</sup>Be eao

---

<sup>o</sup> 19.37 Ngan posanga Ibru, edaeda *Moap* itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *pan tamada*. <sup>p</sup> 19.38 Ngan posanga Ibru, edaeda *Benami* ipu eine *gergeu aranga togid leg panua*. <sup>q</sup> 20.2 OM 12.13, 26.7

manta palua ei ga iluai mulian pan iadaoa. Ngansa eaba toa oa ibabada aoag ga ila pagid panua. Ta ei ga iraring ngan luanga eao ta eao ga mate mao. Be oangga eao palua ei ga iluai mulian mao, eine eao ga mate toman ngan lem panua toa ngada na.”

<sup>8</sup>Io, gaisala rumaruma ngan ado sae, Abimelek idae ta ibaba ele madidnga toa ngada oa ga tinam pan, ta ikeo pagid ngan Deo ele posanga toa ngada oa. Tota timataud kapei. <sup>9</sup>Ta Abimelek ibaba Abraam ga inama ta ibeta ei bedane, “Eao kamado kado bedane ngan gai? Gau leg idil isoa paeamao pago ta eao kado ta gaingada leg panua toa bagegeai ne lemai kadonga sat kapei bedane? Lem kadonga toa ne itutui mao.” <sup>10</sup>Ta Abimelek ikeo pan Abraam pade bedane, “Lem ipu isoa ta kado toa bedane ngan gai?”

<sup>11</sup>Ta Abraam ikoli ele posanga bedane, “Gau nakeo lologeai bedane, ‘Panua ngan tuanga toa ne tilolon ngan Deo mao. Oangga tikim adaoag, eine ga tipaeaoa ei be tipamate gau.’ <sup>12</sup>Be tautaunga ei gau liug. Gairua tamamai kelede, be ei itna ede pade, gau tnag ede pade. Be naoai ei. <sup>13</sup>Mugaeai, Deo ikeo ga natnan tamag ele luma ta nala alele ngan tibur padengada, be gau nakeo pan Sara bedane, ‘Oangga lolom ikim gau tautaunga, eao keo pagid panua ngan tuanga toa ngada ne mambe eao gau liug.’”

<sup>14</sup>Idio ta Abimelek ibada Sara ga iluai mulian pan Abraam, ta ipan Abraam ele sipsip ga bulmakao ga paeaeanga arangaranga ga taine. <sup>15</sup>Ta Abimelek ikeo, “Ega, tano toa ngada ne togau. Be oangga eao kim dio mado ngan tibur eta, goibe la mado ngan.”

<sup>16</sup>Be ikeo pan Sara bedane, “Ega, gau napan lium ele pat silva bunoringring. Eine ngan patutuinga idil toa ne ngan eao. Toa bedaoa ta panua toa ngada ne tiutai, eao lem idil eta paeamao mao.”

<sup>17</sup>Idio ta Abraam iraring ga ila pan Deo, ta Deo ikado kemi Abimelek ga iadaoa ga ele taine paeaeanga, ta irangrang ngan tipopo gergeu pade. <sup>18</sup>Ngansa MARON iuangga ipanas Abimelek ngan ele idil paeamao ngan Abraam iadaoa Sara, ta mugaeai ipakala Abimelek ele taine toa ngada oa ngan poponga gergeu.

### Sara ipopo Aisak

**21** <sup>1</sup>Idio ta MARON imata nanan Sara ngan luanga ei ta ikado kadonga kemi ngan ei lalaede mambe iposa tautaunga ngan mugaeai. <sup>2</sup>Sara iapa ta ipopo Abraam ele gergeu aranga. Abraam ei eaba kapei, be Sara ipopo ele gergeu tutui ngan taiko toa mugaeai Deo ikeo pan ngan. <sup>3</sup>Ta Abraam iuato gergeu toa iadaoa ipopo oa ieda Aisak<sup>s</sup>. <sup>4</sup>Be

<sup>r</sup> 21.2 Ibr 11.11    <sup>s</sup> 21.3 Ngan posanga Ibru, edaeda *Aisak* ipu eine *ingig*.

<sup>t</sup> 21.4 OM 17.12, PA 7.8

ado lima ga tol muriai ngan Aisak aea poponga, Abraam ipalu ei mambe Deo ikeo pan ngan. <sup>5</sup>Abraam aea rai buno, be iadaoa ipopo inat Aisak.

<sup>6</sup>Ta Sara ikeo, “Deo ikado ga tinig igelgel ta nanging. Ta panua toa ngada ne tilongo bedane, eine ga tinging pade toman ngan gau.” <sup>7</sup>Ta Sara ikeo pade bedane, “Mugaeai sai iranrang ngan ikeo pan Abraam ngan iadaoa Sara ga ipopo ele gergeu ta ipadud ei? Abraam ei eaba kapei na, be gau napopo ele gergeu aranga!”

### Abraam isuk Agar ga Ismael

<sup>8</sup>Idio ta Aisak idae kapei ta iaoa tnan tud. Be ngan ado toaiua, Abraam ikado eaneannga kapei ngan imata nanan ele gergeu iaoa tnan tud. <sup>9</sup>Be Sara igera gergeu ton Agar, taine Isip aea, igalgalinge paeamao ngan Aisak. <sup>10</sup>“Tota Sara ikeo pan Abraam bedane, “Suk taine paeaeanga toa ne toman ngan ele gergeu! Ngansa oangga eao mate, iranrang ngan lem danga etangada ila pan gergeu toa oa mao ga mao tau. Gau leg gergeu Aisak ga ibada lem danga toa ngada ne.”

<sup>11</sup>Be posanga toa ne ikado ga Abraam ilolo ede ga ede tau, ngansa Ismael ei pade Abraam ele gergeu. <sup>12</sup>“Be Deo ikeo pan Abraam bedane, “Eao lolom ede ga ede ngan gergeu toa oa ga itna padam. Saa posanga Sara ikeo pago ngan, eao kado, ngansa gid gergeu busa toa naposa tautaunga pago ngan, eine ga tiuot ngan Aisak. <sup>13</sup>Be gergeu ton taine paeaeanga, gau ga nakado ga itubtub tiuot alu kapei, ngansa ei pade eao lem gergeu.”

<sup>14</sup>Io, ado sae gaisala rumaruma Abraam ibada annga idanga ede ga meme itin kukul iuon ngan eau, ta idol Agar ikepeai. Ga kus ta isula ei ga inat ga tila. Ta gisirua tilalala alele ngan tibur modamodanga ieda Berseba.

<sup>15</sup>Idio ta eau toa ienono ngan meme itin kukul oa kus. Tota Agar idol gergeu toa oa ga idio ieno abei kakauede ipuai. <sup>16</sup>Ga kus ta ila ga tedaoa mambe tutupi ele tapnga ta idio imado. Ngansa ikeo iloleai bedane, “Gau tinig ngan geranga leg gergeu ele matenga mao.” Ei idio imado be itangtang kapei.

<sup>17</sup>Be Deo ilongo gergeu toa oa itangtang, ta anggelo ton Deo toa imamado buburiai ibaba ga ila pan Agar bedane, “Agar, eao kamado? Mataud mao. Lem gergeu toa ienono nena, Deo ilongo ele tandanga na. <sup>18</sup>La soa ei ga idae ta kisi ei ngan bagem. Ngansa gau ga nakado ele gergeu ga itubtub ga tiuot alu kapei.”

<sup>19</sup>Idio ta Deo ikado ga Agar imata idae ta igera eau ede aea baba. Tota ila ied ngan meme itin kukul ta ibada ga ila pan inat ta iun.

<sup>20</sup>Idio ta Deo imata kikisi gergeu toa oa ga idae kapei. Ei imamado ngan tibur modamodanga be ele oatainga kapei ngan pandenga aea

---

<sup>u</sup> 21.10 Gal 4.29-30    <sup>v</sup> 21.12 Ro 9.7, Ibr 11.18

galgalnga. <sup>21</sup>Imamado ngan tibur modamodanga ieda Paran. Be ado ede, itna ibada taine ede Isip aea ga iman iadaoa.

### **Abraam irau posanga toman ngan Abimelek ta lolod kelede**

<sup>22</sup>Ngan ado toaiua, Abimelek toman ngan ele madidnga paraunga aea ieda Pikol tila pan Abraam ta tikeo bedane, “Ngan danga toa ngada ne eao kakado, Deo ilualua go. <sup>23</sup>Tota nakim eao posa tautauga Deo imatai, ta irangrang ngan eao kado kadonga eta pakakanga pagau mao, ga pagid leg gergeu ga tibutibug mao pade. Ngansa gau leg kadonga kemi ngan eao. Toa bedaoa ta eao manta kado kadonga kemi pagau ga pagid panua ngan tibur kapei togau pade, mambe gau nakado ngan eao ngan ado toaiua eao nama nene ta mamado mambe kaluae ga irangrang ngan labone.”

<sup>24</sup>Ta Abraam ikeo, “Naposa tautauga. Gau ga nakado toa bedaoa.”

<sup>25</sup>Ga kus ta Abraam iselele Abimelek, ngansa ele paeaeanga tisio eau aea baba ede ton Abraam ga iman led. <sup>26</sup>Ta Abimelek ikeo bedane, “Gau naoatai mao ngan sai ikado kadonga toa oa. Eao keo pagau mugaiai ngan mao. Patautene nalongo posanga toa ne.”

<sup>27</sup>Ta Abraam ipan Abimelek ele sipsip ga bulmakao edengada, ta gisirua tirau posanga. <sup>28</sup>Ta Abraam ibada ele sipsip taine gereirei lima ga rua, ta idol gid ga tidio rol ngan sipsip padengada. <sup>29</sup>Ta Abimelek ibeta Abraam bedane, “Gid sipsip taine gereirei toa eao dol ga tidio rol ne timan saoa aea?”

<sup>30</sup>Ta ikeo, “Eao bada gid sipsip toa lima ga rua ne. Eine iman kilala ngan pasolannga mambe loloda kelede ngan eau aea baba toa ne, eine gau nalei.”

<sup>31</sup>Ta gisirua tirau posanga ngan tibur toa oa. Tota tiuato tibur toa oa ieda Berseba<sup>x</sup>.

<sup>32</sup>Gisirua tirau posanga ngan tibur Berseba ga kus ta Abimelek ga ele madidnga paraunga aea, toa Pikol, tiluagid mulian ga tila led tuangai ngan tibur kapei togid Pilistia. <sup>33</sup>Idio ta Abraam iarum abei esel<sup>y</sup> ede ngan tibur Berseba, ta ibaba ga ila pan MARON ta isoa ieda. Ngansa ei Deo toa imamado somisomi ne. <sup>34</sup>Ta Abraam idio imamado mole tede ngan tibur togid Pilistia.

### **Deo ikeo pan Abraam ngan itenai Aisak ga ila pan**

**22** <sup>1z</sup>Idio ga muriai ta Deo itoba Abraam, ngansa iuangga iuatai ngan ilolo. Ta ikeo, “Abraam!”

<sup>w</sup> 21.22 OM 26.26    <sup>x</sup> 21.31 Ngan posanga Ibru, edaeda *Berseba* ipu eine *eamata toa tikado posanga tautauga ngan*.    <sup>y</sup> 21.33 Ngan ado toaiua, gid panua tikim *abei esel* aea molomolo iman tibur kemi raring aea. Eine abei ede pagita aea mao.    <sup>z</sup> 22.1-13 Ibr 11.17-19

Ta Abraam ikeo, “Gau ta eko.”

<sup>2</sup>Ta ikeo, “Gau naoatai, natum toa kelede na Aisak, eao kim ei tau. Be nakim eao bada ei ta gimirua ala ngan tibur ede ieda Moria, ngan bereo ede toa gau ga napasolan pago. Gau nakim eao pamate ei toa eoa ta dol ei ga idae dingaeai ta iman lem tenainga ga inam pagau, ta dinga inono ga imomout ga kus.”

<sup>3</sup>Io, gaisala rumaruma ngan ado sae Abraam idae ta idol danga tulua aea ga idae donki ipaoeai. Ibada Aisak ga ele paeaeanga rua ta tila toman ngan ei. Ikorkor gid abei dinga aea iman tenainga aea nononga, ga kus ta gisingada tila ngan tibur toa Deo ikeo pan ngan oa. <sup>4</sup>Ado tol ila ga kus ta Abraam imata idae ta igera tibur toa oa boloma tede. <sup>5</sup>Ta ikeo pagid ele paeaeanga bedane, “Gimirua adio nene toman ngan donki, be gairua natug ga ala ga eoa. Asoa Deo ieda ga kus ta aluagai mulian pagimi.”

<sup>6</sup>Io, Abraam ibada gid abei dinga aea ta idol ga idae Aisak ikepeai ta ibisi. Be ei ibada dinga ga didi. Ta gisirua tilalala ga tila. <sup>7</sup>Be Aisak ikeo pan itama Abraam bedane, “Apa?”

Ta ikeo, “Natug, gau ta eko.”

Ta Aisak ibeta ei, “Ega, leda dinga ga abei ienono, be sipsip tenainga aea sida?”

<sup>8</sup>Ta Abraam ikeo, “Natug, Deo kekelen ga ipan leda sipsip tenainga aea.” Ta gisirua tilalala ga tila.

<sup>9</sup>Idio ta tiuot ngan tibur toa Deo ikeo pan ngan oa. Ga kus ta Abraam ipagun popou tenainga aea ta ilalo gid abei ga idae popou ipaoeai. Be ikaukau inat Aisak ta isoa ei ga idae popouiai, gadae ngan gid abei. <sup>10</sup>Io, ibage ila ibada didi, ta iuanga ipamate inat. <sup>11</sup>Be mao. Anggelo ton MARON ibaba buburiai ga isulug ta ikeo, “Abraam, Abraam!”

Ta ikeo, “Gau ta eko.”

<sup>12</sup>Ta anggelo ikeo, “Pamate natum padam. Kado kadonga eta ngan ei mao. Labone gau naoatai, eao lonon ngan Deo kapei. Ngansa eao dangadangan natum toa kelede na pagau mao.”

<sup>13</sup>Be Abraam imata kleng ta igera sipsip aranga ede aea pelenga kas ngan abei iboga. Ta ila iluku ga inam ta ipamate. Ga kus ta inono ngan dinga. Ta sipsip toa oa ibada inat Aisak imul ta iman ele tenainga ga ila pan Deo. <sup>14</sup>Tota Abraam iuato tibur toa oa ieda “MARON ipan leda.” Toa bedaoa ta labone pade panua tikakado posanga idil toa ne, “Ngan bereo ton MARON, ei ga ipan leda.”

<sup>15</sup>Be anggelo ton MARON ibaba parua aea buburiai ga isulug ta ikeo pan Abraam, <sup>16</sup>“Gau MARON, naposa tautaunga ngan gau edag bedane: Eao dangadangan natum toa kelede na pagau mao, <sup>17</sup>tota gau ga nakado kemi tau ngan eao. Ta gau ga nakado ga lem gergeu ga tibutibum

<sup>a</sup> 22.2 2Sto 3.1   <sup>b</sup> 22.9 Jms 2.21   <sup>c</sup> 22.16-17 Ibr 6.13-14   <sup>d</sup> 22.17 Ibr 11.12

tiuot busa mambe gid gigima mariambai ga mambe riringa lab aea. Be tibutibum ga tiasal ad miri itamatama ngan paraunga ta tibada led tuanga ga iman led. <sup>18</sup>“Be kadonga kemi toa nakado ngan tibutibum, eine ga iparangrang alu toa ngada ne tanoeai, ngansa eao longo lingeg.”

<sup>19</sup>Ga kus ta Abraam ga inat Aisak tiluagid mulian ga tila pagid ele paeaeanga. Ta gisingada tilalala ga tila Berseba. Ta Abraam imamado mole tede toa eoa.

#### Naor ele gergeu edad

<sup>20</sup>Idio ga muriai ta Abraam ilongo posanga bedane, “Ega, tadim kakau Naor iadaoa Milka ipopo gergeu edengada.” <sup>21</sup>Gid gergeu toa ne edad ga bedane: Us ei lautabe ga itar kakau Bus ga Kemuel, toa Aram itama, <sup>22</sup>ga Keset ga Aso ga Pildas ga Jitlap ga Betuel. <sup>23</sup>Betuel ei Rebeka itama. Milka ipopo gid gergeu arangaranga toa lima ga tol ne ton Naor toa Abraam itar kakau. <sup>24</sup>Be Naor iuai ele taine paeaeanga ede ieda Reuma. Ta ei ipopo Teba ga Gaam ga Taas ga Maka.

#### Sara imate ta Abraam iuol tano ga iman denga aea

**23** <sup>1</sup>Sara aea rai buno ede sangaul rua igegea lima ga rua (127) <sup>2</sup>ga kus ta imate ngan tuanga Kiriati-Arba ngan tibur kapei Kenan. Tuanga toa oa ieda ede pade Ebron. Tota Abraam ilolo isat ga itangtang ngan ei.

<sup>3</sup>Ga kus ta itnan Sara ipat ga idio ta idae ga ila iposaposa toman ngan gid It. Ta ikeo, <sup>4f</sup>“Gau tuanga itama mao, be nanam namamado pagimi mambe kaluae. Be adaoag imate, ta gau nakim naol tano idanga tede pagimi ta irangrang ngan nataian ag burua mate.”

<sup>5</sup>Ta gid panua It tikoli ele posanga bedane, <sup>6</sup>“Eaba kapei, longo. Eao maron kapei ede rabu ngan gai. Eao taian am burua mate ngan denga kemi eta togai. Eaba eta ngan gai ga idangadangan aea tano pago mao.”

<sup>7</sup>Io, Abraam idae ta ikor iae ga idol ilabora ga isulug tanoeai ta ilolon ngan gid It. <sup>8</sup>Ta ikeo pagid, “Oangga lolomi kemi ngan nataian ag burua mate ngan ami tano, tota alongo leg posanga. Gau nakim gimi abeta Epron, gergeu ton Soar, <sup>9</sup>ta pat kapei aea baba toa ienono ngan ele tibur ieda Makpela, gau ga naol pan toa gimi matamiai ga iman leg. Baba toa oa ienono digedige ngan aea tano. Gimi abeta ei ngan gau napan tano toa oa aea olnga dodol ga ila pan, ta iman amai denga aea.”

<sup>10</sup>Be Epron imamado rabu ngan gid panua It ad toa tirourou ngan tuanga toa oa aea atama iaoa. Ta ikoli Abraam ele posanga toa gid It matadeai bedane, <sup>11</sup>“Eaba kapei, longo. Eao ol tano toa oa mao. Ngan panua toa ngada ne matad, gau napan sapaeang pago. Tano toa oa toman

<sup>e</sup> 22.18 PA 3.25    <sup>f</sup> 23.4 Ibr 11.9, 13, PA 7.16



ngan pat kapei aea baba ga iman ami denga aea. Tota taian am burua mate ngan.”

<sup>12</sup>Io, Abraam ikor iae ga idol ilabora ga isulug tanoelai ta ilolon ngan gid It pade. <sup>13</sup>Ta gid tano itamatama matadeai, ei ikeo pan Epron bedane, “Gau nakim eao longo leg posanga. Nakim naol tano toa oa pago. Bada leg pat toa ne, ta gau nataian ag burua mate toa eoa.”

<sup>14</sup>Ta Epron ikoli Abraam ele posanga bedane, <sup>15</sup>“Eaba kapei, longo. Tano toa ne aea olnga pat silva buno pange mon. Be ngan gitarua, pat toa ne eine danga sapaeen. Taian am burua mate.”

<sup>16</sup>Io, Abraam ilongo posanga toa ne, ta iuade tano toa oa aea olnga mambe Epron ikeo ngan toa gid It matadeai. Iuade ngan pat lalaede mambe togid panua oalo ad.

<sup>17</sup>Toa bedaoa ta Abraam ibada tano toa oa ton Epron ga iman ei aea. Tano toa oa ienono ngan tibur Makpela boloma ngan tuanga ton Mamre. Abraam ibada tano toa oa ga pat kapei aea baba toman ngan gid abei toa ngada oa timadmadid ga tibalil ngan tibur toa oa. <sup>18</sup>Gid It toa tirourou ngan tuanga toa aea atama iaoa, tigera Abraam iuol tano toa oa ga iman ei aea. <sup>19</sup>Ga kus ta Abraam itaian iadaoa Sara ngan pat kapei aea baba, ngan tibur Makpela boloma ngan Mamre ele tuanga Ebron ngan tibur kapei Kenan. <sup>20</sup>Tota tano toa oa idanga tede togid It toman ngan pat kapei aea baba ienono ngan, iman denga ton Abraam.

### Abraam ele paeaeanga ilo taine ede ga iman Aisak iadaoa

**24** <sup>1</sup>Abraam ei eaba kapei na. Be MARON ikado danga toa ngada oa iuotot pan kemikemi mon. <sup>2</sup>Ta Abraam ibaba ele paeaeanga ede toa eaba kapei ga inam pan. Paeaeanga toa oa imariala ngan Abraam ele danga sisid toa ngada oa. Ta Abraam ikeo pan bedane, “Dol bagem ga idio buleg ibuloloeai,<sup>§</sup> <sup>3</sup>ta kado posanga tautaunga ngan MARON Deo ieda. Ei Deo ngan bubur ga tano. Kado posanga tautaunga ngan danga ga oaine. Ngan tano Kenan toa namamado ngan ne, eao rangrang ngan bada taine eta ga iman natug iadaoa mao. <sup>4</sup>Be eao manta la ngan ag tuanga ipu pagid sobosobog ta bada natug Aisak iadaoa eta.”

<sup>5</sup>Be paeaeanga toa oa ibeta ei bedane, “Be oangga taine toa oa itin ngan itnan ele tuanga ga inama nene toman ngan gau mao, eine gau madongan? Eine ga nabada natum ga ila am tuanga ipuai pade?”

<sup>6</sup>Ta Abraam ikeo, “Eao rangrang ngan bada natug ga ila toa eoa mao. <sup>7</sup>MARON toa ei Deo ngan bubur, ibada gau ta natnan tamag ele tuanga ga leg panua ad tano, ta ikado posanga tautaunga pagau bedane, ‘Gau

---

<sup>§</sup> 24.2 Kadonga ngan dolnga ibage ga idio Abraam ibule ibuloloeai iman kilala ngan paeaeanga toa oa ele posanga tautaunga pan Abraam. Toa bedaoa ta ei manta inasi tutui Abraam ele renrennga. Gera posanga ngan OM 47.29.

ga napan tano toa ne ga iman tibutibum ad.' Ei ga isula ele anggelo ta ila imuga ngan eao, ta eao rangrang ngan bada natug iadaoa eta toa eoa. <sup>8</sup>Be oangga taine itin ngan inam toman ngan eao mao, goibe, matam sapian posanga tautaunga toa eao kado ne. Be bada natug ga ila ngan ag tuanga ipu padam." <sup>9</sup>Tota Abraam ele paeaeanga idol ibage ga idio aea maron Abraam ibule ibuloloeai ta ikado posanga tautaunga ngan nasinga ele posanga toa oa.

<sup>10</sup>Paeaeanga toa oa ibada aea maron Abraam ele kamel sangaul ga gid gerebo kemikemi ton Abraam, ga kus ta ikakai ga ila Naor ele tuangai ngan tibur kapei Aram-Naaraim<sup>h</sup>. <sup>11</sup>Ado edengada ga kus ta ei iuot toa eoa ta ikado gid kamel ga tidio tieno boloma ngan eau ede aea baba, boloma tuangai. Eiua lailai ngan ado imata toa gid taine tila ngan ednga eau.

<sup>12</sup>Ta iraring bedane, "O MARON, Deo ton ag maron Abraam, nakim eao lolom isat ngan ag maron, ta kado leg lalalanga labone ga iuot kemi. <sup>13</sup>Ega, gau namadmadid eaumata isaleai ne, be gid taine blalala tuangai ad tinam tieded eau. <sup>14</sup>Be gau ga nakeo pan taine blala eta ga bedane, 'Irangrang ngan eao dol lem ulo eau aea ga isulug ta naun teta?' Be oangga ikeo, 'Goibe, un, ta gau ga napaun lem kamel pade.' Io, gau nakim eao sio taine tota nena ga iman lem paeaeanga Aisak iadaoa. Oangga gid danga iuot toa bedaoa, eine ga naoatai mambe eao lolom isat ngan ag maron ta lua ei."

<sup>15</sup>Io, ei iraring maitne, be Rebeka ibisi ulo ede eau aea ga inam iuot. Ei Betuel inat taine. Be Betuel ei Naor ga Milka natud. Be Naor ei Abraam itar kakau. <sup>16</sup>Be taine toa oa namelapau. Ei ieno toman ngan eaba eta maitne. Ei isulug ga ila eaumatai ta ied eau, ga kus ta idae mulian ga inam.

<sup>17</sup>Be paeaeanga toa oa ila manmanae pan ta ikeo, "Irangrang ngan naun eau kauteta ngan lem ulo na?"

<sup>18</sup>Ta ikeo, "Goibe eaba kapei, nam un." Ta manmanae isoa ulo ga isulug ta ibada pan ta iun.

<sup>19</sup>Ei iun ga kus ta taine toa oa ikeo, "Gau ga napaun lem kamel pade, ga irangrang ngan tiun ga itara gid." <sup>20</sup>Tota itok eau ngan ulo toa oa manmanae ga ila ngan gid kamel ad golomada. Ga kus ta ilado mulian ga ila ngan eau aea baba toa oa ta ied pade ga irangrang ngan ele kamel toa ngada oa tiun ga itara gid. <sup>21</sup>Be eaba toa oa iposa eta mao. Ei imata inono taine toa oa ta uangga iutai, MARON ikado ele lalalanga ga iuot kemi, mao madongan.

---

<sup>h</sup> 24.10 Ngan posanga Ibru, edaeda *Aram-Naaraim* ipu eine *tibur Aram aea eau rua*. Ieda ede pade eine *Padan-Aram* be ngan posanga Grik eine *Mesopotemia*.

<sup>22</sup>Idio ta gid kamel tiun ga kus ta eaba toa oa ibada bangau gol ede ga iuot toman ngan poipoi gol rua. Bangau toa oa aea olnga kapei, be poipoi gol toa rua oa kulupu ga ad olnga kapei pade.<sup>i</sup> <sup>23</sup>Ta ibeta ei bedane, “Eao sai inat taine? Be eao gera tamam ele luma irangrang ngan gai pade aeno ngan toa labone bong?”

<sup>24</sup>Ta ikeo pan bedane, “Gau Betuel inat taine. Betuel ei Naor ga Milka natud.” <sup>25</sup>Ta ikeo pade bedane, “Gid kamel ad purup ga annga busa ienono, ga lemai luma eine irangrang ngan gimi aeno ngan pade.”

<sup>26</sup>Io, eaba toa oa ilongo bedaoa ta ikor iae ta idol ilabora ga isulug tanoelai ta isoa MARON ieda. <sup>27</sup>Ta ikeo, “Tasoa MARON ieda. Ei Deo ton ag maron Abraam. Ei ilolo isat ngan ag maron ta ikado kadonga mata tutui aea pan. MARON ibada gau ga nanam tutui ngan ag maron isobosobo!”

<sup>28</sup>Rebeka ilongo toa bedaoa ga kus ta ilado ga ila pan itna masin ta ikeo pagid ngan danga toa ngada ne. <sup>29-30</sup>Be Rebeka iliu ede ieda Laban. Ei igera bangau gol toa ienono iliu inudiai ga gid poipoi gol ienono ibageai, be ilongo iliu Rebeka ininipu ngan eaba toa oa ele posanga pan. Ta ilado manmanae ga ila igera eaba toa oa imadmadid eamatai boloma ngan gid kamel. <sup>31</sup>Ta Laban ikeo pan bedane, “Eaba kapei, MARON ikado kemi tau ngan eao. Eao kamado madmadid toa nene? Nam ta gitarua tala lumaeai. Gau nakemi luma ilolo motean ngan gimi, ga lemi kamel mulid pade.”

<sup>32</sup>Io, gisirua tila lumaeai, ta Laban ikeo pagid ele paeaeanga ta tisoa gid tulua kamel paodeai ga isulug ta tipan gid kamel ad annga. Ta ikeo pagid pade ta tibada eau ga inam ngan Abraam ele paeaeanga ga ele panua naurata ad tisingiri aed. <sup>33</sup>Ga kus ta tibada annga ga inam, be Abraam ele paeaeanga ikeo, “Gau ga naean padam ge ga irangrang ngan napalongo ngan leg posanga.”

Ta Laban ikeo, “Goibe, posa ge.”

<sup>34</sup>Ta ikeo, “Gau paeaeanga ton Abraam. <sup>35</sup>MARON ikado kemi tau ngan ag maron, ta ele pat ga danga sisid busa. Ipan ele sipsip ga meme ga bulmakao ga silva ga gol ga paeaeanga arangaranga ga taine ga kamel ga donki. <sup>36</sup>Be ag maron iadaoa Sara, ngan ado toaiua ei taine kapei, ei ipopo ag maron ele gergeu aranga ede. Ta ag maron ipan ele danga toa ngada oa ga ila pan inat toa oa. <sup>37</sup>Be ag maron ikeo matua pagau ta naposa tautaunga ngan danga ga oaine. Ta ikeo, ‘Ngan tano Kenan toa namamado ngan ne, eao rangrang ngan bada taine eta ga iman natug iadaoa mao. <sup>38</sup>Be eao manta la pagid tamag isobosobo ga gid iaoa keledetogau, ta bada taine eta ga iman natug iadaoa.’

---

<sup>i</sup> 24.22 Ngan posanga Ibru, ikeo ga bangau toa oa aea kulupu iuot 6 grem, be gid poipoi keledetogau ad kulupu iuot 120 grem.

<sup>39</sup>“Ta nabeta ag maron bedane, ‘Be oangga taine toa oa itin ngan inam toman ngan gau mao, eine gau madongan?’

<sup>40</sup>“Ta ag maron ikeo, ‘MARON toa somisomi nanasnasi ilinge, eine ga isula ele anggelo ga ila toman ngan eao. Ta ei ga ikado ga lem lalalanga iuot kemi. Toa bedaoa ta eao rangrang ngan badanga taine eta pagid sobosobog ga gid iaoa kelede togau ta iman natug iadaoa. <sup>41</sup>Be oangga eao la pagid, be tilongo ngan eao bada taine toa oa ga iman natug iadaoa mao, goibe, matam sapian posanga tautaunga toa kado pagau ne, be eao lem idil eta paeamao mao.’

<sup>42</sup>“Be labone ado, nanam naot eaumatai ta nararing bedane, ‘O MARON, Deo ton ag maron Abraam, kado leg lalalanga toa nanama ngan ne ga iuot kemi. <sup>43</sup>Ega, gau namadmadid eaumata isaleai ne, be oangga taine eta inam ngan eau aea ednga, eine ga nakeo pan bedane, “Trangrang ngan naun eau kauteta lem uloeai?” <sup>44</sup>Be oangga ikeo, “Goibe, un, ta gau ga napaun lem kamel pade,” MARON, gau nakim eao sio taine tota nena ga iman ag maron inat iadaoa.’

<sup>45</sup>“Nararing lologeai toa bedaoa maitne, be Rebeka ibisi ulo eau aea ga inam iuot. Ei isulug ga ila eaumatai ta ied eau. Ga kus ta nakeo pan bedane, ‘Nakim naun teta.’

<sup>46</sup>“Tota manmanae isoa ulo ga isulug ta ikeo bedane, ‘Goibe un, ta gau ga napaun lem kamel pade.’ Io, naun ga kus ta ipaun leg kamel pade.

<sup>47</sup>“Ta nabeta ei bedane, ‘Eao sai inat taine?’

“Ta ikeo, ‘Gau Betuel inat taine. Betuel ei Naor ga Milka natud.’

“Ikeo bedaoa pagau ga kus ta nasesean bangau gol toa oa ga idudunga inudiai ta nadol poipoi gol ibageai. <sup>48</sup>Ga kus ta nakor aeg ga nadol laborag ga isulug tanoeai pan MARON ta nasoa MARON ieda, ei Deo ton ag maron Abraam. Ngansa ei ibada gau ga nanam tutui pagid iaoa kelede ton ag maron itar kakau, ngan badanga inat taine ede toaine ga iman ag maron inat iadaoa. <sup>49</sup>Be oangga gimi akeo ga akado kadonga kemi ga tutui ngan ag maron, ta akeo pagau. Be oangga gimi tinimi ngan mao, tota akeo pagau pade. Toa bedaoa ga naoatai edap isaoa ga nanasi.”

<sup>50</sup>Io, Laban ga Betuel tikoli ele posanga bedane, “Danga oaine, MARON ikado ga iuot. Ta gai arangrang ngan akado posanga eta ngan mao.

<sup>51</sup>Ega, Rebeka ta imamado. Bada ei ta gimirua ala. Kemi ngan iuai am maron inat, mambe MARON ikeo ngan.”

<sup>52</sup>Io, paeaeanga ton Abraam ilongo posanga toa ne ga kus ta idol ilabora ga isulug tanoeai ta isoa MARON ieda. <sup>53</sup>Ga kus ta ibada gid sogonga kemikemi ga iuot. Ibada silva ga gol ga barikia papau ga ila pan Rebeka. Ta ibada gid gerebo kemikemi toa aea olnga kapei ga ila pan Rebeka itna ga iliu. <sup>54</sup>Io, tian ga tiun ga kus ta Abraam ele paeaeanga ga ele panua naurata ad tila tieno.

Gaisala ngan ado sae tidae ta Abraam ele paeaeanga ikeo bedane, “Nakeo ga naluagau mulian pan ag maron.”

<sup>55</sup>Be Rebeka itna ga iliu tikeo bedane, “Longean taine blala toa ne ga idio toman ngan gai irangrang ngan ado sangaul, ga kus ta ila.”

<sup>56</sup>Be Abraam ele paeaeanga ikoli led posanga bedane, “Gimi apaidi gau padam. MARON ikado leg lalalanga toa ne ga iuot kemi na. Gau nakim alongean gau ta naluagau mulian pan ag maron.”

<sup>57</sup>Ta tikeo bedane, “Tababa taine toa oa ga inam ta tabeta ei ngan ilolo madongan.” <sup>58</sup>Io, tibaba Rebeka ga inam ta tibeta ei, “Eao kim la toman ngan eaba toa ne?”

Ta ikeo, “Be. Gau ga nala.”

<sup>59</sup>Idio ta tilongean Rebeka ga taine kapei ede imariala ngan ei, ta tila toman ngan Abraam ele paeaeanga ga ele panua naurata ad. <sup>60</sup>Ta tikado posanga kemi ngan pamatuanga Rebeka ta tikeo,

“Liumai, eine eao ga ot panua bunoringring busa tnad.

Eao tibutibum ga tibada tuanga togid ad miri itamatama ga iman led.”

<sup>61</sup>Tota Rebeka toman ngan ele paeaeanga tidae ga timado kamel paodeai. Ta tinasi Abraam ele paeaeanga ga tila. Ngan kadonga toa bedao ta Abraam ele paeaeanga ibada Rebeka ga ila.

<sup>62</sup>Be ngan ado toaiua, Aisak imamado ngan tibur kapei Negev. (Ngansa mugaeai itnan tibur Ber-Laai-Roi ta ila imado toa eoa.) <sup>63</sup>Be lailai ede Aisak ilalala ga ila ngan tibur aea purup kemikemi ta idio iraring. Be imata idae ta igera gid kamel tilalala ga tinam. <sup>64</sup>Be Rebeka ei pade imata idae ta igera Aisak. Ta isulug ngan kamel <sup>65</sup>ta ibeta paeaeanga toa oa bedane, “Eaba sai toa ilalala ga eoa ga inam pagita?”

Ta paeaeanga ikeo, “Eine ag maron.” Tota Rebeka ibada ilabora aea malo ta ipamumul ngan imata.

<sup>66</sup>Idio ta Abraam ele paeaeanga ipalongo Aisak ngan danga toa ngada oa ikado. <sup>67</sup>Ta Aisak ibada Rebeka ga ila imado itna Sara ele palatai. Tota gisirua tiuai ngan gid, be Aisak ikim ei tau. Ta Aisak ilolo kemi mulian. Ngansa mugaeai ilolo isat ngan itna imate.

### Abraam itubtub padengada

**25** <sup>1</sup>Idio ta Abraam iuai taine ede pade ieda Ketura. <sup>2</sup>Ta ei ipopo Simran ga Ioksan ga Medan ga Midian ga Isbak ga Sua. <sup>3</sup>Be Ioksan ei Seba ga Dedan tamad. Be Dedan ei gid Asur ga gid Letus ga gid Leum tibud. <sup>4</sup>Be Midian ele gergeu arangaranga edad ga bedane: Epa ga Eper ga Anak ga Abida ga Elda. Gid iaoa toaine eine Ketura ele gergeu ga itubtub.

<sup>5</sup>Idio ta Abraam ipan ele danga sisid toa ngada oa ga ila pan inat Aisak. <sup>6</sup>Be Abraam iuai gid ele taine paeaeanga edengada. Imamado

maitne be ibada gid tenainga ga ilar pagid iadadaoa toa oa led gergeu. Ga kus ta isula gid ga tila timado ado ele parangai, aluai ngan inat Aisak.

### **Abraam imate ta titaian ei**

<sup>7</sup>Abraam aea rai toa ngada oa iuot buno ede sangalima sangaul rua igegea lima (175). <sup>8</sup>Ei iuot eaba kapei tau ta itin igelgel ngan ele madonga mole tanoelai. Ga kus ta imate ta ilar ieno toman ngan itubtub. <sup>9</sup>Be ele gergeu rua Aisak ga Ismael titaian ei ngan pat kapei aea baba ngan tibur ieda Makpela boloma ngan Mamre ele tuanga. Denga toa oa ienono ngan tano ton Epron, Soar inat, eaba It aea. <sup>10</sup>Be tano toa oa, eine Abraam iuol pagid It. Ta Aisak ga Ismael titaian ei ngan denga toa mugaeai Abraam itaian iadaoa Sara ngan. <sup>11</sup>Muriai ngan Abraam ele matenga, Deo ikado kemi tau ngan inat Aisak. Ngan ado toaiua, Aisak imamado boloma ngan tibur Ber-Laai-Roi.

### **Ismael aea titnga**

<sup>12</sup>Ismael aea titnga ga bedane: Ismael ei Abraam inat toa Agar ipopo. Agar ei taine Isip aea be ei Sara ele paeaeanga.

<sup>13</sup>Be Ismael ele gergeu edad ga bedane: inat lautabe Nebaiot, ga kus ta Kedar ga Atbel ga Mipsam <sup>14</sup>ga Misma ga Duma ga Masa <sup>15</sup>ga Adat ga Tema ga Ietur ga Napis ga Kedema. <sup>16</sup>Eine gid Ismael ele gergeu arangaranga edad. Gid edaeda toa ne tiuatoato ngan gid iaoga toaine ad tano ga led tuanga. Gid panua toa sangaul ga igegea rua ne, timadid ga timugamuga ngan gid lum sangaul ga igegea rua. <sup>17</sup>Ismael aea rai toa ngada oa iuot buno ede sangaul tol igegea lima ga rua (137). Ga kus ta imate ta ilar ieno toman ngan itubtub. <sup>18</sup>Ismael ele gergeu ga itubtub tila timado ngan tibur kapei rabu ngan Avila ga Sur. Sur ienono boloma ngan Isip, ngan edap ilar ngan tibur kapei Asiria. Be gid iaoga toaine timanman ariapolpol ngan gid.

### **Rebeka ipopo Iso ga Iakop**

<sup>19</sup>Abraam inat Aisak aea titnga ga bedane:

Abraam ei Aisak itama. <sup>20</sup>Be Aisak aea rai sangaul pange ta iuai Rebeka. Rebeka ei gergeu taine ton Betuel, eaba Aram aea ngan tibur kapei Padan-Aram<sup>k</sup>. Rebeka iliu eine Laban, eaba Aram aea.

<sup>21</sup>Be Aisak iadaoga Rebeka ipopo gergeu eta mao. Tota Aisak iraring ga ilar pan MARON ngan luanga iadaoga. Ta MARON ilongo Aisak ele raring ta Rebeka iapa. <sup>22</sup>Be gergeu ninnga boge rua tienono Rebeka iapai, be tipaparau. Ta Rebeka ikeo, "Ikamado ga danga toa ne iuot ngan gau?" Ei iuangga iutai ngan danga toa ne ipu, ta ibeta MARON.

<sup>j</sup> 25.10 OM 23.3-16 <sup>k</sup> 25.20 Padan-Aram ieda ngan posanga Grik eine Mesopotemia.

23 <sup>l</sup>Ta MARON ikeo pan bedane,

“Gergeu rua toa apameai na, eine ga tiuot alu rua.

Be alu rua toa eao ga popo ne, eine ga timan ariapolpol.

Ede ga iura kapei ngan ede pade.

Be gergeu kapei ga iman itar kakau ele paeaeanga.”

24 Io, ele ado poponga aea iuot ta ipopo gergeu ninnga boge rua.

25 Gergeu toa imuga oa itin singsingia, be itin ilaun kapei. Tota tiuato

ieda Iso<sup>m</sup>. 26 Ga kus ta ipopo itar kakau, be ibage igigiran Iso iae igub.

Tota tiuato ieda Iakop<sup>n</sup>. Aisak aea rai sangalima sangaul ede, be Rebeka ipopo gisirua.

### Iso ilongean imul gergeu lautabe aea ga ila pan Iakop

27 Gergeu toa rua oa tidae kapepei, be Iso ele oatainga kapei ngan ilonga masilau tibur aea. Be Iakop ei eaba posanga aea mao. Ei mumun ga imamado saupui. 28 Aisak ikim Iso ngansa itin igelgel ngan eannga gid masilau toa Iso ibabada. Be Rebeka ikim Iakop.

29 Ado ede Iakop iliu annga ngan ulo. Be Iso iluai mulian tiburial ga inam be pitoreanei ta itin imanggolenga tau. 30 Ta Iso ikeo pan Iakop, “Manmanae! Bada annga singsingia toa uloeai na inam naean. Pitoreagau ga tinig imanggolenga kapei tau.” (Ngan ipu toaine tiuato ieda ede pade Idom<sup>o</sup>.)

31 Be Iakop ikeo, “Longean mulim gergeu lautabe aea<sup>p</sup> ga inam pagau bua.”

32 Ta Iso ikeo, “Ega, naoangga namate ngan pitoro. Toa bedane mulig gergeu lautabe aea ga ilua gau madongan?”

33 <sup>q</sup>Be Iakop ikeo, “Posa tautaunga gadae bua, ngan mulim gergeu lautabe aea ga inam pagau.” Tota Iso iposa tautaunga gadae ta ilongean imul gergeu lautabe aea ga ila pan Iakop.

34 Ga kus ta Iakop ipan aea bret ga sul singsingia toa ikado ngan lentil<sup>r</sup> ipuapua. Iso ian ga iun ga kus ta idae ga ila.

Ngan kadonga toa bedaoa, Iso ipasolan mambe ei uangga imul gergeu lautabe aea eine danga sapaean.

---

<sup>l</sup> 25.23 Ro 9.12    <sup>m</sup> 25.25 Ngan posanga Ibru, edaeda Iso eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *itin ilaun kapei*.    <sup>n</sup> 25.26 Ngan posanga Ibru, edaeda Iakop ipu eine *igigiran iae igub*. Be posanga toa ne ipu ede pade bedane: *ipakaka*.    <sup>o</sup> 25.30 Ngan posanga Ibru, edaeda Idom ipu eine *singsingia*.    <sup>p</sup> 25.31 Ngan gid Ibru mugaeai, mul gergeu lautabe aea eine danga kapei. Oangga tamad boloma ngan ele matenga, ei ga ipota ele danga sisid ga aea tano ga ila pagid ele gergeu. Ta ngan tamad ele matenga, gergeu lautabe ga ibada iana ruangada, be ele gergeu padengada anad keledengada.    <sup>q</sup> 25.33 Ibr 12.16  
<sup>r</sup> 25.34 *Lentil ipuapua* eine boloma lalaede mambe bin be eine singsingia.

## Aisak ila imado ngan tibur Pilistia

**26** <sup>1</sup>Idio ta sapanga kapei iuot ngan tibur Kenan mambe mugaeei iuot ngan Abraam imamado. Ta Aisak ila pan Abimelek, maron kapei togid Pilistia, ngan tuanga Gerar. <sup>2</sup>Be MARON iuot pan Aisak ta ikeo, “Eao la Isip mao. Eao manta la mado ngan tibur ede nene gau ga nakeo pago ngan. <sup>3</sup>Eao mamado ngan tano toa ne, ta gau ga namado toman ngan eao ga nakado kemi tau ngan eao. Ngansa gau ga napan tano toa kapei ne ga idio pago ga pagid lem gergeu ga tibutibum. Ta gau ga naparangrang leg posanga tautaunga toa nakado pan tamam Abraam. <sup>4</sup>Be gau ga nakado ga lem gergeu ga tibutibum tiuot busa mambe gid gigima mariambai, ta gau ga napan tano toa ne pagid. Be kadonga kemi toa nakado ngan tibutibum, eine ga iparangrang alu toa ngada ne tanoelai, <sup>5</sup>ngansa Abraam ilongo lingeg ga inasi leg posanga toa ngada ne.” <sup>6</sup>Tota Aisak idio ngan tuanga Gerar.

<sup>7</sup>Idio ta gid arangaranga Gerar tibeta Aisak ngan iadaoa. Ta ikeo, “Ei gau liug.” Ngansa imataud ta ikeo iloleai bedane, “Gid panua ngan tuanga toa ne ga tipamate gau ta tibada adaoag. Ngansa ei taine namelapau.”

<sup>8</sup>Mole tede ga kus ta Abimelek, maron kapei togid Pilistia, imamado ele lumaeai be imata ila ta igera Aisak ipatitiaudan iadaoa Rebeka. <sup>9</sup>Tota Abimelek ibaba Aisak ga inam pan ta ikeo, “Ega, eine adaoam tautaunga, na? Eao kamado keo ga ei lium?”

Ta Aisak ikeo pan, “Ngansa oangga nakeo ga ei adaoag, eine ga tirau gau ga namate.”

<sup>10</sup>Ta Abimelek ikeo, “Eao kamado kado bedane ngan gai? Oangga eaba eta ngan gai ieno toman ngan ei, eine eao kado ga lemai kadonga sat kapei tau.”

<sup>11</sup>Tota Abimelek iposa matua pagid panua toa ngada oa bedane, “Oangga sai ikado kadonga eta paeamao ngan eaba toa ne ga iadaoa, ei ga imate.”

<sup>12</sup>Idio ta Aisak ikado dadanga ta iarum gid annga ipuapua ngan tano toa oa. Be ngan rai toaiua gid annga iuot busa ta iasal tau gid annga ipuapua toa iarum mugaeei, ngansa MARON ikado kemi tau ngan ei.

<sup>13</sup>Tota Aisak ele pat ga danga sisid iuot busa. Ta ele danga sisid iuotot busa tau ga ilalala ga ila. <sup>14</sup>Ei ele sipsip ga bulmakao ga paeaeanga busa tau, tota gid Pilistia lolod paeamao ngan ei. <sup>15</sup>Ta tidom gid baba eau aea toa Abraam ele paeaeanga tilei mugaeei.

<sup>16</sup>Ga kus ta Abimelek ikeo pan Aisak bedane, “Eao la aluai ngan gai! Eao uram kapei ta aeasal gai tau.”

<sup>17</sup>Tota Aisak itnan tibur toa oa, ta ila ikado saupu ngan dubu kapei ngan tibur Gerar ta imamado toa eoa. <sup>18</sup>Mugaeei Abraam ilei gid baba

° 26.3-4 OM 22.16-18   ‘ 26.7 OM 12.13, 20.2



eau aea ngan tibur toa oa. Be muriai ngan imate, gid Pilistia tidom gid. Be Aisak ilei mulian gid baba eau aea toa oa ta iuato gid edad mambe itama iuatoato mugaeai.

<sup>19</sup>Be ado ede, Aisak ele paeaeanga tila ngan dubu kapei ta tilei baba ede eau aea, ta eau ilele ngan ga iuot. <sup>20</sup>Be gid panua toa timariala ngan gid bulmakao togid Gerar, aoad isokangai pagid Aisak ele paeaeanga ta tikeo, “Eau aea baba toa ne eine gai togai.” Tota Aisak iuato eau aea baba toa oa ieda Esek<sup>u</sup>, ngansa gid panua aoad isokangai pan. <sup>21</sup>Idio ta Aisak ele paeaeanga tilei eau aea baba ede pade, be gid panua aoad isokangai ngan pade. Tota Aisak iuato eau aea baba toa oa ieda Sitna<sup>v</sup>. <sup>22</sup>Ga kus ta Aisak itnan tibur toa oa ta ila ilei eau aea baba ede pade. Be gid panua aoad isokangai ngan mao. Tota Aisak iuato eau aea baba toa oa ieda Reobot<sup>w</sup> ngansa ikeo bedane, “Labone MARON ipan tibur oatalai pagita, ta leda naurata ga iuot kemi toa eko.”

<sup>23</sup>Idio ta Aisak itnan tibur toa oa ta ila ngan tibur Berseba. <sup>24</sup>Be ngan bong toaiua MARON iuot pan ta ikeo, “Gau Deo ton tamam Abraam. Eao mataud mao, ngansa gau namado toman ngan eao. Gau ga nakado kemi tau ngan eao, ta nakado ga lem gergeu ga tibutibum tiuot busa, ngansa eao gergeu ton leg paeaeanga Abraam.”

<sup>25</sup>Ta Aisak ipagun popou tenainga aea ngan tibur toa oa, ta ibaba ga ila pan MARON ta isoa ieda. Toa eoa irau ele palata, be gid paeaeanga tilei baba eau aea.

### Aisak ga Abimelek tirau posanga ta lolod kelede

<sup>26</sup><sup>x</sup>Be Abimelek itnan ele tuanga Gerar ta ila igera Aisak. Be panua rua tinam toman ngan ei. Ede eine Ausat, eaba ilualua Abimelek ngan ele posanga. Be ede pade eine Pikol, madidnga ngan Abimelek ele panua paraunga ad. <sup>27</sup>Ta Aisak ibeta gid bedane, “Mugaeai gimi aman ag isat ta asere gau. Be labone akim saoa ga anam pagau pade?”

<sup>28</sup>Ta tikeo, “Labone gai aoatai tautaunga mambe MARON imamado toman ngan eao. Ta gai akim gitaingada tarau posanga tautaunga ta loloda kelede. Tarau posanga ga bedane: <sup>29</sup>Eao ga kado kadonga eta paeamao ngan gai mao. Ngansa gai akado kadonga eta paeamao ngan eao mao, be somisomi lemai kadonga kemi pago. Ta mugaeai eao tnan gai ga la, be eao lolom itarui ta la. Ta labone gai agera mambe MARON ikado kemi tau ngan eao.”

<sup>30</sup>Io, Aisak ikado ele eaneannga kapei ede, ta gisingada tian ga tiun. <sup>31</sup>Ta gaisala rumaruma ngan ado sae, tidae ta tirau posanga tautaunga

---

<sup>u</sup> 26.20 Ngan posanga Ibru, edaeda *Esek* ipu eine *aoad isokangai*.   <sup>v</sup> 26.21 Ngan posanga Ibru, edaeda *Sitna* ipu eine *ariapolpol*.   <sup>w</sup> 26.22 Ngan posanga Ibru, edaeda *Reobot* ipu eine *tibur oatalai*.   <sup>x</sup> 26.26 OM 21.22

ngan gid led kadonga kemi rabu ngan gid. Ta ital gid, be lolod itarui ta titnan ei ga tila.

<sup>32</sup>Be ngan ado toaiua, Aisak ele paeaeanga tila pan ta tipalongo ei ngan baba eau aea toa tilei ta tikeo, “Eau iuot ngan.” <sup>33</sup>Tota Aisak iuato eau aea baba toa oa ieda Siba. Toa bedaoa ta labone pade panua tiuatoato tuanga toa oa ieda Berseba.<sup>y</sup>

### Iso iadadaoa edad

<sup>34</sup>Iso aea rai sangaul pange, be iuai taine ede ieda Iudit. Ei gergeu taine ton Beri, eaba It aea. Be Iso iuai taine ede pade ieda Basemat. Ei gergeu taine ton Elon, eaba It aea. <sup>35</sup>Be taine toa rua ne tikado Aisak ga Rebeka ta lolod itolatola tau ngan gisirua.

### Iakop ipakaka itama ta ilub Iso aea pamatuanga

**27** <sup>1</sup>Idio ta Aisak iuot eaba kapei tau, be imata ikila ta irangrang ngan igeragera mao. Ta ado ede ibaba ele gergeu lautabe Iso ga inam pan. Ta ikeo, “Natug.”

Ta Iso ikeo, “Gau ta eko.”

<sup>2</sup>Ta Aisak ikeo, “Ega, gau eaba kapei na, be naoatai mao ngan ado isaoa ga namate. <sup>3</sup>Tota bada lem pandenga ga tutupi ta la tiburiai ngan ilonga ag masilau eta. <sup>4</sup>Eao bada masilau ga kus ta nono annga toa imana kemi mambe nakimkim. Ta bada ga inam pagau ta naean. Toa bedaoa ta nakado leg posanga kemi ngan pamatuanga go motean, ga kus ta namate.”

<sup>5</sup>Be Rebeka ilongo Aisak iposaposa pan inat Iso toa bedaoa. Ta Iso ila tiburiai ngan ilonga masilau. <sup>6</sup>Ga kus ta Rebeka ikeo pan inat Iakop bedane, “Ega, patautene nalongo tamam ikeo pan Iso bedane, <sup>7</sup>Bada ag masilau eta ta nono ga imana kemi ta naean. Ga kus ta nakado leg posanga kemi ngan pamatuanga go MARON imatai, mugaeai ngan leg matenga.” <sup>8</sup>Natug, longo kemi ta nasi leg posanga. <sup>9</sup>La gera leda meme ipu ta bada meme daenga pau rua toa titub kapeipei. Ta gau ga nanono tamam aea annga imana kemi mambe ikimkim. <sup>10</sup>Ta eao ga bada ga ila pan tamam ta ian. Tota ei ga ikado ele posanga kemi ngan pamatuanga eao, mugaeai ngan imate.”

<sup>11</sup>Be Iakop ikeo pan itna Rebeka bedane, “Be tadig kapei itin ilaun kapei. Be gau tinig ilaun mao. <sup>12</sup>Kado tamag idab tinig ta iuatai mambe napakaka ei. Toa bedaoa ga ikado posanga paeamao ta Deo ipaeabu ngan gau, ta nabada pamatuanga eta mao.”

<sup>13</sup>Ta itna ikeo pan, “Natug, eao lolom ede ga ede mao. Posanga paeamao ga idae ngan gau. Be eao la kado mambe nakeo, ta bada gid meme toa oa ga inam pagau.”

<sup>y</sup> 26.33 Ngan posanga Ibru, edaeda Siba ipu eine *posanga tautauanga*, be Berseba ipu eine *eau aea baba toa tikado posanga tautauanga gadae ngan*. Gera posanga ngan OM 21.31.

<sup>14</sup>Tota ila ibada gid meme ga ila pan itna. Ta itna inono itama aea annga toa imana kemi mambe ikimkim. <sup>15</sup>Ga kus ta Rebeka ibada Iso ele barikia kemikemi ienono lumaeai ta idol ngan inat Iakop. <sup>16</sup>Ta irobi Iakop ibage ga igagal ngan meme itin kukul. Ipasogo Iakop bedaoa ga kus <sup>17</sup>ta ibada annga toa imana kemi toman ngan bret toa inono oa ga idae Iakop ibageai.

<sup>18</sup>Ta Iakop ibada ga ila pan itama ta ikeo, “Apa.”

Ta Aisak ikeo, “Natug, saoa toa? Eao sai?”

<sup>19</sup>Ta Iakop ikeo pan itama, “Gau lem gergeu lautabe Iso. Gau nakado mambe eao keo pagau ngan. Dae mado ta ean am masilau idanga ede toa nanono ne. Ga kus ta kado posanga kemi ngan pamatuanga gau.”

<sup>20</sup>Ta Aisak ibeta ei bedane, “Natug, eao bada masilau toa ne manmanae madongan?”

Ta Iakop ikeo, “Am MARON Deo ilua gau ta nabada manmanae.”

<sup>21</sup>Ta Aisak ikeo pan Iakop bedane, “Nam boloma ta nadab tinim ta naoatai, eao natug Iso, mao mao?”

<sup>22</sup>Io, Iakop ila boloma pan, ta itama idab itin ta ikeo, “Ilinge mambe Iakop, be ibage mambe Iso.” <sup>23</sup>Ei iuatai ngan ei mao, ngansa meme ilaun irobi ibage, mambe Iso itin ilaun. Ta Aisak ipamatua ei. <sup>24</sup>Be ibeta ei pade, “Tautauanga eao natug Iso na?”

Ta Iakop ikeo, “Be. Eine gau.”

<sup>25</sup>Ta Aisak ikeo, “Natug, bada annga toa eao nono ne ga inam naean. Ga kus ta nakado leg posanga kemi ngan pamatuanga eao.”

Io, Iakop ibada pan ta ian, ta ibada oain pade ga ila pan ta iun. <sup>26</sup>Ga kus ta itama Aisak ikeo, “Natug, nam boloma pagau ta busum papag.”

<sup>27</sup><sup>z</sup>Tota Iakop ila boloma pan ta ibusum ipapa. Be itama inud barikia ton Iso ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga ei ta ikeo,

“A, natug itin iuad kemi toa ne,  
eine mambe dadanga ede iuad kemi,  
ngansa MARON ikado ga iuot kemi tau.

<sup>28</sup>Deo ga ikado namul buburiai aea ga isulug ga inam ngan am dadanga,

ta am annga ga iuot busa.

Eine ga ikado ga am tano imona kapei ta am wit ga oain iuot busa pade.

<sup>29</sup>“Gid alu toa ngada ne ga timan lem paeaeanga,

ta panua ngan tuanga toa ngada ne ga tikor aed ga tilolon ngan eao.

Eao ga man maron ngan am kakakau,

<sup>z</sup> 27.27-29 Ibr 11.20    <sup>a</sup> 27.29 OM 12.3

ta tnam ele gergeu ga tikor aed ga tilolon ngan eao pede.  
 Be sapadua tikado posanga paeamao ngan eao,  
 eine Deo ga ipaeabu ngan gid.  
 Be sapadua tikado posanga kemi ngan eao,  
 eine Deo ga ikado kemi ngan gid.”

<sup>30</sup>Io, Aisak ikado posanga kemi ngan pamatuanga Iakop ga kus ta Iakop itnan ei ga idio. Be mole mao, itar kapei Iso iluai mulian tiburiai ga inam. <sup>31</sup>Ei pede inono itama aea annga imana kemi ta ibada ga ila pan. Ta ikeo, “Apa, dae mado ta ean am masilau toa nabada ga inam. Ga kus ta kado lem posanga kemi ngan pamatuanga gau.”

<sup>32</sup>Be Aisak ikeo, “Eao sai?”

Ta ikeo, “Gau natum lautabe Iso.”

<sup>33</sup>Be Aisak ikakrik ta itin isamimi paeamao tau ta ikeo, “Be sai patautene ibada masilau ga inam pagau? Eao nam ot maitne, be naean o. Ta gau nakado posanga kemi ngan pamatuanga ei, ta posanga toa oa ga iuot ngan ei tautauanga.”

<sup>34</sup>Io, Iso ilongo itama ele posanga toa bedaoa, ta ilolo bake ga ingangar kapei tau. Ta ikeo, “Apa, kado posanga kemi ngan pamatuanga gau pede!”

<sup>35</sup>Be Aisak ikeo, “Tadim kakau inam ta ipakaka gau ta ilub am pamatuanga na.”

<sup>36</sup><sup>b</sup>Ta Iso ikeo bedane, “Ega, ei ipakaka gau parua na. Mugaeai ilub mulig gergeu lautabe aea, ta labone ilub ag pamatuanga pede. Tota ele kadonga pakakanga toa ne inasi ieda ipu.”<sup>c</sup> Ta Iso ibeta itama pede bedane, “Be lem pamatuanga eta pede ngan gau mao?”

<sup>37</sup>Ta Aisak ikeo pan Iso, “Natug, ega, gau nakado ei ga iuot maron ngan eao na. Be isobosobo toa ngada ne ga timan ele paeaeanga. Be nakeo pede ngan aea wit ga oain iuot busa. Toa bedaoa ga nakado saoa pede ngan eao?”

<sup>38</sup><sup>d</sup>Ta Iso ikeo pede pan itama, “Be lem pamatuanga keledede mon? Apa, kado posanga kemi ngan pamatuanga gau pede!” Ta itang kapei.

<sup>39</sup><sup>e</sup>Be itama Aisak ikeo,

“Ega, eao ga mado aluai ngan tano imona.

Be namul buburiai aea ga isulug ga ipatub am dadanga mao.

<sup>40</sup><sup>f</sup>Eao ga parau ngan didi ngan badanga am annga ga lem madonga kemi.

<sup>b</sup> 27.36 OM 25.29-34    <sup>c</sup> 27.36 Ngan posanga Ibru, edaeda Iakop ipu eine igikiran iae igub. Be posanga toa ne ipu ede pede eine ipakaka.    <sup>d</sup> 27.38 Ibr 12.17    <sup>e</sup> 27.39-40 Ibr 11.20  
<sup>f</sup> 27.40 OM 36.8, 2Kin 8.20

Be eao ga man tadim kakau ele paeaeanga.  
 Be muriai eao ga tolatola ngan ei,  
 ta boko paeaeanga pan pade mao.”

<sup>41</sup>Iso ilolo paeamao ngan Iakop ngansa tamad ikado posanga kemi ngan pamatuanga ei toa bedaoa. Ta ikeo iloleai bedane, “Teta pade tamag ga imate, ta gai atang ngan ei. Be oangga akado madonga lolo isat aea ga kus, eine ga narau Iakop ga imate.”

<sup>42</sup>Be Rebeka ilongo posanga ngan ele gergeu lautabe Iso iuangga ipamate Iakop, ta ibaba ele gergeu atange Iakop ga inam pan ta ikeo, “Ega, am kapei Iso iuangga ikado ga ilolo kemi mulian ngan pamatenga go. <sup>43</sup>Tota eao manta nasi leg posanga. Toa patautene dae ta eaoa manmanae ga la pan liug Laban ngan tuanga Aran. <sup>44</sup>Eao dio mamado pan ga irangrang ngan tadim kapei ilolo itano ga idio <sup>45</sup>ta imata sapian lem kadonga paeamao ngan ei. Ga kus ta napaoen posanga ga ila pago, ta luago mulian. Ngan kado ta gimirua amate ngan ado kelede ta naman aimara.”

### Aisak isula Iakop ga ila pan Laban

<sup>46</sup>Idio ta Rebeka ikeo pan Aisak bedane, “Gau lolog itola tau ngan madonga boloma pagid taine It ad toa ne. Oangga Iakop pade iuai taine It aea, mambe taine toa rua ne, kemi ngan gau namate.”

**28** <sup>1</sup>Tota Aisak ibaba Iakop ga inam pan ta iposa kemi ngan pamatuanga ei. Ta irenren pan bedane, “Eao rangrang ngan oai taine eta Kenan aea mao. <sup>2</sup>Toa patautene dae ta la ngan tibur kapei Padan-Aram pagid iaoga kelede ton Betuel, toa tnam itama. La pan tnam iliu Laban ta bada inat taine eta ga iman adaoam. <sup>3</sup>Kemi ngan Deo Matua Soke Tau ikado kemi ngan eao, ta ikado ga lem gergeu tiuot busa. Tota eao ga ot alu busa tibur. <sup>4</sup>Be kemi ngan pamatuanga toa Deo ipamatua Abraam ngan mugaeai, idio pago ga pagid tibutibum muriai. Ta gimingada tibutibum ga abada tano toa ne ga iman ami. Eao labone mamado nene mambe kaluae ede. Eine tano toa Deo ipan ga iman Abraam aea.” <sup>5</sup>Io, Aisak iposa bedaoa ga kus ta isula Iakop ga ila ngan tibur kapei Padan-Aram. Ila pan Laban, Betuel inat, eaba Aram aea. Ei Rebeka iliu. Be Rebeka ei Iakop ga Iso tnad.

### Iso iuai taine ede pade

<sup>6</sup>Iso igera mambe itama Aisak ikado posanga kemi ngan pamatuanga Iakop ga kus ta isula ei ga ila ngan tibur kapei Padan-Aram ngan badanga iadaoa eta toa eoa. Be ngan ado toaiua tamad ipamatua Iakop,

---

§ 28.4 OM 17.4-8

Iso igera mambe tamad irenren pan Iakop ta ikeo ga irangrang ngan ibada iadaoa eta pagid taine Kenan ad mao. <sup>7</sup>Be igera mambe Iakop ilongo tamad ga tnad linged ta ila ngan tibur Padan-Aram. <sup>8</sup>Be igera pade mambe itama Aisak itin ngan gid taine Kenan ad mao. <sup>9</sup>Tota Iso ila pagid iaoa kelede pan Ismael toa Abraam inat ede pade, ta iuai taine ede pade, ieda Maalat. Taine toa ne ei Ismael inat taine ga Nebaiot iliu. Taine pau toa ne itlan Iso iadadaoa toa rua oa.

### Iakop ianun

<sup>10</sup>Be Iakop itnan Berseba ta inasi edap ga ila ngan tuanga Aran. <sup>11</sup>Iuot ngan tibur ede ta idio ieno toa eoa, ngansa ado idil. Ibada pat ede iman aea nakulnga ta idol ilabora ga idae ngan ta idio ieno toa eoa. <sup>12</sup><sup>h</sup>Ngan ianun igera tete mamarae ede idae ga ila buburial ga isulug tung tanoelai. Be gid anggelo ton Deo tilalala ga tidae ga tilalala ga tisulug ngan. <sup>13</sup><sup>i</sup>Ta Iakop igera MARON imadid gadae ngan ta ikeo, “Gau MARON, Deo ton tibun Abraam ga tamam Aisak. Gau ga napan tano toa eao eno ngan ne ga iman eao am ga lem gergeu ga tibutibum ad. <sup>14</sup><sup>j</sup>Lem gergeu ga tibutibum ga tiuot busa mambe riringa tano aea. Gid ga tisarung ad tano aea but ngan tibur toa ngada ne, ngan ado ele parangai ga ado ele dilngai, ga not ga saut pade. Be kadonga kemi toa nakado ngan eao ga tibutibum, eine ga iparangrang gid lum ga lum toa ngada ne tanoelai. <sup>15</sup>Be ega, gau ga namado toman ngan eao ga matag ikikisi go ngan lem lalalanga toa ngada ne. Ta gau ga nabada go ga luago mulian ngan tano toa ne. Be gau ga natnan eao mao ga irangrang ngan nakado danga toa ngada ne iuot pago mambe naposa tautaunga pago ngan.”

<sup>16</sup>Io, Iakop ieno ga idae ta ikeo bedane, “Made bong naoatai mao mambe MARON imamado ngan tibur toa ne. Be tautaunga ei ta imamado!” <sup>17</sup>Iakop imataud ta ikeo, “Tibur ne ikado ga namataud kapei tau. Eine luma ton Deo. Be eine bubur aea atama.”

<sup>18</sup>Io, gaisala rumaruma ngan ado sae, Iakop idae ta ibada aea nakulnga pat toa oa ta ipagun ga iman kilala ta itok bude<sup>k</sup> ga idae pat ipaoelai. <sup>19</sup>Ta iuato tibur toa oa ieda Betel<sup>l</sup>. Mugaeei gid panua tiuatoato tuanga ga boloma oa ieda Lus.

<sup>20</sup>Ta Iakop iposa tautaunga pan Deo ta ikeo, “Oangga Deo imamado toman ngan gau ga imata kikisi gau ngan leg lalalanga toa ne, ga ipanpan ag annga ga ag barikia papau, <sup>21</sup>ta oangga naluagau kemi tamag ele lumaeai, tota MARON ga iuot ag Deo. <sup>22</sup>Be pat toa napagun ne ga iman

---

<sup>h</sup> 28.12 Ins 1.51    <sup>i</sup> 28.13 OM 13.14-15    <sup>j</sup> 28.14 OM 12.3, 22.18    <sup>k</sup> 28.18 Kadonga ngan toknga bude ga idae ngan pat toa oa ipasolan mambe ei itenai ei mulian ga ila pan Deo, ta Deo ele ul ienono toa eoa.    <sup>l</sup> 28.19 Ngan posanga Ibru, edaeda *Betel* ipu eine *Deo ele luma*.

Deo ele luma. Ta danga toa ngada ne ibabada pagau, eine ga napota ga iuot suknga sangaul, ta natenai suknga ede ga ila pan.”

### Iakop iuot ngan tuanga ton Laban

**29** <sup>1</sup>Iakop ilalala ga ila ta iuot ngan tano togid panua ado ele parangai ad. <sup>2</sup>Toa eoa ila ngan dubu ede ta igera eau aea baba. Be sipsip ipu tol timamado boloma ngan, ngansa somisomi tamatamad tieded eau ngan baba toa oa ta tipaun gid. Be pat kapitnami ede ipakala eau aea baba. <sup>3</sup>Somisomi oangga gid sipsip toa ngada oa tiluplup ga kus, eine gid panua timariala ngan sipsip tipul pat toa oa ngan eau aea baba ta tipaun gid sipsip. Ga kus ta tipatabul mulian pat ga ipakala baba iaoa.

<sup>4</sup>Ta Iakop ibeta gid panua toa timariala ngan sipsip oa bedane, “Leg panua, gimi sida ami?”

Ta tikeo, “Gai lemai tuanga Aran.”

<sup>5</sup>Ta ibeta gid, “Gimi aoatai ngan Laban, Naor itub pade?”

Ta tikeo, “Be. Gai aoatai ngan ei.”

<sup>6</sup>Ta Iakop ibeta gid, “Laban imamado kemi na?”

Ta tikeo, “Be. Ei imamado kemi. Ega, inat taine Resel ta inam toman ngan gid sipsip.”

<sup>7</sup>Ta Iakop ikeo, “Ega, ado gadae maitne. Be ado imata toaine eine kemi ngan paluplupnga gid sipsip mao. Ikamado ga apaun gid sipsip manmanae mao? Toa bedaoa ta tiluagid ga tila ta tian ad purup.”

<sup>8</sup>Ta tikeo, “Gai arangrang ngan akado toa bedaoa mao. Manta gid sipsip toa ngada ne tiluplup ga kus ta apul pat ipakala eau aea baba ta apaun gid sipsip.”

<sup>9</sup>Iakop iposaposa toman ngan gid maitne, be Resel inama iuot toman ngan itama ele sipsip, ngansa ele naurata ngan imariala ngan gid.

<sup>10</sup>Iakop igera Resel toman ngan iua Laban ele sipsip ipu, ta ila ipul pat kapei baba iaoai ta ipaun iua Laban ele sipsip. <sup>11</sup>Ta Iakop ibusum Resel ipapa ta itang. <sup>12</sup>Ta Iakop ipalongo Resel mambe ei gergeu ton Rebeka, itama iliu. Ta Resel ilado ga ila ipalongo itama.

<sup>13</sup>Laban ilongo mambe gergeu ton iliu inama iuot, tota ilado ga ila iluku ei ta ibusum ipapa. Ga kus ta ibada ei ga ila lumaeai. Ta Iakop ininipu pan Laban ngan danga toa ngada oa iuot ngan ei. <sup>14</sup>Ta Laban ikeo pan bedane, “Tautaunga, gitarua taot ngan sing keled.”

### Iakop ikado Laban ele naurata

Iakop imamado taiko dodol ede toman ngan Laban. <sup>15</sup>Ga kus ta Laban ikeo pan Iakop bedane, “Tautaunga eao gau sobog, be gau tinig ngan eao boko pagau sapaeon mao. Be keo pagau, eao kim am olnga pida?”

<sup>16</sup>Be Laban ele gergeu taine rua. Lautabe ieda Lea, be atange ieda Resel. <sup>17</sup>Lea imata kemi tau mao, be Resel ei taine namelapau ga imata kemi tau.

<sup>18</sup>Iakop ikim tau Resel ta ikeo pan Laban bedane, “Gau ga naboko rai lima ga rua pago, ta eao longean natum taine Resel ga iman adaoag.”

<sup>19</sup>Ta Laban ikeo, “Oangga eaba eta pade iuai ei, eine kemi tau mao. Be kemi ngan nabada ei ga ila pago. Eao dio pagau.” <sup>20</sup>Tota Iakop iboko rai lima ga rua ngan badanga Resel ga iman iadaoa. Be Iakop uangga rai toa lima ga rua oa, eine danga eta mao, mambe ado pidaede, ngansa ilolo ikim Resel kapei tau.

<sup>21</sup>Rai lima ga rua kus ta Iakop ikeo pan Laban bedane, “Gau ag rai lima ga rua kus na. Bada natum taine ga inam ta irangrang ngan naeno toman ngan ei.”

<sup>22</sup>Tota Laban ikado eaneannga kapei oainga aea ta ibaba gid panua toa ngada oa tuangai ad ga tinam. <sup>23</sup>Be ngan bong toaiua, ibada inat taine Lea ga ila pan Iakop, ta ieno toman ngan ei. <sup>24</sup>Ta Laban ipan Lea ele taine paeaeanga ede ieda Silpa.

<sup>25</sup>Io, gaisala ngan ado sae, Iakop itograi ngan geranga taine toa ieno toman ngan ei. Eine Resel mao, be Lea! Tota Iakop ila ikeo pan Laban bedane, “Eao kamado kado kadonga toaine ngan gau? Gau nakado lem naurata ngan oainga Resel. Eao kamado pakaka gau?”

<sup>26</sup>Be Laban ikeo, “Gai tuanga toa ne lemai nasinga ga bedane: Manta taine lautabe iuai mugaeari, ga kus ta atange iuai. <sup>27</sup>Eao sanga bong lima ga rua irangrang ngan eaneannga oainga aea ne kus. Ta gai ga alongean natumai taine ede pade iuai go pade. Be eao ga kado leg naurata irangrang ngan rai lima ga rua pade.”

<sup>28</sup>Io, Iakop ikado toa bedaoa. Eaneannga oainga aea kus ta Laban ibada Resel pade ga ila pan Iakop ta iman iadaoa. <sup>29</sup>Ta Laban ipan Resel ele taine paeaeanga pade ieda Bila. <sup>30</sup>Ta Iakop ieno toman ngan Resel pade ga ikim ei kapei tau. Be ikim Lea tau mao. Tota Iakop iboko pan Laban irangrang ngan rai lima ga rua pade.

### Iakop ele gergeu edad

<sup>31</sup>Idio ta MARON igera mambe Iakop ikim Lea tau mao, ta ilua ei ga irangrang ngan iapa. Be Resel irangrang ngan iapa mao. <sup>32</sup>Lea iapa ta ipopo gergeu aranga. Ta iuato ieda Ruben<sup>m</sup>, ngansa ikeo bedane, “MARON igera ag kadonga kulupu na. Ta labone adaoag ga ikim gau.”

<sup>33</sup>Ga kus ta Lea iapa pade ta ipopo gergeu aranga. Ta ikeo, “MARON ibada gergeu aranga ede pade pagau, ngansa ilongo mambe Iakop ikim gau mao.” Tota iuato ieda Simeon<sup>n</sup>.

<sup>m</sup> 29.32 Ngan posanga Ibru, edaeda *Ruben* itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *Ei igera lolog ikulupu*. Be edaeda toa ne ipu eine *Gera*, *gergeu ne aranga*.

<sup>n</sup> 29.33 Ngan posanga Ibru, edaeda *Simeon* eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *Ei ilongo gau*.



<sup>34</sup>Idio ta Lea iapa pade ta ipopo gergeu aranga. Ta ikeo, “Labone ga muriai ga ila, adaoag ga isolasola gau, ngansa napopo ele gergeu arangaranga tol.” Ta iuato ieda Livai<sup>o</sup>.

<sup>35</sup>Idio ta Lea iapa pade ta ipopo gergeu aranga pade. Ta ikeo, “Labone gau ga nasoa MARON ieda ga idae.” Ta iuato ieda Iuda<sup>p</sup>. Idio ta Lea iapa pade mao.

**30** <sup>1</sup>Idio ta Resel igera mambe ei ipopo Iakop ele gergeu eta mao, ta ilolo paeamao ngan itar kapei Lea. Ta ikeo pan Iakop bedane, “Eao kado ta napopo gergeu eta! Oangga mao, gau ga namate.”

<sup>2</sup>Be Iakop ilolo bake ta ikeo pan Resel bedane, “Eao oangga gau Deo ta narangrang ngan nabada gergeu pago na? Eine mao, be Deo ipakala eao ta apam mao.”

<sup>3</sup>Ta Resel ikeo bedane, “Ega, eao bada leg taine paeaeanga ne, Bila. Eao eno toman ngan ei ta ei ga ipopo leg gergeu etangada. Toa bedaoa ta gau pade ga naot gid gergeu tnad.”

<sup>4</sup>Tota Resel ibada ele taine paeaeanga Bila ga ila pan Iakop mambe iadaoa. Ta Iakop ieno toman ngan ei, <sup>5</sup>ta iapa ta ipopo Iakop ele gergeu aranga. <sup>6</sup>Ta Resel ikeo bedane, “Deo igera leg kadonga, ta ikeo ga gau tutui. Ta ilongo leg raring ta ibada gergeu aranga ede pagau.” Tota iuato ieda Dan<sup>q</sup>.

<sup>7</sup>Idio ta Resel ele paeaeanga Bila iapa pade ta ipopo gergeu aranga ede pade ton Iakop. <sup>8</sup>Ta Resel ikeo, “Salisalinga ne kapei tau, be naeasal tadig kapei.” Ta iuato ieda Naptali<sup>r</sup>.

<sup>9</sup>Idio ta Lea igera mambe iapa pade mao, ta ibada ele taine paeaeanga Silpa ga ila pan Iakop ta iuot mambe iadaoa. <sup>10</sup>Idio ta Lea ele taine paeaeanga Silpa ipopo Iakop ele gergeu aranga ede. <sup>11</sup>Ta Lea ikeo, “Danga kemi tau iuot pagau.” Ta iuato ieda Gat<sup>s</sup>.

<sup>12</sup>Idio ta Silpa ipopo gergeu aranga ede pade ton Iakop. <sup>13</sup>Ta Lea ikeo, “Gau tinig igelgel kapei tau. Gid taine ga tikeo bedane ngan gau, ‘Ei taine tingelgel aea.’” Ta iuato ieda Aser<sup>t</sup>.

<sup>14</sup>Idio ta wit aea laoe iuot, ta Ruben ila tiburiai ta iuot ngan manderek itautau<sup>u</sup> ta ibada ga ila pan itna Lea. Ta Resel ikeo pan Lea bedane, “Natum ele manderek itautau toa na, irangrang ngan eao pan etangada ga iman ag?”

---

<sup>o</sup> 29.34 Ngan posanga Ibru, edaeda *Livai* itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *Isolasola gau*. <sup>p</sup> 29.35 Ngan posanga Ibru, edaeda *Iuda* itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *Tasoa ieda*. <sup>q</sup> 30.6 Ngan posanga Ibru, edaeda *Dan* ipu bedane: *Ei ikeo ga gau tutui*. <sup>r</sup> 30.8 Ngan posanga Ibru, edaeda *Naptali* ipu eine *gau leg salisalinga*. <sup>s</sup> 30.11 Ngan posanga Ibru, edaeda *Gat* eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *danga kemi tau*. <sup>t</sup> 30.13 Ngan posanga Ibru, edaeda *Aser* ipu eine *Itin igelgel*. <sup>u</sup> 30.14 *Manderek* eine gilgilnga ede pagita aea mao. Edaeda toa ne inam ngan posanga Inglis, be ngan Ibru tiuato *dudaim*. Ngan ado toaiua, gid taine tiadi oangga tian, eine ga ilua gid ta apad.

<sup>15</sup>Be Lea ikeo pan bedane, “Eao paeaoa adaoag na. Be eao oangga kadonga toa ne danga sapaeen? Ta eao keo ga bada natug ele manderek itautau pade?”

Ta Resel ikeo, “Goibe, oangga eao bada ele manderek itautau ga inam pagau, bong labone Iakop ga ieno toman ngan eao.”

<sup>16</sup>Io, ngan lailai toaiua Iakop iluai mulian dadangai ga inam, be Lea iuot pan edapeai ta ikeo pan bedane, “Eao manta eno toman ngan gau bong labone, ngansa naol go ngan natug ele manderek itautau.” Ta ieno toman ngan ei ngan bong toaiua.

<sup>17</sup>Idio ta Deo ilongo Lea ele raring, ta iapa pade ta ipopo Iakop ele gergeu aranga lima aea. <sup>18</sup>Ta Lea ikeo, “Deo ilasu gau ngansa nabada leg taine paeaeanga ga ila pan adaoag.” Ta iuato ieda Isakar”.

<sup>19</sup>Idio ta Lea iapa pade ta ipopo Iakop ele gergeu aranga lima ga ede aea. <sup>20</sup>Ta Lea ikeo, “Deo ipan tenainga kemi ede pagau. Labone ga muriai ga ila, adaoag ga ilolon ngan gau ngansa napopo ele gergeu arangaranga lima ga ede.” Ta iuato gergeu toa ieda Sebulun”.

<sup>21</sup>Idio ga muriai ta Lea ipopo gergeu taine ede ta iuato ieda Daina.

<sup>22</sup>Idio ta Deo imata nanan Resel ta ilongo ele raring ta ikado ga Resel irangrang ngan ipopo gergeu. <sup>23</sup>Resel iapa ta ipopo gergeu aranga. Ta ikeo, “Deo ikado ga ag maeamaea ne kus. <sup>24</sup>Ta gau nakim MARON ibada gergeu aranga ede pade pagau.” Ta iuato ieda Iosep<sup>x</sup>.

### Iakop ele sipsip ga meme tiuot busa

<sup>25</sup>Resel ipopo Iosep ga kus ta Iakop ikeo pan Laban bedane, “Eao longean gau ta naluagau mulian ag tuanga ipuiai. <sup>26</sup>Longean adadaoag ga leg gergeu tinam toman ngan gau, ngansa nakado naurata kapei pago ngan olnga gid. Eao oatai, gau nakado lem naurata toa ngada ne kemikemi mon.”

<sup>27</sup>Be Laban ikeo pan bedane, “Oangga lolom marum ngan gau, eao tnan gau padam. Ngan leg borou, naot ngan posanga ta naoatai mambe MARON ikado kemi ngan gau ngansa eao mamado toman ngan gau.” <sup>28</sup>Ta Laban ikeo pade bedane, “Keo tutui pagau ngan am olnga pida. Eine ga naol go toa bedaoa.”

<sup>29</sup>Ta Iakop ikeo, “Eao oatai ngan leg naurata toa ngada ne nakakado. Ta eao oatai pade mambe gau namariala kemi tau ngan lem sipsip ga meme ta tiuot busa. <sup>30</sup>Mugaesai lem sipsip ga meme pidaede mon. Be gau namamado toman ngan eao, ta labone tiuot busa, ngansa MARON ilua

---

<sup>v</sup> 30.18 Ngan posanga Ibru, edaeda *Isakar* itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *lasunga*. <sup>w</sup> 30.20 Ngan posanga Ibru, edaeda *Sebulun* eine boloma lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *Ilolon*. <sup>x</sup> 30.24 Ngan posanga Ibru, edaeda *Iosep* ipu eine *Gau nakim ibada ede pade pagau*.

gau ngan leg naurata toa ngada ne, ta ikado kemi ngan eao. Be irangrang ngan nalualua gau leg luma lolo ngeda?”

<sup>31</sup>Ta Laban ibeta Iakop bedane, “Gau ga nabada saoa pago iman am olnga?”

Ta Iakop ikeo, “Gau tinig ngan eao bada danga eta pagau mao. Be oangga eao longo lingeg ngan danga ga oaine, eine ga namariala ngan gid lem sipsip ga meme pade. Leg posanga ga bedane: <sup>32</sup>Labone gau ga nala nagera kemi gid lem sipsip ga meme, ta nabada gid sipsip ga meme toa ngada oa tinid kiripes ga gid sipsip gereirei toa ngada oa tinid asaso. Gau ga nabada gid ga iman ag olnga. <sup>33</sup>Ta muriai, oangga eao kim, eao ga gera gid sipsip ga meme toa nabada ga iman ag olnga, ta eao oatai, gau nanasi tutui leg posanga toa ne, mao napakaka. Ta oangga eao gera gid masilau mud togau, be gera meme eta itin kiripes mao, ga oangga eao gera sipsip kakaueta toa itin asaso mao imamado rabu ngan gid, eine eao oatai, gau nalub.”

<sup>34</sup>Ta Laban ikeo, “Eine kemi. Takado mambe eao keo.” <sup>35</sup>Tota ngan ado toaiua, Laban ilelean gid meme arangaranga ga taine toa ngada oa tinid kiripes, ga gid sipsip gereirei toa ngada oa tinid asaso, ta idol gid ga tidae ele gergeu arangaranga bagedeai, ta timariala ngan. <sup>36</sup>Ta asingada Laban tilalala ga tila ga irangrang ngan ado tol, ta tidio toa eoa. Be Iakop idio imariala ngan gid sipsip ga meme padengada ton Laban.

<sup>37</sup>Be Iakop ibada abei salke ga poplar ga plen<sup>y</sup> ibogaboga papau, ta isoi itin kukul idanga edengada ta aea bodbode iuot. <sup>38</sup>Ta ipagun gid abei ibogaboga toa oa gadudunga ngan gid sipsip ga meme ad golomada ununnga aea. Toa bedaoa ta oangga gid meme tinam tiun, eine ga tigera gid abei ibogaboga toa oa. Ei iuatai, oangga gid meme led taiko saeaeanga aea iuot ta tinam ngan unnga eau, <sup>39</sup>eine gid meme arangaranga ga tisaeaea gid meme taine boloma ngan gid abei ibogaboga toa oa. Ta muriai gid meme taine tipopo gid meme kiripes mon. <sup>40</sup>Ta Iakop ilongean gid sipsip ton Laban tisaeaea gid sipsip taine boloma ngan gid meme gereirei tinid kiripes. Ta ngan kadonga toaine, Iakop ibada gid sipsip ga meme ei ton, be ipaluplup gid toman ngan Laban ele sipsip ga meme mao. <sup>41</sup>Ta somisomi oangga gid sipsip taine toa urad kapei tiuangga gid sipsip arangaranga tisaeaea gid, eine Iakop ga ipagun gid abei ibogaboga toa oa ga idudunga ngan sipsip ad golomada eau aea. Ta gid sipsip ga tigera gid abei ibogaboga, ta tisaeaea boloma ngan. <sup>42</sup>Be oangga gid sipsip ga meme taine urad mao, eine Iakop ga idol gid abei ibogaboga mao. Toa bedaoa ta gid sipsip ga meme toa urad mao, timan Laban ele, be gid sipsip ga meme toa urad kapei timan Iakop ele. <sup>43</sup>Ngan

---

<sup>y</sup> 30.37 Abei *poplar* ga *plen* eine gid abei pagita aea mao. Ngan Ibru, edad *libne* ga *armon*. luto toa gadudunga oa bodbode.

kadonga toa bedaoa, Iakop ele danga sisid iuot busa tau. Ei ele sipsip ga meme busa, ga ele paeaeanga arangaranga ga taine busa, ga ele kamel ga donki busa pade.

### Iakop iaoa ngan Laban

**31** <sup>1</sup>Idio ta Iakop ilongo sal mambe Laban ele gergeu arangaranga tiposa pol ngan gid bedane, “Iakop ibada danga toa ngada ne ton tamada, ta ngan kadonga toaine ele danga sisid iuot busa tau.” <sup>2</sup>Ta Iakop igera mambe mugaeai Laban itin igelgel ngan ei, be labone mao.

<sup>3</sup>Idio ta MARON ikeo pan Iakop bedane, “Eao luago mulian ta la ngan tuanga ton tamam ga sobosobom. Ta gau ga namado toman ngan eao.”

<sup>4</sup>Io, Iakop ipaoen posanga ga ila pan Resel ga Lea ngan tila tigers ei ngan tibur toa ele sipsip ga meme timamado ngan. <sup>5</sup>Ta ikeo pagisirua bedane, “Gau nagera mambe tamami itin igelgel ngan gau mambe mugaeai ne mao. Be Deo ton tamag imamado toman ngan gau. <sup>6</sup>Gimirua aotai, gau nabokoboko matua tau pan tamami. <sup>7</sup>Be tamami ipakaka gau ta isogesoge ag olnga pabusa tau. Be Deo ipakala ei, ta ipaeabu ngan gau mao. <sup>8</sup>Mugaeai ikeo ga gid meme kiripes timan ag olnga, be gid meme tipopo kiripes mon. Idio ga muriai ta ikeo ga gid tinid sirisiri timan ag olnga, be gid meme tipopo sirisiri mon. <sup>9</sup>Toa bedaoa ta Deo ibada masilau mud toa ngada ne ton tamami ta ipan ga iman leg.

<sup>10</sup>“Ngan gid meme led taiko saeaeanga aea, gau anunug ta nagera gid meme arangaranga tinid kiripes mon tisaeaea gid meme taine. <sup>11</sup>Ta anggelo ton Deo ikeo pagau ngan anunug bedane, ‘Iakop.’ Ta nakeo, ‘Gau ta eko.’ <sup>12</sup>Ta ikeo, ‘Matam idae ta gera mambe gid meme arangaranga kiripes mon tisaeaea gid meme taine. Gau nakado ga iuot bedane, ngansa nagera kadonga toa Laban ikakado ngan eao. <sup>13</sup>“Gau Deo toa mugaeai naot pago ngan tibur Betel. Ngan tibur toa oa eao pagun pat ede iman kilala ta tok bude ga idae ngan. Toa eoa eao kado posanga tautaunga ede pagau. Be toa patautene dae ta bada lem gergeu ga danga sisid ta tnan tibur toa ne, ta luago mulian am tuanga ipuai.’”

<sup>14</sup>Io, Resel ga Lea tikoli ele posanga bedane, “Muriai ngan tamamai ele matenga, aea tano ga ele danga etangada ienono ngan tipota ga inam pagairua ne mao. <sup>15</sup>Ei ikado mambe gairua aot iaoa ede pade. Ibada gairua amai olnga, ta ianean ngan ga kus. <sup>16</sup>Tamamai ele danga toa ngada ne, tota Deo ibada pago ta iman gaingada gergeu lemai. Tota kemi ngan eao kado mambe Deo ikeo pago ngan.”

<sup>17</sup>Io, Iakop idae ta idol gid iadadaoa ga ele gergeu ga tidae ngan gid kamel, <sup>18</sup>ta isula gid meme ga sipsip ipu tila timuga ngan ei toman ngan ele danga sisid toa ngada oa ibada ngan tibur Padan-Aram. Ta titnan

<sup>z</sup> 31.13 OM 28.18-22

tibur toa oa ta tilalala ga tinasi edap ila ngan itama Aisak ele tuanga ngan tibur Kenan.

<sup>19</sup>Matad boloma ngan led lalalanga, be Laban ila ngan ketnga gid sipsip launid. Ta Resel ilub itama aea deo ad namer. <sup>20</sup>Be Iakop ipakaka Laban, ngansa ipalongo ei ngan ele eaoanga mao. <sup>21</sup>Tota Iakop iaoa toman ngan ele danga sisid toa ngada oa, ta tiuore ngan eau kapei lupretis ta tingata gid bereo ngan tibur Gileat.

### Laban ilado ga inasi Iakop

<sup>22</sup>Be ngan ado tol aea gid panua tipalongo Laban ngan Iakop iaoa ga ila. <sup>23</sup>Tota Laban ibada isobosobo ta tilado ga tinasi Iakop irangrang ngan ado lima ga rua. Ta tiuot pagid ngan tibur Gileat aea bereo. <sup>24</sup>Be ngan bong toaiua Deo iuot pan Laban toa eaba Aram aea, ngan ianun ta ikeo, “Eao gabit kemi. Kado posanga eta ngan dadanga Iakop ilolo mao ga posanga eta paeamao pan mao pade.”

<sup>25</sup>Io, Iakop irau ele saupu ngan tibur Gileat aea bereo ede, be Laban iuot pan. Ta Laban ga isobosobo tirau saupu toa eoa pade. <sup>26</sup>Ta Laban ikeo pan Iakop bedane, “Eao kamado pakaka gau ta paeaoa leg gergeu taine mambe panua paraunga ad tikakado? <sup>27</sup>Eao kamado eaoa mumulnga, be palongo gau mao? Be oangga eao palongo gau, eine ga nakeo pagid sobosobog ta tikado baunga etangada ngan abam ga arp, ta gai akado tingelgel be atal go ga la. <sup>28</sup>Be mao. Eao longean gau ta nabusum tibutibug ga leg gergeu taine papad mao, ta natal gid kemi ga tila mao. Eao lem kadonga ne buobuonga tau. <sup>29</sup>Gau narangrang ngan nakado paeamao ngan gimii, be made bong Deo ton tamamii ikeo pagau bedane, ‘Eao gabit kemi. Kado posanga eta ngan dadanga Iakop ilolo mao ga posanga eta paeamao pan mao pade.’ <sup>30</sup>Gau naoatai, eao kim tau ngan luago mulian am tuanga ipuiiai ta tnan gau. Be eao kamado lub ag deo ad namer?”

<sup>31</sup>Ta Iakop ikoli Laban ele posanga bedane, “Naeaoa mumulnga ngansa namataud. Ngan kado ta eao parau pagau ta bada mulian lem gergeu taine. <sup>32</sup>Be oangga eao ot ngan eaba eta ngan gai ilub am deo ad namer, goibe rau ei ga imate. Rabu ngan sobosoboda matad, eao nam ta sare kemi danga toa ngada ne. Ta oangga gera danga eta eao togo, tota bada mulian.” Be Iakop iuatai mao mambe Resel ilub itama aea deo ad namer.

<sup>33</sup>Tota Laban idudunga Iakop ele palatai ta isare ele danga sisid. Ga kus ta idudunga Lea ele palatai ta isaresare pade. Ta isaresare ngan palata togid taine paeaeanga rua pade. Be igera aea deo ad namer mao. Ei itnan Lea ele palata ga idio ta ila ngan palata ton Resel. <sup>34</sup>Be Resel ibada gid deo ad namer ta idol gid gadudunga ngan ele mul madonga aea toa tidoldol kamel ipaoeai. Ta Resel idio imado ngan. Io, Laban isaresare danga toa ngada oa palata iloleai, be iuot ngan gid namer toa oa mao.

<sup>35</sup>Ta Resel ikeo pan itama, “Apa, daba gau padam, be gau narangrang ngan namadid matameai mao, ngansa dibala togai taine iuot ngan gau.” Tota Laban iloilo aea deo ad namer ga mao.

<sup>36</sup>Be Iakop ilolo bake ta idaba Laban bedane, “Gau nakado saoa kadonga paeamao ngan eao? Leg idil isaoa paeamao ta eao butatan gau? <sup>37</sup>Eao sare leg danga toa ngada ne ga kus, be eao ot ngan saoa danga togo? Oangga eao ot ngan lem danga eta, eao dol rabu ngan sobosoboda matad. Ta gid ga tigera ta tikeo ga sai ngan gitarua itutui.

<sup>38</sup>“Gau namamado pago ag rai sangaul rua na. Be lem sipsip ga meme tidio gau bagegeai ta tipopo kemikemi mon. Be gau naean lem sipsip aranga eta mao. <sup>39</sup>Oangga gid masilau saksak tirau lem sipsip ede ga imate, gau nabada ipat ga inama pago mao, be napakoli ngan sipsip ede togau. Somisomi eao keo ga oangga gid masilau saksak tibada lem sipsip bong mao ado, manta napakoli sipsip toa isusu oa. <sup>40</sup>Somisomi ado inono gau ga del bong aea ipaeabu ngan gau. Be naeno eta kemi mao. <sup>41</sup>Nabokoboko pago toa bedaoa irangrang ngan ag rai sangaul rua. Nakado naurata irangrang ngan rai sangaul igegea pange ngan badanga natum taine toa rua ne, ta naboko pade ngan ag rai lima ga ede ngan badanga sipsip ga meme edengada ga iman leg. Be somisomi eao sogesoge ngan ag olnga. <sup>42</sup>Be Deo ton tibug Abraam imamado toman ngan gau. Ei Deo toa tamag Aisak pade ilolon ngan. Be oangga imamado toman ngan gau mao, eine eao ga sula gau ta naluagau mulian sapaean. Be Deo iger a kadonga kulupulupu ga leg naurata oanaoana, ta made bong idaba go.”

### Iakop ga Laban tirau posanga ta lolod kelede

<sup>43</sup>Ta Laban ikoli Iakop ele posanga bedane, “Gid taine toa rua ne eine gau leg gergeu. Be led gergeu toa ne eine gau leg gergeu pade. Be gid sipsip ga meme, gau togau pade. Danga toa ngada ne eao gera, eine gau togau. Be eine ga nakado mado ngan gid leg gergeu taine toman ngan led gergeu? <sup>44</sup>Nam ta gitarua tarau posanga ta loloda kelede. Ta takado danga eta ngan luanga gitarua ta matada nanan posanga toa tarau ne.”

<sup>45</sup>Tota Iakop ibada pat mamarae ede ta ipagun ga iman kilala. <sup>46</sup>Ta Iakop ikeo pagid isobosobo ta tigou gid patpat edengada ga inam ta tisuk gid. Ga kus ta tian annga boloma ngan suknga toa oa. <sup>47</sup>Laban iuato suknga toa oa ieda Iegar-Saaduta, be Iakop iuato ieda Galet.<sup>a</sup>

<sup>48</sup>Ta Laban ikeo, “Suknga toaine iman kilala ngan posanga toa gitarua tarau labone.” Tota tiuato ieda Galet. <sup>49</sup>Be tiuato ieda ede pade Mispa<sup>b</sup>,

<sup>a</sup> 31.47 Edaeda *Galet* eine posanga Ibru, be edaeda *Iegar-Saaduta* eine posanga Aram. Edaeda toa rua ne ipu eine *pat aea suknga iman kilala*. <sup>b</sup> 31.49 Ngan posanga Ibru, edaeda *Mispa* ipu eine *luma mamarae gerageranga aea*.

ngansa Laban ikeo bedane, “Labone ga muriai ga ila, gitarua taluplup ga tamado mao, be MARON ga igeragera kemi leda kadonga. <sup>50</sup>Be oangga eao kado paeamao ngan gid leg gergeu taine, mao oangga oai taine eta pade, io, manta matam nanan kemi danga ga oaine: Oangga eaba eta igera gitarua leda kadonga mao, Deo somisomi igeragera leda kadonga.”

<sup>51</sup>Ta Laban ikeo pan Iakop pade bedane, “Ega, eao gera pat mamarae napagun ga pat aea suknga toa ienono rabu ngan gitarua ne. <sup>52</sup>Pat aea suknga toman ngan pat mamarae toa ne timan kilala ngan posanga toa gitarua tarau labone. Ta muriai, gau ga narangrang ngan nalaputian kilala toa ne ngan kadonga paraunga pago mao. Be eao pade rangrang ngan laputian kilala toa ne ngan kadonga paraunga pagau mao. <sup>53</sup>Be oangga kadonga eta sat iuot rabu ngan gitarua, eine Deo ga ikeo ga sai ngan gitarua itutui. Ei Deo ton Abraam ga Naor ga Deo togid tibutibud pade.”

Tota Iakop iposa tautaunga ngan Deo ieda. Ei Deo toa itama Aisak ilolon ngan. <sup>54</sup>Irau masilau ga iman ele tenainga ga ila pan Deo ngan bereo toa oa, ta ibaba isobosobo ta tian annga tenainga aea. Gid tian ga kus ta ado idil, ta tieno toa eoa.

<sup>55</sup>Be ado sae gaisala rumaruma Laban ibusum itubtub ga ele gergeu taine papad ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga gid. Ga kus ta itnan gid ta iluai mulian ele tuangai.

### Iakop ilolo ede ga ede ngan geranga Iso

**32** <sup>1</sup>Idio ta Iakop pade itnan tibur toa oa ta ilalala ga ila. Be edapeai gid anggelo ton Deo tiuot pan. <sup>2</sup>Iakop igera gid ta ikeo, “Tibur ne Deo ele saupu!” Ta iuoto tibur toa oa ieda Maanaim<sup>c</sup>.

<sup>3</sup>Idio ta Iakop isula gid panua ato ad idanga ede ta timuga ngan ei ga tila pan itar kapei Iso ngan tibur kapei Seir. (Tibur toa oa ieda ede pade Idom.) <sup>4</sup>Be Iakop irenren pagid bedane, “Gimi ga akeo pan ag maron Iso ga bedane, ‘Lem paeaeanga Iakop ikeo ga bedane: Gau namamado mole pan Laban, ta labone naoangga naluagau mulian. <sup>5</sup>Gau leg bulmakao ga donki ga sipsip ga meme ga paeaeanga arangaranga ga taine. Gau naeabalan posanga toaine ga ila pago, ngansa nakim lolom marum ngan gau.’”

<sup>6</sup>Idio ta gid panua ato ad toa oa tiluagid mulian ta tikeo pan Iakop bedane, “Gai ala pan tadim kapei Iso, ta patautene iuangga inama iuot pago edapeai. Be arangaranga bunu pange tinam toman ngan ei.”

<sup>7</sup>Iakop ilongo posanga toa oa ta imataud kapei ga ilolo ede ga ede. Tota ipota ele panua ga sipsip ga meme ga bulmakao ga kamel ta tiuot iaoa rua. <sup>8</sup>Ikeo bedane, “Oangga Iso inama ikado paraunga pagid iaoa ede, eine iaoa ede pade ga tiaoa.”

<sup>c</sup> 32.2 Ngan posanga Ibru, edaeda *Maanaim* ipu eine *saupu rua*.

<sup>9</sup>Ta Iakop iraring bedane, “O Deo ton tibug Abraam ga tamag Aisak, eao MARON toa mugaeai keo pagau ngan naluagau mulian ag tuanga ipuai pagid sobosobog, ta eao posa tautauga ngan kado kemi pagau. <sup>10</sup>Gau eao lem paeaeanga. Gau mambe eaba ieda mao, be ikamado ga lolom isat ngan gau somisomi ta kado kadonga mata tutui aea pagau? Mugaeai naore ngan eau Jordan ta nanam namado pan Laban. Be ngan ado toaiua, gau leg danga eta mao. Nakisi toto lalalanga aea kekelen. Be labone naluagau mulian toman ngan gid panua iaoa toa rua ne. <sup>11</sup>Gau nabeta eao, lua gau ta bada gau mulian pan tadig kapei Iso ibageai. Ngansa namataud. Ngan kado ta ikado paraunga pagau ta ipamukuru gai toman ngan gid gergeu ga tnatnad. <sup>12</sup><sup>d</sup>Be eao kado posanga tautauga pagau bedane, ‘Gau ga nakado kemi tau ngan eao ta nakado ga lem gergeu ga tibutibum tiuot busa mambe riringa lab aea, ta irangrang ngan eaba eta iuade gid mao.’”

<sup>13</sup>Tota Iakop ieno ngan bong toaiua. Be ei isio gid masilau mud idanga ede ga timan ele tenainga ila pan itar kapei Iso. <sup>14</sup>Ei isio gid masilau mud ga tiuot bedane: meme taine buno rua, ga meme arangaranga sangaul rua, ga sipsip taine buno rua, ga sipsip arangaranga sangaul rua, <sup>15</sup>ga kamel taine sangaul tol toman ngan led gergeu, ga bulmakao taine sangaul pange, ga bulmakao arangaranga sangaul ede, ga donki taine sangaul rua, ga donki arangaranga sangaul. <sup>16</sup>Ei idol gid paeaeanga kelede kelede ta timariala ngan gid masilau ipu kelede kelede. Ta ikeo pagid bedane, “Gimi ala amuga ngan gau, be gid masilau ipu kelede kelede irangrang ngan tilalala boloma boloma mao.”

<sup>17</sup>Ta Iakop ikeo pan paeaeanga toa imuga oa bedane, “Oangga tadig kapei Iso iuot pagimi edapeai ta ibeta gimi, ‘Gimi paeaeanga ton sai? Be ala sida? Be gid masilau ipu toa ne ton sai?’ <sup>18</sup>tota gimi ga akoli posanga pan bedane, ‘Danga toa ngada ne ton lem paeaeanga Iakop. Be ilongean gid ga timan tenainga ga ila pan aea maron Iso. Be ega, Iakop ta ilalala muriai ngan gai.’”

<sup>19</sup>Ta Iakop ikado posanga lalaede pagid paeaeanga toa ngada oa tinasi paeaeanga toa imuga oa. Tilalala ga timuga ngan gid masilau ipu ga ipu, be ikeo pagid bedane, “Oangga gimi aot pan Iso, manta akado posanga lalaede pan. <sup>20</sup>Ta gimi ga akeo pade bedane, ‘Ega, lem paeaeanga Iakop ta inasnasi gai ga inam.’” Iakop ikado bedaoa ngansa ikeo iloleai bedane, “Gau ga napatarui tadig kapei ilolo ngan gid tenainga toa imuga ngan gau ne. Ta muriai oangga igeru gau, eine ga ilolo kemi pagau.” <sup>21</sup>Tota Iakop ele tenainga ila imuga ngan ei, be ei kekelen idio saupuai ngan bong toaiua.

### Iakop iparau pan Deo

<sup>22</sup>Ngan bong toaiua Iakop idae ta ibada iadadao rua ga ele taine paeaeanga rua ga ele gergeu sangaul ga igegea ede, ta tiuore ngan eau

<sup>d</sup> 32.12 OM 22.17



kakauede ieda Iabok. <sup>23</sup>Ital gid ga tiuore ga kus, ta iluai mulian ta ikeo pagid ele paeaeanga ta tibada ele danga sisid toa ngada oa ta tiuore pade. <sup>24</sup>Ei kekelen idio, be ngan bong toaiua eaba ede inam, ta gisirua tipaparau ga irangrang ngan gaisala. <sup>25</sup>Gisirua tipaparau ga ila, be eaba toa oa igera mambe irangrang ngan iasal Iakop mao. Tota irau Iakop ise kasanga ta iae ituatua iseki. <sup>26</sup>Ga kus ta eaba toa oa ikeo, “Teta pade gaga itakai. Longean gau ta nala.”

Be Iakop ikeo, “Eao kado posanga kemi ngan pamatuanga gau bua. Ga kus ta nalongean eao ta la.”

<sup>27</sup>Ta eaba toa oa ibeta ei, “Eao edam sai?”

Ta ikeo, “Gau edag Iakop.”

<sup>28</sup><sup>f</sup>Ta eaba toa oa ikeo, “Labone ga muriai ga ila, gid panua ga tiuatoato edam Iakop pade mao, be gid ga tiuato edam pau Israel<sup>g</sup>. Ngansa eao parau pagid eababa ga pan Deo ta easal gid.”

<sup>29</sup><sup>h</sup>Ta Iakop ikeo, “Keo pagau ngan edam sai.”

Be eaba toa oa ikeo, “Eao kamado beta gau ngan edag?” Ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga ei toa eoa.

<sup>30</sup>Ta Iakop ikeo, “Gau nagera Deo imata, be namate mao.” Tota iuato tibur toa oa ieda Peniel<sup>i</sup>.

<sup>31</sup>Ado ipara ga idae ta Iakop iuore ngan eau ta itnan tibur Peniel, be isenggesengge ngansa iae ituatua iseki maitne. <sup>32</sup>Tota irangrang ngan labone pade, gid Israel tianean masilau ilislisia ise kasangai mao, ngansa eaba toa oa irau Iakop, ta ise kasanga ituatua iseki.

### Iakop iuot pan Iso

**33** <sup>1</sup>Idio ta Iakop imata idae ta igera Iso inama toman ngan ele panua bunu pange. Tota ipota gid gergeu rabu ngan Lea ga Resel ga gid taine paeaeanga toa rua oa. <sup>2</sup>Ta ikeo ga taine paeaeanga toa rua oa toman ngan led gergeu tila timuga. Ga kus ta Lea toman ngan ele gergeu tilalala ga tinasi gid. Be Resel ga Iosep tisomur ngan gid. <sup>3</sup>Be Iakop ila imuga ngan ele panua toa ngada oa. Io, ipaboloma itar kapei Iso ta ikor iae ga idol ilabora ga isulug tanoeai. Ikado toa bedaoa palima ga rua ga ila irangrang ngan iuot pan.

<sup>4</sup>Be Iso ilado ga ila pan ta iluku ei ta idol ilabora ga idae ikepeai ta ibusum ipapa. Ta gisirua titang. <sup>5</sup>Ta Iso imata idae ta igera gid taine toman ngan led gergeu. Ta ibeta Iakop, “Sapadua toa gimingada?”

Ta Iakop ikeo, “Deo ikado kemi tau ngan gau, lem paeaeanga, ta ibada gid gergeu toa ne ga tinam pagau.”

<sup>e</sup> 32.24-26 Hos 12.3-4    <sup>f</sup> 32.28 OM 35.10    <sup>g</sup> 32.28 Ngan posanga Ibru, edaeda *Israel* ipu eine *Iparau pan Deo*.    <sup>h</sup> 32.29 Het 13.17-18    <sup>i</sup> 32.30 Ngan posanga Ibru, edaeda *Peniel* ipu eine *Deo imata*.

<sup>6</sup>Idio ta gid taine paeaeanga tinam toman ngan led gergeu ta tikor aed pan Iso ta tidol laborad ga isulug tanoelai. <sup>7</sup>Ga kus ta Lea toman ngan ele gergeu tinam ta tikor aed pade ta tidol laborad ga isulug tanoelai. Ta muriai ngan gid toa ngada oa, Iosep ga Resel tinam tikor aed pade ta tidol laborad ga isulug tanoelai.

<sup>8</sup>Ta Iso ikeo, “Be gid masilau mud ipu toa tiuot pagau edapeai oa timan saoa aea?”

Ta Iakop ikeo, “Ag maron, eine timan leg tenainga ila pago ta lolom marum ngan gau.”

<sup>9</sup>Ta Iso ikeo, “Ag kakau, leg danga sisid busa na. Kemi ngan lem danga sisid idio mulian pago.”

<sup>10</sup>Be Iakop ikeo, “Mao, mao. Oangga eao lolom marum ngan gau, bada tenainga toa ne togau ga iman lem. Patautene nagera matam, eine mambe nagera Deo imata, ngansa lolom marum ngan gau toa bedaoa. <sup>11</sup>Eao manta bada leg tenainga toa nabada pago ne, ngansa Deo ikado kemi tau ngan gau, ta leg danga sisid imata karanga.” Io, Iakop iparpar tau ngan Iso ga irangrang ngan ilongo, ta ibada ele tenainga toa oa.

<sup>12</sup>Idio ta Iso ikeo, “Io, gita tala. Ta gau ga napasolan go ngan edap.”

<sup>13</sup>Be Iakop ikeo, “Ag maron, eao oatai, gid gergeu urad tau mao. Be lolog ede ga ede ngan gid sipsip ga bulmakao toman ngan led gergeu toa tidudud maitne. Manta namariala kemi ngan gid. Oangga nakado gid ga tilalala ado dodol keledede pade, eine gid sipsip toa ngada oa ga timate.

<sup>14</sup>Tota ag maron, kemi ngan eao muga, be gau, lem paeaeanga, ga tem ga tem muriai ta nanasi lalalanga togid masilau ipu ga gid gergeu, ga irangrang ngan naot pago ngan tibur kapei Seir.”

<sup>15</sup>Ta Iso ikeo, “Kemi ngan nalongean leg paeaeanga etangada ga tidio pago ngan badanga gimi ga anam.”

Be Iakop ikeo, “Eao oangga kado toa bedane ngan saoa? Eine kemi mao, be oangga lolom marum ngan gau, eine ikaranga.”

<sup>16</sup>Tota ngan ado toaiua, Iso ilalala ga iluai mulian ngan tibur kapei Seir. <sup>17</sup>Be Iakop ila ngan tibur Sukot, ta ikado ele luma ta irau palata gereirei togid masilau. Tota iuato tibur toa oa ieda Sukot<sup>j</sup>.

<sup>18</sup>Ngan kadonga toa bedaoa Iakop itnan tibur kapei Padan-Aram, ta iluai mulian ngan tibur kapei Kenan, be ele lalalanga iuot kemi. Ta irau saupu boloma ngan tuanga Sekem. <sup>19</sup><sup>k</sup>Ta tano idanga tede toa irau saupu ngan, ei iuol pagid iaoo keledede ton Sekem toa Amor inat. Tano toa oa aea olnga irangrang mambe pat silva buno. <sup>20</sup>Toa eoa ipagun popou tenainga aea ta iuato popou toa oa ieda El-Eloe-Israel<sup>l</sup>.

<sup>j</sup> 33.17 Ngan posanga Ibru, edaeda *Sukot* ipu eine *palata gereirei*. <sup>k</sup> 33.19 Jos 24.32, Ins 4.5 <sup>l</sup> 33.20 Ngan posanga Ibru, edaeda *El-Eloe-Israel* ipu eine *Deo eine Deo ton Israel*.

### Sekem ikado kadonga paeamao ngan Daina

**34** <sup>1</sup>Idio ta Daina toa gergeu taine ton Iakop ga Lea, ila ngan geranga gid taine toa timamado ngan tibur toa oa. <sup>2</sup>Be eaba ede ieda Sekem imamado. Ei gergeu ton tibur toa oa aea madidnga kapei ieda Amor, eaba Ivi aea. Sekem igera Daina ta iluku ei ta ieno toman ngan ei ga ipamaeamaea ei. <sup>3</sup>Be ilolo ikim tau Daina, Iakop inat taine, ta ikado posanga meles pan. <sup>4</sup>Tota Sekem ila ikeo pan itama Amor bedane, “Apa, bada taine toaine ga inam ta naoai ei.”

<sup>5</sup>Idio ta Iakop ilongo posanga ngan ei ikado kadonga paeamao toa oa ngan inat taine, be ele gergeu arangaranga timariala ngan gid sipsip ga meme tiburiai. Ta Iakop iposa mao ga irangrang ngan tiluagid mulian ga tinam lumaeai.

<sup>6</sup>Be Sekem itama Amor ila pan Iakop ta iposaposa toman ngan ei. <sup>7</sup>Be Iakop ele gergeu arangaranga tiluagid mulian tiburiai ga tinam tutui ngan ado imata toa tilongo posanga toa oa. Gid lolod bake tau ngansa kadonga toa Sekem ikado ngan enonga toman ngan liud, eine kadonga paeamao tau ngan gid Israel matad, ta tikeo ga kadonga toa bedaoa manta panua tikado mao.

<sup>8</sup>Be Amor ikeo pagid, “Gau natug Sekem ilolo ikim tau natum taine, tota nakeo ga gimi alongean ei ta iuai ei. <sup>9</sup>Kemi ngan gitaingada taluplup ga tamado. Alongean lemi gergeu taine ta tiuaioai gai, ta gai pade ga alongean lemai gergeu taine ta tiuaioai gimi. <sup>10</sup>Ta kemi ngan gimi amamado toman ngan gai ngan tibur kapei toaine. Gimi ala amado ngan tibur isaoa akim. Ta akado lemi naurata pat aea ga aol tano idanga teta togimi.”

<sup>11</sup>Be Sekem pade ikeo pan Daina itama ga iliuliu bedane, “Gau nakim lolomi marum ngan gau, ta alongo ngan leg betanga. Oangga bedaoa, soa danga gimi abeta gau ngan, eine ga nabada pagimi. <sup>12</sup>Oangga gimi adol taine toaine aea olnga kapei ta akeo pagau ngan soa gerebo ga nabada pagimi, goibe eine ga naol. Be gau lolog ikim kapei ngan taine toaine iman adaoag.”

<sup>13</sup>Be Iakop ele gergeu arangaranga tikado posanga pakakanga pan Sekem ga itama Amor, ngansa ei ikado kadonga paeamao ngan liud. <sup>14</sup>Ta tikeo pagisirua bedane, “Eaba sai toa ibada palunga mao, irangrang ngan gai alongean ei ga iuai liumai mao. Oangga bedaoa, eine ga maeamaea gai kapei tau. <sup>15</sup>Edap keledé mon ienono ngan gai alongo ngan lemi betanga: Manta apalu lemi arangaranga toa ngada ne, ta tiuot mambe gai. <sup>16</sup>Oangga akado toa bedaoa, eine gai ga alongean lemai gergeu taine ta tiuaioai gimi, ta gai pade ga aoaioai lemi gergeu taine. Toa bedaoa ta gai ga amado toman ngan gimi ta gitaingada taot alu keledé. <sup>17</sup>Be oangga gimi alongo ngan badanga palunga mao, eine gai ga abada liumai ta atnan gimi ga ala.”

<sup>18</sup>Io, Amor ga inat Sekem tikim posanga toaine. <sup>19</sup>Tota eaba iriau toa oa ikado aea gerei mao, ngansa ilolo ikim Iakop inat taine kapei tau. Be ei ieda kapei rabu ngan itama isobosobo toa ngada oa. <sup>20</sup>Tota Amor ga inat Sekem tila ngan tibur rourounga aea boloma ngan tuanga toa oa aea atama iaoa, ta tikeo pagid arangaranga tuangai ad bedane, <sup>21</sup>“Gid panua iaoa toaine gid panua kemikemi, tikeo ga timado kemi toman ngan gita. Ega, gita ada tano kapei. Kemi ngan talongean gid ta timado ngan leda tibur kapei ne ngan tibur isaoa tikim, ta tikado led naurata pat aea. Kemi ngan taoaioai led gergeu taine, ta gid pade ga tiuaioai leda gergeu taine. <sup>22</sup>Be tinid ngan timado toman ngan gita ga timan alu keledede toman ngan gita sapaeian mao. Tiparpar ngan posanga keledede ga oaine: Tikeo ga gita arangaranga manta tabada palunga ta taot mambe gid. <sup>23</sup>Oangga takado bedane, eine led bulmakao ga masilau mud ga danga sisid toa ngada oa ga iman leda! Tota kemi ngan talongo led posanga ta timado pagita.”

<sup>24</sup>Io, gid panua toa tirourou ngan tuanga toa oa aea atama iaoa, gid toa ngada oa lolod keledede ngan Amor ga Sekem led posanga, ta tipalu gid arangaranga toa ngada oa.

<sup>25</sup>Ngan ado tol aea gid panua toa oa tinid ieiei maitne, be Iakop inat rua Simeon ga Livai toa Daina iliuliu, tibada led didi paraunga aea ta tidudunga ngan tuanga Sekem ta tiraurau gid arangaranga toa ngada oa ga timate. Be eaba eta iranrang ngan ipaidi gid mao. <sup>26</sup>Tirau Amor ga inat Sekem ngan didi ga kus ta tibada mulian Daina toa imamado Sekem ele lumaeai ta tila. <sup>27</sup>Ga kus ta Iakop ele gergeu arangaranga padengada tila Sekem pade ta tigera panua patid ienono, ta tilublub led danga sisid toa ngada oa. Kadonga toa oa iman kolinga ngan kadonga paeamao toa Sekem ikado ngan liud. <sup>28</sup>Ta tibada led sipsip ga bulmakao ga donki, ga danga sisid toa ienono tuangai ga gaot ngan tuanga. <sup>29</sup>Tipaeaoa adadaoad ga led gergeu pade ta tilublub led pat ga danga sisid ngan luma toa ngada oa.

<sup>30</sup>Ga kus ta Iakop ikeo pan Simeon ga Livai bedane, “Gimi akado ga kadonga paeamao idae ngan gau. Gid panua Kenan ga Peres ngan tibur kapei toa ne ga tigera gau mambe eaba paeamao ede. Gau leg panua ne busa mao, ta oangga tiluplup ga tikado paraunga pagau, eine ga tipamukuru gaingada leg panua toa ngada ne.”

<sup>31</sup>Be gisirua tikoli ele posanga bedane, “Ikamado? Eine kemi ngan talongean ei ta ikado ga liumai iuot mambe taine edap aea pade?”

### Iakop iluai mulian Betel, ta Deo iposa kemi ngan pamatuanga ei

**35** <sup>1</sup>Idio ta Deo ikeo pan Iakop bedane, “Eao dae ta la mado ngan tibur Betel ta kado popou tenainga aea ngan kadonga tenainga

<sup>m</sup> 35.1 OM 28.11-17

pagau. Gau Deo toa mugaeai naot pago ngan ado toaiua eao eaoa ngan tadim kapei Iso.”

<sup>2</sup>Tota Iakop iposa pagid iadadaoa ga ele gergeu ga gid panua toa ngada oa timamado toman ngan ei, ta ikeo, “Atado gid deo ad namer tienono pagimi ga tiduaea. Manta anasi kadonga ngan sigiringa tinimi aea muk Deo imatai. Ta adol ami barikia papau. <sup>3</sup>Ga kus ta tatnan tuanga toa ne ta tala Betel. Toa eoa ga nakado popou tenainga aea ton Deo. Ei Deo toa ilongo gau ga ilua gau ngan ado toaiua danga kulupu iuot ngan gau. Be imamado toman ngan gau ngan leg lalalanga toa ngada ne.” <sup>4</sup>Tota tibada gid deo ad namer toa ngada oa ga ila pan Iakop ga tibada tangad aea pato pade ga ila pan. Ta Iakop idom gid abei ouk ede ibuloloeai, boloma ngan tuanga Sekem. <sup>5</sup>Ga kus ta tilalala ga tila, be Deo ikado ga gid panua toa ngada oa ngan gid tuanga boloma timataud gid gergeu arangaranga ton Iakop ta tibutatan gid mao.

<sup>6</sup>Idio ta Iakop ga ele panua toa ngada oa tiuot ngan tuanga Lus ngan tibur kapei Kenan. Lus eine Betel ieda mugamuga. <sup>7</sup>Toa eoa ipagun popou tenainga aea ta iuato tibur toa oa ieda El-Betel<sup>n</sup> ngansa toa eoa Deo ipasolan ei mulian pan Iakop ngan ado toaiua iaoa ngan itar kapei.

<sup>8</sup>Gid timamado ngan tibur toa oa, be Rebeka ele paeaeanga, taine kapei Debora toa imariala ngan ei oa, imate ta titaian ei abei ouk ede ibuloloeai, boloma ngan tuanga Betel. Ta tiuato abei toa oa ieda Alon-Bakut<sup>o</sup>.

<sup>9</sup>Muriai ngan Iakop itnan tibur kapei Padan-Aram ga iluai mulian ngan tibur Kenan, Deo iuot pan pade ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga ei. <sup>10</sup><sup>p</sup>Ta Deo ikeo pan bedane, “Labone edam Iakop, be muriai ga ila, gid panua ga tiuatoato edam Iakop pade mao. Eine ga tiuato edam pau Israel.” Toa bedaoa ta idol ieda pau Israel.

<sup>11</sup><sup>q</sup>Ta Deo ikeo pan pade bedane, “Gau Deo Matua Soke Tau. Eao manta papot gid gergeu busa. Ta muriai lem gergeu ga tibutibum tiuot alu busa. Edengada ngan gid ga tiuot mamaron kapeipei. <sup>12</sup>Tano toa napan ga iman Abraam ga Aisak ad mugaeai, eine ga napan ga iman eao am pade. Ta muriai ngan eao, eine ga napan ga iman lem gergeu ga tibutibum ad.” <sup>13</sup>Deo iposa bedaoa pan ga kus ta itnan ei ga idio ta idae ga ila gadae.

<sup>14</sup><sup>r</sup>Idio ta Iakop ipagun pat mamarae ede ta iman kilala ngan tibur toa Deo iposaposa pan ngan. Ga kus ta itok oain ga bude oliv aea ga idae ngan pat toa oa ta iman tenainga ila pan Deo. <sup>15</sup>Ta Iakop iuato tibur toa Deo iposaposa pan ngan oa ieda Betel.

---

<sup>n</sup> 35.7 Edaeda *El-Betel* ipu eine *tibur Betel aea Deo*. <sup>o</sup> 35.8 Ngan posanga Ibru, edaeda *Alon-Bakut* ipu eine *abei tandanga aea*. <sup>p</sup> 35.10 OM 32.28 <sup>q</sup> 35.11-12 OM 17.4-8 <sup>r</sup> 35.14-15 OM 28.18-19

<sup>16</sup>Idio ta titnan tibur Betel ta tilalala ga tila pade. Be tipaboloma tuanga Eprata, ta Resel inaman gergeu ituntun ei, be ieiei paeamao tau. <sup>17</sup>Inaman ieieinga kapei maitne, be taine papoponga aea ikeo pan bedane, “Eao mataud ma. Eine lem gergeu aranga ede pade.” <sup>18</sup>Io, Resel iuanga imate, be idada mosonga pakelede ta iuato gergeu toa oa ieda Benoni. Be itama iuato ieda Benjamin.<sup>s</sup>

<sup>19</sup>Resel imate ga kus ta titaian ei edap isaleai, boloma ngan tuanga Eprata. (Eprata eine Betleem ieda mugamuga.) <sup>20</sup>Ta Iakop ipagun pat ede iman kilala ngan Resel aea denga. Ta labone pat toa oa ienono maitne.

<sup>21</sup>Idio ta Israel ilalala ga ila pade ta itnan tuanga Migdal-Eder. Ta irau ele saupu pade. <sup>22</sup>Israel imamado ngan tibur toa oa maitne, be Ruben ieno toman ngan Bila, itama ele taine paeaeanga. Be Israel ilongo posanga ngan kadonga toa oa iuot.

### Iakop ele gergeu edad

Iakop ele gergeu arangaranga sangaul ga igegea rua.

<sup>23</sup>Gid gergeu arangaranga toa Lea ipopo, eine Ruben toa Iakop ele gergeu lautabe,  
ga Simeon ga Livai ga Iuda ga Isakar ga Sebulun.

<sup>24</sup>Be gid gergeu arangaranga toa Resel ipopo, eine Iosep ga Benjamin.

<sup>25</sup>Be gid gergeu arangaranga ton Resel ele taine paeaeanga Bila eine Dan ga Naptali.

<sup>26</sup>Be gid gergeu arangaranga ton Lea ele taine paeaeanga Silpa eine Gat ga Aser.

Gid gergeu toa ne, Iakop imamado ngan tibur Padan-Aram, be iadadaoa tipopo gid.

### Aisak imate

<sup>27</sup>Idio ta Iakop iluai mulian pan itama Aisak ngan tuanga ton Mamre, boloma ngan tuanga Kiriati-Arba. (Kiriati-Arba eine Ebron ieda mugamuga.) Tuanga toa oa, Abraam ga Aisak timamado ngan mugaiai. <sup>28</sup>Aisak aea rai toa ngada oa iuot buno ede sangalima sangaul tol (180). <sup>29</sup>Ei iuot eaba kapei tau ta imate ga ila ieno toman ngan itubtub. Ta inat rua Iso ga Iakop titaian ei.

<sup>s</sup> 35.18 Ngan posanga Ibru, edaeda *Benoni* ipu bedane: *Gergeu toa napopo ei toman ngan ag ieieinga kapei*. Be edaeda *Benjamin* ipu bedane: *Gergeu oaine ga imado ngan bageg oatai*.

<sup>t</sup> 35.22 OM 49.4    <sup>u</sup> 35.27 OM 13.18

### Iso ele gergeu ga itubtub edad

**36** <sup>1</sup>Iso ieda ede pade Idom. Aea titnga ga bedane:

<sup>2</sup>Iso iuai gid taine Kenan ad. Ede eine Ada, gergeu taine ton Elon, eaba It aea. Ga ede pade eine Oolibama, gergeu taine ton Ana. Be Ana ei gergeu taine ton Sibeon, eaba Ivi aea. <sup>3</sup>Ga pade, iuai Basemat, gergeu taine ton Ismael. Be Basemat ei Nebaiot iliu.

<sup>4</sup>Ada ipopo Iso inat Elipas, be Basemat ipopo Ruel. <sup>5</sup>Be Oolibama ipopo Jeus ga Ialam ga Kora. Iso imamado ngan tibur Kenan, be iadadaoa tipopo gid gergeu toa ne.

<sup>6</sup>Idio ga muriai ta Iso itnan itar kakau Iakop ta ila imado ngan tibur ede pade. Ei ibada iadadaoa ga ele gergeu arangaranga ga taine ga gid panua toa ngada oa timamado toman ngan ei, ga ele bulmakao ga masilau mud padengada, ga ele danga sisid toa ngada oa ibada ngan tibur Kenan, ta tila. <sup>7</sup>Iso itnan Iakop ngansa gisirua led danga sisid ga masilau mud tiuot busa tau, ta tano toa oa iranrang ngan gisirua tilup ga timado ngan mao. <sup>8</sup>Tota Iso ila imado ngan tibur aea bereo ngan tibur kapei Seir. (Iso ieda ede pade Idom.)

<sup>9</sup>Iso eine gid panua Idom tibud. Gid Idom timamado ngan tibur aea bereo ngan tibur kapei Seir. Iso aea titnga ga bedane.

<sup>10</sup> Iso ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Elipas toa gergeu ton Iso iadaoa Ada, ga Ruel toa gergeu ton Iso iadaoa Basemat.

<sup>11</sup> Be Elipas ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Teman ga Omar ga Sepo ga Gatam ga Kenas.

<sup>12</sup> Be Iso inat Elipas iuai taine paeaeanga ede ieda Timna. Ta Timna ipopo Amalek. Gid gergeu toa ne, gid Iso itubtub pan iadaoa Ada.

<sup>13</sup> Be Ruel ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Naat ga Sera ga Sama ga Misa. Gid gergeu toa ne, gid Iso itubtub pan iadaoa Basemat.

<sup>14</sup> Be Iso iadaoa Oolibama ipopo Jeus ga Ialam ga Kora.

Gid gergeu toa ne, tnad ei Oolibama, gergeu taine ton Ana. Be Ana ei gergeu taine ton Sibeon.

<sup>15</sup>Iso itubtub edengada tiuot madidnga.

---

v 36.2 OM 26.34 w 36.3 OM 28.9

Iso inat lautabe Elipas ele gergeu toa muriai tiuot madidnga, edad ga bedane:

Teman ga Omar ga Sepo ga Kenas <sup>16</sup> ga Kora ga Gatam ga Amalek.  
Gid gergeu toa ne timado ngan tibur kapei Idom be tiuot madidnga. Gid eine Elipas ele gergeu ga Ada itubtub.

<sup>17</sup> Iso inat Ruel ele gergeu toa muriai tiuot madidnga, edad ga bedane:

Naat ga Sera ga Sama ga Misa. Gid gergeu toa ne timado ngan tibur kapei Idom be tiuot madidnga. Gid eine Ruel ele gergeu ga Iso iadaoa Basemat itubtub.

<sup>18</sup> Iso iadaoa Oolibama ele gergeu toa muriai tiuot madidnga, edad ga bedane:

Jeus ga Ialam ga Kora. Gid madidnga toa ne, gid Iso iadaoa Oolibama ele gergeu. Be Oolibama ei gergeu taine ton Ana.

<sup>19</sup> Gid gergeu toa ne, gid Iso ele gergeu toa muriai tiuot madidnga ngan gid iaoo kelede kelede togid. Be Iso ieda ede pade Idom.

### Seir ele gergeu edad

<sup>20</sup> Seir ei eaba ede Or aea, be gid Or timamado motean ngan tibur kapei Idom. Seir ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Lotan ga Sobal ga Sibeon ga Ana <sup>21</sup> ga Dison ga Eser ga Disan.

Gid panua toa ne, gid Seir ele gergeu arangaranga, be tiuot madidnga ngan gid panua Or toa timamado ngan tibur kapei Idom.

<sup>22</sup> Be Lotan ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Ori ga Emam. Be Timna ei Lotan iliu.

<sup>23</sup> Be Sobal ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Alvan ga Manaat ga Ebal ga Sepo ga Onam.

<sup>24</sup> Be Sibeon ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Aia ga Ana. Ana toa ne imariala ngan itama Sibeon ele donki ngan tibur modamodanga, be iuot ngan gid eaumata oanaoana.

<sup>25</sup> Be Ana ele gergeu edad ga bedane:

Dison ga Oolibama. Oolibama ei gergeu taine ton Ana.

<sup>26</sup> Be Dison ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Emdan ga Esban ga Itran ga Keran.

<sup>27</sup> Be Eser ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Bilan ga Savan ga Akan.

<sup>28</sup> Be Disan ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Us ga Aran.

<sup>29</sup> Gid panua toa tiuot madidnga ngan gid Or, edad ga bedane:



Lotan ga Sobal ga Sibeon ga Ana <sup>30</sup> ga Dison ga Eser ga Disan. Gid panua toa ne timadid ga timugamuga ngan gid lum ga lum togid Or ngan tibur kapei Seir.

### Gid Idom ad mamaron kapepei edad

<sup>31</sup> Gid Israel ad maron kapei eta iuot maitne, be panua ga gid ne tiuot mamaron kapepei ngan tibur kapei Idom:

<sup>32</sup> Bela, gergeu ton Beor, iuot maron kapei togid Idom. Ele tuanga ieda Dinaba.

<sup>33</sup> Be Bela imate ga kus ta Iobap, gergeu ton Sera ngan tuanga Bosra, ibada imul ta iuot maron kapei.

<sup>34</sup> Be Iobap imate ga kus ta Usam, eaba ede Teman aea, ibada imul ta iuot maron kapei.

<sup>35</sup> Be Usam imate ga kus ta Adat, gergeu ton Bedat, ibada imul ta iuot maron kapei. Adat toa oa ila ngan tibur kapei Moap ta iparau pagid Midian ta iasal gid. Ele tuanga ieda Avit.

<sup>36</sup> Be Adat imate ga kus ta eaba ede ieda Samla ngan tuanga Masreka ibada imul ta iuot maron kapei.

<sup>37</sup> Be Samla imate ga kus ta eaba ede ieda Saul ibada imul ta iuot maron kapei. Ele tuanga Reobot, boloma ngan eau kapei Iupretis.

<sup>38</sup> Be Saul imate ga kus ta Balanan, gergeu ton Akbor, ibada imul ta iuot maron kapei.

<sup>39</sup> Be Balanan, gergeu ton Akbor, imate ga kus ta Adar ibada imul ta iuot maron kapei. Ele tuanga ieda Pau. Iadaoa ieda Meetabel, gergeu taine ton Matret. Be Matret ei Mesaap ele gergeu taine.

<sup>40</sup> Gid madidnga ngan gid iaoa kelede pan Iso timadid ga timugamuga ngan gid lum kelede kelede, be tila timado ngan gid kelede kelede ad tano. Gid madidnga toa ne edad ga bedane:

Timna ga Alva ga Ietet <sup>41</sup> ga Oolibama ga Ela ga Pinon <sup>42</sup> ga Kenas ga Teman ga Mipsar <sup>43</sup> ga Makdiel ga Iram. Gid madidnga toa ne timadid ga timugamuga ngan gid panua Idom ad, ngan gid kelede kelede led tuanga ga ad tano.

Eiua Iso aea titnga. Ei gid panua Idom tibud.

### Iosep itar kapepei lolod paeamao ngan ei

**37** <sup>1</sup> Iakop imamado Kenan ngan tibur toa itama Aisak imamado ngan mugaeai.

<sup>2</sup> Gid gergeu arangaranga ton Iakop ad titnga ga bedane:

Iosep ei iriaiu, aea rai sangaul ede igegea lima ga rua. Ei gisingada gid gergeu arangaranga togid itama iadadaoa, Bila ga Silpa, tila timariala ngan gid sipsip ga meme. Be Iosep ipalongo itama ngan itar kapeipei led kadonga paeamao.

<sup>3</sup>Israel ikimkim Iosep kapei ta ele kimnga toa ne iasal ele kimnga ngan ele gergeu padengada. Ikim Iosep kapei toa bedaoa ngansa itna ipopo ei ngan ei eaba kapei tau. Tota ikado ele pononga mamarae toa aea sogonga kemikemi oa ta ibada pan. <sup>4</sup>Ta Iosep itar kapeipei tigera mambe tamad ikim ei kapei, be gid tau mao. Tota lolod paeamao ngan ei, ta irangrang ngan tikado posanga eta kemi pan mao.

<sup>5</sup>Be ado ede Iosep ianun ta ininipu pagid itar kapeipei ngan. Gid tilongo ngan ianun toa oa, ta lolod paeamao pan kapei tau. <sup>6</sup>Be Iosep ininipu pagid bedane, “Alongo anunug ga oaine: <sup>7</sup>Ega, gita takaukau gid wit aea tulua dadangai. Be mole mao, gau leg tulua idae imadid tutui, be gimi lemi tulua tibalil ngan gau leg ta tidol laborad ga isulug tanoeai boloma ngan gau leg.”

<sup>8</sup>Itar kapeipei tilongo bedane ta tikeo, “Eao oangga ot maron kapei ngan gai, ta gai adio eao bageamei na?” Tota itar kapeipei lolod paeamao ga paeamao tau ngan ei, ngansa ininipu pagid ngan ianun toa bedaoa.

<sup>9</sup>Idio ta ianun pade ta ininipu pagid itar kapeipei bedane, “Ega, gau anunug pade ta mole mao nagera ado ga taiko ga gigima sangaul igegea ede tikor aed ga tidol laborad ga isulug tanoeai pagau.”

<sup>10</sup>Iosep ininipu pan itama toman ngan itar kapeipei ngan ianun toa oa, be itama idaba ei ta ikeo, “Anunum ne madongan? Eao oangga gaingada tnam ga am kapeipei anam akor aemai ta adol laboramai ga isulug tanoeai pago na?” <sup>11</sup>\*Tota Iosep itar kapeipei lolod paeamao ngan ei, be itama imata nanan posanga toa ne.

### Iosep ila iman paeaeanga sapaeen pagid Isip

<sup>12</sup>Be ado ede Iosep itar kapeipei tila ngan tibur ede boloma ngan tuanga Sekem ngan ilonga tibur aea purup kemikemi ta led sipsip tianean. <sup>13</sup>Ta Israel ikeo pan Iosep bedane, “Tadim kapeipei tila ngan tibur ede boloma ngan tuanga Sekem ngan ilonga tibur kemikemi ngan gid sipsip tian purup. Gau nakim eao la pagid.”

Ta Iosep ikeo, “Goibe. Gau ga nala.”

<sup>14</sup>Tota Israel ikeo pan bedane, “La gera am kapeipei ga leda sipsip, timamado kemi, mao madongan? Eao gera ga kus ta eabalan posanga ga inam pagau.” Tota isula Iosep ga ila.

Iosep itnan itama ngan dubu kapei ngan tibur Ebron ta ila iuot ngan tuanga Sekem. <sup>15</sup>Ei ilalala ngan tibur toa oa, be eaba ede iuot pan ta igera mambe ibuobuo ngan edap ta ibeta ei, “Eao iloilo soao?”

\* 37.11 PA 7.9

<sup>16</sup>Ta Iosep ikeo, “Gau nailoilo tadig kapeipei. Gid tibada led sipsip ga tila ngan tibur isaoa? Eao oatai pade?”

<sup>17</sup>Ta eaba toa oa ikeo, “Gid titnan tibur toa ne ta nalongo tikeo ga tila ngan tuanga Dotan.”

Tota Iosep inasi itar kapeipei ta ila boloma ngan tuanga Dotan, ta igera gid timamado aluai tede. <sup>18</sup>Gid tigera mambe ei ilalala aluai tede maitne, be mugaeei ngan ipaboloma gid, tirau posanga ngan pamatenga ei.

<sup>19</sup>Ta tiposa pol ngan gid bedane, “Ega, eaba toa ianun somisomi ta inama. <sup>20</sup>Alongo! Kemi ngan tarau ei ga imate, ta tatado ipat ga idudunga ngan baba eta. Ga kus ta takeo ga, ‘Masilau saksak ede ian ei.’ Toa bedaoa ta tagera ianun toa ininipu ngan oa iuot madongan.”

<sup>21</sup>Be Ruben ilongo mambe itar kakakau tiposa toa bedaoa, ta iuangga ibada ei mulian pagid bagedeai. Ta ikeo, “Tarau ei ga imate mao. <sup>22</sup>Tatado ei ga idudunga ngan eau aea baba ga eko, ngan tibur modamodanga toa ne. Be tapaeabu ngan ei mao.” Ruben ikado posanga toa ne ngansa iuangga ibada Iosep mulian pagid bagedeai ta ibada ei ga iluai mulian pan itama.

<sup>23</sup>Io, Iosep iuot pagid itar kapeipei ga kus ta tiluku ei ta titil ele pononga mamarae toa aea sogonga kemikemi oa. <sup>24</sup>Ga kus ta titado ei ga idudunga ngan eau aea baba toa oa. Be baba toa oa mamasa.

<sup>25</sup>Ga kus ta tidio timado ga tianean, be mole mao matad idae ta tigera panua iaoa ede Ismael ad tilalala ga tinam toman ngan led kamel. Gid titnan tibur Gileat ga tinam ta tiuangga tila Isip ngan panua tiuolol led danga sisid. Led tulua toa kamel paodeai oa iuon ngan bude kemikemi dibala aea, ga danga padengada iuad kemikemi, ga abei mer itekea.

<sup>26</sup>Be Iuda ikeo pagid itar kapeipei ga aea kakakau bedane, “Oangga tarau ei ga imate, be tapamumul ising, eine kadonga toa ne ga ilua gita madongan? <sup>27</sup>Alongo! Kemi ngan tadol ei ga idae pagid Ismael bagedeai ta tiuol ei ga iman led paeaeanga sapaeen. Be tarau ei ga imate mao. Ngansa ei gita ada kakau ga gita sing kelede.” Ta Iuda itar kapeipei ga aea kakakau tinasi ele posanga.

<sup>28</sup>Tota gid panua oalo ad toa led tuanga ipu Midian<sup>z</sup> oa tinama tiuot. Be Iosep itar kapeipei tidada ei babaeai ga idae, ta tidol ei ga idae pagid Ismael toa oa bagedeai, ta tiuol ei ngan pat silva sangaul rua. Ta tibada ei ga ila Isip.

<sup>29</sup>Idio ta Ruben iluai mulian babaeai, be ikakrik ngansa igera Iosep mao. Ta ilolo isat ga itaka ele pononga mulian. <sup>30</sup>Ta iluai ga ila pagid itar kakakau ta ikeo, “Ada kakau eoa mao! Eine ga nakado mado?”

---

<sup>y</sup> 37.28 PA 7.9    <sup>z</sup> 37.28 Gid panua iaoa ga rua ne Ismael ga Midian, mugaeei gid mambe alu kelede. Tota ngan posanga Ibru, tagera tiuato edad Midian ngan lain toa ne ga ngan lain 36 pade.

<sup>31</sup>Tota tipamate meme ede ta tibada ising ta tigasi Iosep ele pononga mamarae ga idudunga ngan. <sup>32</sup>Ta tibada pononga mamarae toa aea sogonga kemikemi oa ga ila pan tamad ta tikeo, “Gai alalala ngan tibur ede, be aot ngan danga ga oaine. Gera kemi. Kado natum ele pononga mamarae.”

<sup>33</sup>Ta tamad igera ga iuatai ngan ta ikeo, “Tautaunga. Eine natug ele pononga mamarae! Kado masilau saksak eta ipaeabu ngan Iosep ga imate.”

<sup>34</sup>Tota Iakop ilolo isat kapei ta itaka ele pononga mulian ta ikado mok lolo isat aea. Be ado ga ado itangtang ngan inat iranrang ngan taiko busa. <sup>35</sup>Ele gergeu arangaranga ga taine toa ngada oa tila pan ta titoba ngan pamusnga ei, be ei itin ngan mao. Ta ikeo, “Gau ga natangtang ngan ei ga iranrang ngan namate ta nala pan ngan tibur togid panua matemate.” Tota itama itang kapei tau ngan ei.

<sup>36</sup>Be gid panua Midian toa oa tibada Iosep ga ila Isip ta tidol ei ga idae pan madidnga kapei ede ibageai ieda Potipa, ta iuol ei ga iman ele paeaeanga sapaeen. Potipa toa, ei madidnga ede ngan gid panua paraunga ad, be imariala ngan luma ton maron kapei Isip aea.

### Tamar ipakaka Iuda

**38** <sup>1</sup>Ngan ado toaiua, Iuda itnan itar kapeipei ga aea kakakau ta ila igera iarea ede ieda Ira ngan tuanga Adulam, ta idio imado pan toa eoa. <sup>2</sup>Toa eoa Iuda igera taine ede Kenan aea toa itama ieda Sua. Ta iuai ei ta ieno toman ngan ei. <sup>3</sup>Idio ta iapa ta ipopo gergeu aranga ede. Ta Iuda iuato ieda Er. <sup>4</sup>Idio ga muriai ta iapa pade ta ipopo gergeu aranga ede ieda Onan. <sup>5</sup>Ga kus ta ipopo gergeu aranga ede pade ta iuato ieda Sela. Iuda imamado ngan tuanga Kesip, be iadaoa ipopo Sela.

<sup>6</sup>Iuda ele gergeu tidae kapeipei, ta ibada taine ede ieda Tamar ga iman ele gergeu lautabe Er iadaoa. <sup>7</sup>Be Iuda ele gergeu lautabe Er ele kadonga paeamao tau MARON imatai, ta MARON irau ei ga imate.

<sup>8</sup>Ga kus ta Iuda ikeo pan Onan bedane, “Eao nasi gita alu toa ne leda nasinga ta la eno toman ngan tadim kapei iadaoa, ta gimirua apapot tadim kapei ele gergeu eta. Toa bedaoa ta iaoga keleda pan tadim kapei iranrang ngan kus mao.” <sup>9</sup>Be Onan iuatai, oangga ipapot gergeu ton itar kapei, gergeu toa oa ga ei ton mao. Ta somisomi oangga gisirua tieno, ilongean isul ga itoki ga isulug tanoelai. Ngan kado ta ipapot itar kapei ele gergeu. <sup>10</sup>Ele kadonga toa oa paeamao tau MARON imatai. Tota irau ei pade ga imate.

<sup>11</sup>Ga kus ta Iuda ikeo pan ilaoa taine Tamar bedane, “Eao man asape na. Tota luago mulian tamam ele lumaeai ge. Oangga muriai, natug Sela idae kapei, ta gimirua aoi.” Iuda ikado posanga sapaeen toa bedaoa ngansa imataud. Ngan kado ta Sela pade imate mambe itar kapeipei. Tota Tamar iluai mulian itama ele lumaeai ta idio imado toa eoa.

<sup>12</sup>Be mole tede ga kus ta Iuda iadaoa imate pade. (Iadaoa toa ei gergeu taine ton Sua.) Idio ta Iuda ipasala ele madonga lolo isat aea ga kus, ta ila ngan tuanga Timna ngan geranga gid panua toa tiketket ele sipsip launid. Be iarea Ira, eaba Adulam aea, ila toman ngan ei.

<sup>13</sup>Be Tamar ilongo gid panua tikeo pan bedane, “Ega, laoam patautene ila ngan tuanga Timna ngan ketnga ele sipsip launid.” <sup>14</sup>Be Tamar igera mambe Sela ei kapei na, be Iuda ipaoai gisirua mao. Tota Tamar itil ele danga sisid mok aea ta ipamumul imata ngan malo kakauede, mambe gid taine edap ad tikakado. Ga kus ta idio imado edap iaoai boloma ngan tuanga Enaim. Tuanga toa oa ienono rabu ngan edap ila ngan tuanga Timna.

<sup>15</sup>Be Iuda ilalala ga inam ta iadi mambe ei taine ede edap aea ngansa ipamumul imata. <sup>16</sup>Tota Iuda ila pan toa edap isaleai oa, ta ikeo, “Nam gitarua taeno.” Be ei iuatai mao mambe taine toa oa, ei ilaoa taine.

Ta taine ibeta ei, “Be eao ga bada saoa pagau ta gitarua taeno.”

<sup>17</sup>Ta ikeo, “Gau ga naeabalan leg meme daenga pau eta ga ilat pago.”

Ta taine toa oa ikeo, “Goibe, be eao manta bada danga eta pagau iman kilala ngan am gigi pagau, ta oangga lem meme inam iuot pagau ga kus, eine ga naeabalan lem danga iluai mulian.”

<sup>18</sup>Ta Iuda ikeo, “Eine ga nabada saoa pago iman kilala ngan ag gigi?”

Ta ikeo, “Eao bada lem toto lalalanga aea toa ienono bagemeai ga am namer toman ngan aea oaro toa ienono gagalimeai, ta longean ga inam pagau bua.” Tota Iuda ibada gid danga toa oa ga ila pan ta ieno toman ngan ei. Ta Tamar iapa. <sup>19</sup>Tamar itnan ei ga ila ga kus ta itil malo kakauede toa imatai oa, ta idol mulian ele danga sisid mok aea.

<sup>20</sup>Idio ta Iuda ibada meme daenga pau ede ga idae iarea toa eaba Adulam aea ibageai, ta isula ei ga ila ngan badanga mulian aea namer ga toto lalalanga aea toa ibada pan taine. Be ei iloilo taine toa oa ga mao.

<sup>21</sup>Ta ibeta gid arangaranga toa eoa bedane, “Taine edap aea sida, toa imamado edap iaoai boloma ngan tuanga Enaim?”

Be tikeo pan bedane, “Taine eta edap aea imamado nene mao.”

<sup>22</sup>Tota iluai mulian pan Iuda ta ikeo, “Gau nagera taine toa oa mao, be gid panua tuangai ad tikeo ga taine eta edap aea imamado toa eoa mao.”

<sup>23</sup>Ta Iuda ikeo, “Goibe, gid danga oa idio pan. Tailoilo ei pade mao. Ngan kado ta panua tinging ngan gita. Ega, nanasi tutui leg posanga ta naeabalan meme ga ila pan, be eao ot ngan ei mao.”

<sup>24</sup>Io, taiko tol ila ga kus ta panua tipalongo Iuda bedane, “Ega, laoam taine Tamar ikado arala ta iapa.”

Ta Iuda ikeo, “Abada ei ga inam ta tanono ei ngan dinga ga imate.”

<sup>25</sup>Idio ta tibada Tamar ga iuot, be ei ibada gid danga sisid toa iman kilala ngan Iuda aea gigi ta iabalan ga ila pan Iuda toman ngan posanga bedane, “Gau apag pan eaba toa ibada danga sisid ga nene pagau. Gera

kemi. Namer toa ne toman ngan aea oaro ga toto lalalanga aea ne ton sai?"

<sup>26</sup>Iuda igera ta iuatai ngan ta ikeo, "Ei itutui. Be gau nakado kadonga paeamao, ngansa napaoai ei toman ngan natug Sela mao." Tota Iuda ieno toman ngan ei pade mao.

<sup>27</sup>Idio ta Tamar imata boloma ngan poponga ta tigera mambe gergeu ninnga boge rua tienono iapai. <sup>28</sup>Ei uangga ipopo gid, be gergeu ede ibage iuot, ta taine papoponga aea ikaukau ibage ngan oaro singsingia ede ta ikeo, "Gergeu toa ne imuga." <sup>29</sup>Be mole mao, idada ibage ga iluai mulian, ta itar kapei imuga ga iuot. Ta taine toa oa ikeo, "Madongan? Eao purususu ga ot na?" Ta iuato ieda Peres<sup>a</sup>. <sup>30</sup>Ga kus ta itar kakau iuot, be oaro singsingia ienono ibageai. Ta iuato ieda Sera<sup>b</sup>.

### Potipa iadaoa isol Iosep ngan posanga

**39** <sup>1</sup>Be gid Ismael tibada Iosep ga ila Isip, ta Potipa toa eaba Isip aea oa, iuol ei ga iman ele paeaeanga sapaean. Potipa ei madidnga ede ngan gid panua paraunga ad, be imariala ngan luma ton maron kapei Isip aea.

<sup>2</sup>Be MARON Deo imamado toman ngan Iosep ta ikado ga ele naurata toa ngada oa iuot kemikemi. Iosep ibokoboko aea maron Isip aea ele lumaeai, <sup>3</sup>ta aea maron igera mambe MARON Deo imamado toman ngan Iosep, ta saoa naurata toa ienono Iosep ibageai oa, MARON Deo ikado ga iuot kemikemi. <sup>4</sup>Tota eaba toa oa ilolo marum ngan Iosep, ta idol ei ga iman ele aluagau. Ei idol Iosep ta imariala ngan ele luma, ta ele danga sisid toa ngada oa idae Iosep ibageai. <sup>5</sup>Tota ngan ado toaiua ga ila, MARON Deo ikado kemi tau ngan eaba toa Isip aea oa ga ele panua, ngansa Iosep imamado toman ngan gid. MARON ikado kemi ngan ele danga toa ngada oa lumaeai ga dadangai pade. <sup>6</sup>Tota eaba toa oa idol Iosep ta imariala ngan ele danga toa ngada oa. Ele naurata toa ngada oa idae Iosep ibageai, tota ilolo ede ga ede ngan danga eta mao. Imamado ngan annga aea eannga kekelen.

Be Iosep ibebe kapei ga imata kemi. <sup>7</sup>Idio ga muriai, Iosep aea maron iadaoa ingale ei ta ikeo pan bedane, "Nam gitarua taeno."

<sup>8</sup>Be Iosep ilongo mao, ta ikoli ele posanga bedane, "Ag maron idol gau ta namariala ngan danga toa ngada ne ele lumaeai. Tota ilolo ede ga ede ngan danga eta toa gau bagegeai ne mao. <sup>9</sup>Idol eaba eta pade ga imadid ga imuga ngan ele luma toa ne mao, gau kekelegau. Be idangadangan danga eta pagau mao, eao kekelego, ngansa eao iadaoa. Tota irangrang ngan nakado kadonga sat toa ne mao. Oangga nakado bedane, eine

<sup>a</sup> 38.29 Ngan posanga Ibru, edaeda *Peres* ipu eine *Ipurususu ga iuot*. <sup>b</sup> 38.30 Ngan posanga Ibru, edaeda *Sera* ipu lalaede mambe posanga ga oaine: *singsingia*. <sup>c</sup> 39.2 PA 7.9

kadonga paeamao tau Deo imatai.” <sup>10</sup>Be ado ga ado taine toa oa iparumrum Iosep ngan posanga, be ei ilongo ei mao, ga ieno toman ngan ei mao, ga irangrang ngan imamado taine toa oa imatai mao pade.

<sup>11</sup>Be ado ede, Iosep idudunga lumaeai ngan kadonga ele naurata, be eaba eta pade imamado mao. <sup>12</sup>Tota taine toa oa igigiran Iosep ele pononga mamarae ta ikeo, “Nam gitarua taeno!” Be Iosep ipiripiri ei ta itnan ele pononga mamarae ga idio ibageai, ta iaoa ga iuot ga ila.

<sup>13</sup>Be taine toa oa igera mambe ei itnan ele pononga mamarae ga idio ibageai ga iaoa, <sup>14</sup>tota ibaba matua ga ila pagid paeaeanga arangaranga luma aea ta ikeo, “Agera! Adaoag ibada eaba Ibru aea toa ne ga inam pagita, be uangga gai taine danga buligaliga! Ei idudunga ga inam pagau ta ikeo ga gairua aeno, be gau nangangar kapei. <sup>15</sup>Be ilongo gau nangangar ta itnan ele pononga mamarae ga idio pagau ta iaoa ga iuot ga ila.”

<sup>16</sup>Tota taine toa oa ikikisi Iosep ele pononga mamarae ga irangrang ngan Iosep aea maron iluai mulian ga inam ele lumaeai. <sup>17</sup>Inama iuot ga kus ta iadaoa ipalongo ei ngan kadonga toa oa bedane, “Paeaeanga Ibru aea toa eao bada ga inam leda lumaeai, ei inam pagau ta uangga ikado kadonga arala ngan gau. <sup>18</sup>Be gau nangangar kapei, ta itnan ele pononga mamarae ga idio pagau, be ei iaoa ga iuot ga ila.”

<sup>19</sup>Io, Iosep aea maron ilongo iadaoa ele ninipunga ngan Iosep ele kadonga toa bedaoa, ta ilolo bake tau. <sup>20</sup>Ta idol ei ga idudunga ngan luma panasnga aea. Ngan luma panasnga aea toa oa, tidoldol gid panua tikakado paeamao ngan maron kapei Isip aea.

Be ngan luma panasnga aea toa oa, <sup>21</sup><sup>d</sup>MARON Deo imamado toman ngan Iosep, ta ilolo isat ngan ei. Ta ikado ga madidnga ngan luma panasnga aea ilolo marum ngan Iosep <sup>22</sup>ta idol ei ga imariala ngan gid panua toa ngada oa luma panasnga aea iloleai. Ta ikeo ga naurata toa ngada oa ngan luma panasnga aea idae Iosep ibageai. <sup>23</sup>Madidnga ngan luma panasnga aea imata ila ngan danga eta toa Iosep ibageai oa mao, ngansa MARON imamado toman ngan ei ta ikado ga ele naurata toa ngada oa iuot kemikemi.

### Iosep ipaola panua rua anunud ipu

**40** <sup>1</sup>Idio ga muriai ta maron kapei togid Isip ele paeaeanga rua tikado kadonga paeamao ad maron imatai. Paeaeanga ede ele naurata ngan parerenga maron kapei aea oain. Be paeaeanga ede pade ele naurata ngan nononga maron kapei aea bret. <sup>2</sup>Tota maron kapei ilolo bake pagisirua <sup>3</sup>ta idol gid ga tidio madidnga paraunga aea ibageai, ta ei idol gid ga tidudunga ngan luma panasnga aea. Be luma panasnga aea toa

<sup>d</sup> 39.21 PA 7.9

oa eine Iosep pade imamado ngan. <sup>4</sup>Madidnga ibada naurata pan Iosep ngan luanga gisirua.

Tidio ngan luma panasnga aea mole tede ga kus, <sup>5</sup>ta bong ede maron kapei ele paeaeanga toa rua oa anunud toa luma panasnga aea iloleai oa. Be paeaeanga toa iparerere maron kapei aea oain ianun ipu ede, be paeaeanga ede pade toa inonono maron kapei aea bret, ei ianun ipu ede pade.

<sup>6</sup>Be gaisala ngan ado sae, Iosep igera gisirua matad kemi mao, mambe lolod ede ga ede. <sup>7</sup>Ta ibeta maron kapei ele paeaeanga rua toa gisingada timamado ngan luma panasnga aea oa bedane, “Ikamado ga matami imalai tau?”

<sup>8</sup>Ta gisirua tikeo, “Gai anunumai, be eaba eta nene ngan paolanga anunumai ipu pagai mao.”

Ta Iosep ikeo, “Deo kekelen irangrang ngan ipasolan gita ngan anunuda ipu. Be irangrang ngan aninipu pagau ngan pade?”

<sup>9</sup>Tota eaba toa iboko ngan maron kapei aea oain ininipu pan Iosep bedane, “Ngan anunug nagera oaroaro oain <sup>10</sup>ibogaboga tol ienono. Mole mao ilaun papau iuot, ta ipur iuot, ga kus ta nagera itautau iuot ta iblabla. <sup>11</sup>Maron kapei aea loba ienono bagegeai ta nabada oain itautau toa oa ta nabib ga isul idudunga ngan maron kapei aea loba. Ga kus ta nabada loba ga ila pan maron kapei.”

<sup>12</sup>Ta Iosep ikeo, “Anunum ipu ga bedane: Gid oain ibogaboga tol, eine ado tol. <sup>13</sup>Be oangga ado tol kus, eine maron kapei ga ilongean go ta tnan luma panasnga aea, ta idol go mulian ngan lem naurata ngan badanga oain ga ila pan, mambe mugaesai eao kakado. <sup>14</sup>Be oangga eao la ta mado kemi, irangrang ngan matam nanan gau pade? Nakim eao lolom isat ngan gau ta keo pan maron kapei ta ilongean gau ta natnan luma panasnga aea toa ne. <sup>15</sup>Ngansa mugaesai namamado ngan tano togai Ibru, be panua tipaeaoa gau ga nanama nene. Be nene pade, leg idil eta paeamao mao. Tidol gau sapaean ga nadudunga ngan luma panasnga aea.”

<sup>16</sup>Io, eaba ede pade toa iboko ngan maron kapei aea bret, igera mambe Iosep ipaola iuae ianun ipu kemi, ta ikeo pan Iosep bedane, “Gau pade anunug, be mole mao nagera karei tol iuon ngan bret ienono gadae ngan laborag. <sup>17</sup>Ngan karei toa gadae oa, nagera bret kemikemi imata ede ga ede mambe maron kapei ikimkim. Be gid man tinam tianean bret toa laborageai oa.”

<sup>18</sup>Ta Iosep ikeo, “Anunum ipu ga bedane: Karei tol eine ado tol. <sup>19</sup>Be oangga ado tol kus, eine maron kapei ga ibada go ga ot ta ikeo pagid panua ta tiket gagalim ga put, ta tipakantutu patim ga idae ngan abei. Ta gid man ga tinam tianean patim.”

<sup>20</sup>Io, ado tol ila ga kus ta maron kapei ikado eaneannga kapei ngan aea poponga, ta ibaba ele madidnga busa ga tinam. Tota maron kapei



ilongean panua toa rua oa ta titnan luma panasnga aea, ta ipamadid gisirua toa ele madidnga matadeai. <sup>21</sup>Ta idol eaba toa ibabada aea oain pan ta iluai mulian ngan ele naurata. <sup>22</sup>Be eaba toa iboko ngan aea bret, maron kapei ikeo pagid ele panua ta tipakantutu ipat ga idae ngan abei. Danga toa ne iuot lalaede mambe Iosep ipaola anunud ipu pagisirua ngan.

<sup>23</sup>Be eaba toa ibabada oain pan maron kapei, imata nanan Iosep pade mao. Imata sapian ei.

### Iosep ipaola maron kapei togid Isip ianun ipu

**41** <sup>1</sup>Rai rua ila ga kus ta maron kapei togid Isip ieno ga ianun. Ta ngan ianun, igera mambe ei imadmadid eau Nail isaleai. <sup>2</sup>Be mole mao igera bulmakao lima ga rua titubtub ga matad kemikemi, titnan eau ga tidae. Ta tianean purup boloma eau isaleai. <sup>3</sup>Ga kus ta igera bulmakao lima ga rua pade, be gid tipegepege ga matad papaeamao. Gid titnan eau Nail ga tidae, ta tila timadid boloma ngan gid bulmakao toa padengada eau isaleai. <sup>4</sup>Be gid bulmakao toa pegepege ga matad papaeamao oa tian gid bulmakao toa matad kemikemi oa ta tison gid ga kus. Maron kapei ianun toa bedaoa ga kus ta idae.

<sup>5</sup>Idio ta ieno pade ga ianun, be mole mao igera wit itautau lima ga rua kemikemi ga titub kapepei. Gid tiparapara ga tidae ngan wit iboga kelede. <sup>6</sup>Ga kus ta igera wit itautau lima ga rua pade, be gid titub kapei mao, ngansa namule oanaoana<sup>e</sup> inono gid ga timalai. <sup>7</sup>Be gid wit itautau toa titub mao oa tian gid wit itautau toa titubtub ga matad kemikemi oa ta tison gid ga kus. Maron kapei ianun toa bedaoa ga kus ta idae. Ta iuatai mambe ei ianun.

<sup>8</sup>Be gaisala ngan ado sae maron kapei ilolo ede ga ede ta ibaba gid panua oatainga ad ga gid panua borou ad toa ngada oa ga tinam pan, ta ipalongo gid ngan ianun. Be eaba eta irangrang ngan ipaola ianun ipu pan mao.

<sup>9</sup>Be eaba toa iparere maron kapei aea oain ikeo bedane, “Labone, matag nanan leg kadonga sat ede. <sup>10</sup>Mugaeai eao lolom bake pagai lem paeaeanga ta eao dol gau ga nadudunga ngan luma panasnga aea toman ngan lem paeaeanga toa inonono am bret. Gairua amado ngan luma panasnga aea pan madidnga paraunga aea ibageai. <sup>11</sup>Be bong ede gairua anunumai. Be anunumai toa oa lalaede mao. Ei ianun ipu ede pade, gau anunug ipu ede pade. <sup>12</sup>Be eaba iriau ede Ibru aea imamado toman ngan gai ngan luma panasnga aea. Ei paeaeanga ton madidnga paraunga

---

<sup>e</sup> 41.6 Ngan posanga Ibru *namule oanaoana* eine *namule toa ilele ado ele parangai ga inam*. Tikeo bedaoa ngansa tibur modamodanga toa ado ele parangai ngan tibur Isip eine oanaoana tau. <sup>f</sup> 41.8 Dan 2.2

aea. Gairua aninipu pan ngan anunumai, ta ipaola anunumai ipu kelede kelede pagai. <sup>13</sup>Ta danga toa ngada oa iuot lalaede mambe ipaola pagai ngan. Gau nabada mulian leg naurata. Be eaba ede pade tipakantutu ipat ga idae ngan abei.”

<sup>14</sup>Io, Maron kapei alongo posanga toa ne ta isula ele paeaeanga ga tila ngan badanga Iosep ga inam pan. Ta manmanae tila ngan luma panasnga aea ta tibada Iosep ga iuot. Inin ei ga idol barikia pau ga kus ta tibada ei ga ila maron kapei imatai.

<sup>15</sup>Ta maron kapei ikeo pan Iosep bedane, “Gau anunug, be eaba eta irangrang ngan ipaola anunug ipu pagau mao. Be nalongo panua tiposaposa ngan eao ta tikeo ga oangga eao longo panua anunud, eao rangrang ngan paola anunud ipu pagid.”

<sup>16</sup>Ta Iosep ikoli ele posanga bedane, “Gau narangrang mao. Be Deo irangrang ngan ipaola tutui anunum ipu pago ta ipatarui lolom.”

<sup>17</sup>Ta maron kapei ikeo pan Iosep bedane, “Ngan anunug gau namadmadid eau Nail isaleai, <sup>18</sup>be mole mao nagera bulmakao lima ga rua titnan eau ga tidae. Gid titub kapeipei ga matad kemikemi, be tianean purup eau isaleai. <sup>19</sup>Ga kus ta nagera bulmakao lima ga rua pade titnan eau ga tidae. Be tinid imogougou ga tipegepege, be matad papaeamao tau. Ngan tibur toa ngada ne Isip, nagera bulmakao eta paeamao toa bedaoa mao. <sup>20</sup>Be gid bulmakao toa pegepege oa tian gid bulmakao toa titubtub oa ta tison gid ga kus. <sup>21</sup>Io, tian ga kus, be imata mambe tian mao, ngansa gid tipegepege maitne, mambe mugaiai. Anunug toa bedaoa ga kus ta nadae.

<sup>22</sup>“Be anunug pade ta mole mao nagera wit itautau lima ga rua tipara ga tidae ngan wit iboga kelede. Wit itautau toa oa kemikemi ga titub kapeipei. <sup>23</sup>Ga kus ta nagera wit itautau lima ga rua pade, be titub kapei mao ngansa namule oanaoana inono gid ga timalai. <sup>24</sup>Be gid wit itautau toa gereirei oa tian gid wit itautau kemikemi ta tison gid ga kus. Gau napalongo gid panua borou ad ngan anunug toa ne, be eta ngan gid irangrang ngan ipaola anunug ipu pagau mao.”

<sup>25</sup>Ta Iosep ikeo pan maron kapei bedane, “Anunum toa rua ne ipu kelede. Deo iuangga ipasolan eao ngan danga ei iuangga ikado. <sup>26</sup>Gid bulmakao kemikemi lima ga rua, ga gid wit itautau kemikemi lima ga rua, gid mambe rai lima ga rua. Anunum toa rua ne tiposa ngan danga kelede. <sup>27</sup>Be gid bulmakao pegepege ga matad papaeamao lima ga rua toa tiuot muriai ga gid wit itautau gereirei lima ga rua toa namule oanaoana inono gid, gid mambe rai lima ga rua sapanga aea.

<sup>28</sup>“Eine mambe nakeo pago ngan. Deo ipasolan eao ngan danga kapei toa iuangga ikado. <sup>29</sup>Ega, irangrang ngan rai lima ga rua, annga dadangai ga iuot kapei tau ngan tibur Isip. <sup>30</sup>Be muriai ngan rai toa kemikemi oa, sapanga kapei ga iuot ga irangrang ngan rai lima ga rua

pade. Ta panua ga matad sapian gid rai kemikemi, ngansa sapanga ga ipaeabu ngan ada tano. <sup>31</sup>Panua ga matad nanan gid rai kemikemi pade mao, ngansa sapanga toa oa ga iuot paeamao tau. <sup>32</sup>Anunum toa oa iuot parua bedaoa ngansa Deo irau ele posanga ngan ga kus, ta irangrang ngan ipul pade mao. Deo ga ikado patautene.

<sup>33</sup>“Tota kemi ngan eao dol eaba eta toa ele oatainga kapei ga ilolo iuatai ta imadid ga mugamuga ngan tibur kapei Isip. <sup>34</sup>Ga pade, kemi ngan eao dol gid madidnga ta timugamuga ngan tibur kelede kelede Isip. Gid madidnga toa oa ga tibada annga itautau ngan gid rai lima ga rua toa kemikemi ne, ta tipota ga iuot suknga lima. Ta tisio suknga kelede ga iman takis ga ila pago. <sup>35</sup>Kemi ngan lem madidnga tipaluplup gid annga ta tigor ngan gid rai toa kemikemi ne. Ta tibokoboko eao bagemeai ta tidoldol gid annga ngan luma annga aea ngan gid tuanga kelede kelede. <sup>36</sup>Tota oangga rai lima ga rua sapanga aea iuot, gid panua Isip ga tibabada annga toa gid madidnga tigor ga ienono. Toa bedaoa ta sapanga irangrang ngan ipamukuru gid panua ngan leda tibur toa ne mao.”

#### **Maron kapei idol Iosep ga iman madidnga kapei ta imugamuga ngan tibur Isip**

<sup>37</sup>Maron kapei togid Isip ga gid ele madidnga tilongo Iosep ele posanga ta lolod kelede ngan. <sup>38</sup>Ta maron kapei ikeo pagid ele madidnga bedane, “Gid deo timamado toman ngan eaba toa ne. Toa bedane ta irangrang ngan taot ngan eaba eta pade ngan kadonga naurata toa ne mao.”

<sup>39</sup>Ga kus ta maron kapei ikeo pan Iosep bedane, “Deo ipasolan eao ngan gid danga toa ngada ne. Tota eaba eta pade ele oatainga kapei ga ilolo iuatai kemi mambe eao ne mao. <sup>40</sup>⁸Eao ga ot madidnga kapei ngan gau leg luma. Be leg panua toa ngada ne manta tilongolongo lingem. Gau maron kapei, ta gau kekelegau namamado gadae ngan eao.”

<sup>41</sup>Ta maron kapei ikeo pan Iosep pade bedane, “Longo. Gau nadol eao ga ot madidnga kapei ngan tibur toa ngada ne Isip.” <sup>42</sup>⁹Ga kus ta maron kapei ipasu ibage igonga aea pato ta idol ga idae Iosep ibage igongai. Pato toa oa, maron kapei aea namer ienono ngan. Ga kus ta idol pononga kemi ngan Iosep, ta idol nagemgem gol ede ga idae igagaleai. <sup>43</sup>Ngan ado toaiua ga ila, Iosep idaedae ngan maron kapei ele karis ede pade ta inasnasi maron kapei. Ta gid paeaeanga tiladlado ga timuga ngan ei ta tikeo pagid panua bedane, “Akor aemi!” Ngan kadonga toa bedaoa, maron kapei idol Iosep ga iman madidnga kapei tau ngan tibur Isip.

<sup>44</sup>Ta maron kapei ikeo pan Iosep bedane, “Gau maron kapei, nakeo bedane: Eaba eta Isip irangrang ngan ikado danga eta ngan ele kimnga mao. Manta ibeta eao bua.” <sup>45</sup>Ta maron kapei iuato Iosep ieda pau

⁸ 41.40 PA 7.10    ⁹ 41.42 Dan 5.29

Sapenat-Panea. Be ibada taine ede ga iman Iosep iadaoa. Taine toa oa ieda Asenat. Ei gergeu taine ton Potipera, eaba tenainga aea ede ngan tuanga On<sup>i</sup>. Tota Iosep ilalala alele ngan tibur Isip.

<sup>46</sup>Iosep aea rai sangaul tol, be maron kapei togid Isip idol ei ngan kadonga ele naurata. Ta Iosep itnan maron kapei ga idio ta ilalala ngan tibur toa ngada oa Isip. <sup>47</sup>Ngan rai kemikemi lima ga rua, annga iuot kapei tau ngan tibur Isip. <sup>48</sup>Tota ngan gid rai toa kemikemi oa Iosep igorgor gid annga busa. Ei igor gid annga dadanga aea ngan tuanga toa ngada oa Isip ta idoldol ngan gid luma annga aea boloma ngan gid tuanga kelede kelede. <sup>49</sup>Annga toa Iosep igor oa, iuot busa tau, mambe riringa lab aea. Tota Iosep ikaput ngan annga aea oadenga, ngansa iuot busa tau.

<sup>50</sup>Gid rai sapanga aea iuot maitne, be Iosep iadaoa Asenat ipopo Iosep ele gergeu arangaranga rua. (Asenat toa ei gergeu taine ton Potipera, eaba tenainga aea ngan tuanga On.) <sup>51</sup>Ta Iosep ikeo, “Deo ilua gau ta matag sapian ag kadonga kulupu ga gid iaoa kelede togau.” Tota iuato ele gergeu lautabe ieda Manase<sup>j</sup>. <sup>52</sup>Ga kus ta Iosep ikeo, “Deo ikado ga napapot gergeu, ga leg naurata iuot kemikemi ngan tibur toa nabada ieieinga ngan ne.” Ta iuato ele gergeu atange ieda Epraim<sup>k</sup>.

<sup>53</sup>Idio ta tibur Isip aea rai kemikemi lima ga rua kus. <sup>54</sup>Ta rai lima ga rua sapanga aea iuot, lalaede mambe Iosep ikeo ngan. Sapanga toa oa ipakaranga gid alu toa ngada oa ad tano. Be ngan tibur Isip, annga ienono. <sup>55</sup>Idio ta sapanga iuot ngan tibur Isip pade. Ta gid panua titang ga ila pan maron kapei ngan annga. Ta maron kapei ikeo pagid panua Isip toa ngada oa bedane, “Ala pan Iosep ta anasi saoa posanga ikeo pagimi ngan.”

<sup>56</sup>Idio ta sapanga iuot paeamao tau ngan tibur Isip, ta Iosep ipokaka gid luma annga aea, ta gid panua Isip tiuolol ad annga. <sup>57</sup>Ta gid alu padengada tinam Isip ngan olnga ad annga pan Iosep, ngansa sapanga paeamao ipakaranga tibur toa ngada oa tanoelai.

### Iosep itar kapepei tinam Isip ngan olnga ad annga

**42** <sup>1</sup>Be Iakop ilongo posanga ngan annga ienono Isip ta ikeo pagid ele gergeu arangaranga bedane, “Ikamado ga matami inonono pol ngan gimigi ga amamado sapaeen? <sup>2</sup>Ega, nalongo mambe annga ienono Isip. Tota gimigi ala ta aol ada annga etangada. Toa bedaoa ta tamado kemi be tamate ngan pitoro mao.”

<sup>i</sup> 41.45 Tuanga On ieda ngan posanga Grik eine *Eliopolis*. <sup>j</sup> 41.51 Ngan posanga Ibru, edaeda *Manase* itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *Matag sapian*.

<sup>k</sup> 41.52 Ngan posanga Ibru, edaeda *Epraim* itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *Ikado ga napapot gergeu, ga leg naurata iuot kemikemi*. <sup>l</sup> 41.54 PA 7.11

<sup>m</sup> 41.55 Ins 2.5 <sup>n</sup> 42.2 PA 7.12

<sup>3</sup>Tota Iosep itar kapeipei sangaul tidae ga tila Isip ngan olnga ad annga. <sup>4</sup>Be Iakop isula Iosep itar kakau Benjamin ga ila toman ngan gid mao, ngansa imataud. Ngan kado ta danga eta ipaeabu ngan ei. <sup>5</sup>Tota Israel ele gergeu pade tila Isip ngan olnga ad annga toman ngan gid panua busa, ngansa sapanga toa oa iuot ngan tibur Kenan pade.

<sup>6</sup>Be Iosep ei madidnga kapei ngan tibur Isip, ta gid panua toa ngada oa tilagalaga pan ngan olnga ad annga. Tota Iosep itar kapeipei tinam tiuot pan, ta tikor aed ga tidol laborad ga isulug tanoelai boloma pan. <sup>7</sup>Be Iosep igera itar kapeipei, ta manmanae iuatai ngan gid. Be iposaposa pagid mambe iuatai ngan gid mao. Ta iposa malmal pagid ta ikeo, “Gimi sida ami?”

Ta tikeo, “Gai Kenan amai. Be gai akeo ga aol amai annga.”

<sup>8</sup>Iosep iuatai ngan itar kapeipei, be gid tiuatai ngan ei mao. <sup>9</sup>Tota Iosep imata nanan ianun ngan gid mugaeai, ngan tidol laborad ga isulug pan. Ta ikeo pagid bedane, “Gimi panua papaeamao, aoangga anama atalelean lemai tibur kapei ne. Gimi ailoiolo gid tibur toa panua timariala ngan kemi mao.”

<sup>10</sup>Ta tikeo, “Maron, eine mao. Gai lem paeaeanga, anama ngan olnga annga. <sup>11</sup>Gai toa ngada ne eaba kelede ele gergeu. Gai lem paeaeanga, posanga tautaunga amai. Gai atalelean lemi tibur kapei ne mao.”

<sup>12</sup>Be Iosep ikeo pagid, “Eine mao. Gid tibur togai, toa panua timariala ngan kemi mao, tota anama atalelean.”

<sup>13</sup>Ta tikeo, “Maron, gai panua sangaul igegea rua ngan iaoa kelede. Gai gergeu ton eaba kelede imamado Kenan. Amai ketnga tud ta imamado pan tamamai, be amai kakau ede pade isusu ga ila o.”

<sup>14</sup>Be Iosep ikeo, “Eine mambe nakeo pagimi, gimi anama atalelean lemai tibur kapei! <sup>15</sup>Gau ga natoba gimi ga bedane: Naposa tautaunga ngan maron kapei togid Isip ieda, manta ami ketnga tud inama nene. Oangga mao, irangrang ngan atnan tibur toa ne mao. <sup>16</sup>Gimi asula eaba eta ngan gimi ta ila ibada ami ketnga tud ga inama. Be gimi padengada ga adio amado ngan luma panasnga aea ga irangrang ngan gai aoatai tutui ngan gimi: aposa tutui, mao apakaka. Be oangga gai aoatai mambe gimi apakaka, naposa tautaunga ngan maron kapei togid Isip ieda bedane: Gimi anama atalelean lemai tibur kapei, ta gimi ga abada panasnga ngan.” <sup>17</sup>Tota Iosep idol gid ga tidudunga ngan luma panasnga aea, irangrang ngan ado tol.

<sup>18</sup>Ngan ado tol aea Iosep ikeo pagid bedane, “Oangga akeo ga amado kemi, manta alongo ngan leg posanga ga oaine. Ngansa gau nalolon ngan Deo. <sup>19</sup>Oangga gimi panua posanga tautaunga ami, atnan eaba eta ngan gimi ta idio ngan luma panasnga aea, be gimi padengada abada annga ga

ila lemi tuangai pagid sobosobomi toa pitoreagid. <sup>20</sup>Be manta abada ami ketnga tud ga inam pagau. Toa bedaoa ta naotai mambe lemi posanga tautaunga, ta irangrang ngan napamate gimi mao.” Io, tota tilongo ngan ele posanga toa oa.

<sup>21</sup>Be tiposa pol ngan gid bedane, “Tautaunga, gita leda idil paeamao toa mugaesai takado ngan ada kakau, ta ngan ipu toaine danga kulupu toa ne iuot ngan gita. Matada nanan ei itangtang ga iansaban gita ngan luanga ei, be gita talongo ei mao. Tota labone kadonga paeamao toa ne iuot ngan gita.”

<sup>22</sup>“Ta Ruben ikeo, “Ngan ado toaiua, nakeo pagimi ngan akado kadonga sat ngan ada kakau toa oa mao, be gimi alongo gau mao. Ega, labone tabada panasnga paeamao ngan ele matenga.” <sup>23</sup>Iosep itar kapepei tiposaposa Ibru, be tiutai mao mambe Iosep ilongolongo led posanga. Ngansa somisomi Iosep ikado posanga Isip ga ila pagid, be eaba ede pade ipul ele posanga ga ila ngan posanga Ibru.

<sup>24</sup>Tota Iosep ipul imur pagid, ta itang. Itang ga kus ta iluai mulian ta iposa pade pagid. Ta ikeo pagid paeaeanga ngan tiluku Simeon, ta ngan gid matad tiaud ei.

### Iosep itar kapepei tiluagid mulian Kenan

<sup>25</sup>Idio ta Iosep ikeo pagid ele paeaeanga ta tinonoi wit ga idudunga ngan itar kapepei led samare toman ngan ad tamad lalalanga aea. Be ikeo ga tidol mulian gid kelede kelede led pat ga idudunga ngan led samare pade. Ele paeaeanga tikado toa bedaoa ga kus <sup>26</sup>ta itar kapepei tidol led tulua ga idae donki ipaoeai ta tila.

<sup>27</sup>Tilalala ga edap irabuai ta tidio tirau saupu ngan enonga bong toaiua. Be eaba ede ngan gid uangga ipan ele donki aea annga ta ipokaka ele samare iaoa. Be mole mao igera ele pat ienono samare iloleai. <sup>28</sup>Ta ikeo pagid aea kapepei ga aea kakakau bedane, “Ega, tipalua leg pat! Ta ienono samare iloleai!”

Io, tilongo bedaoa ta tikakrik be timataud kapei tau. Ta tikeo pol ngan gid bedane, “Deo ikado mado ngan gita?”

<sup>29</sup>Be tila tiuot pan tamad Iakop ngan tibur Kenan ga kus ta tipalongo ei ngan danga toa ngada oa iuot pagid. Ta tikeo, <sup>30</sup>“Madidnga kapei toa imugamuga ngan tibur toa oa, iposa malmal pagai ta isol gai ngan posanga mambe gai atalelean ele tibur kapei. <sup>31</sup>Be gai akoli ele posanga bedane, ‘Gai panua posanga tautaunga amai. Gai atalelean lem tibur kapei toa ne mao. <sup>32</sup>Gai panua sangaul igegea rua ngan iaoa kelede. Gai eaba kelede ele gergeu. Amai kakau ede isusu, be ketnga tud ta imamado pan tamamai ngan tibur Kenan.’

<sup>33</sup>“Ga kus ta madidnga kapei ikeo pagai pade bedane, ‘Gau ga natoba gimi ga bedane ta naoatai, lemi posanga tautauga, mao pakakanga. Manta atnan eaba eta ngan gimi ta idio pagau. Be gimi padengada abada annga ga ila pagid sobosobomi toa pitoreagid. <sup>34</sup>Be manta abada ami ketnga tud ga inam pagau. Toa bedaoa ta naoatai lemi posanga tautauga, be atalelean lemai tibur kapei ne mao. Akado bedaoa ga kus ta nalongan ami ede pade ga iluai mulian pagimi. Ga kus ta alalala alele ngan tibur isaoa gimi akim.’”

<sup>35</sup>Idio ta titok ad annga ga isulug lumaeai, be gid kelede kelede tigera led pat ienono led samare iloleai! Be tamad pade igera toa bedaoa ta gid toa ngada oa timataud kapei. <sup>36</sup>Ta tamad Iakop ikeo pagid bedane, “Gimi akado ga naman aimara. Mugaeai Iosep isusu, ga kus ta Simeon pade isusu. Ta labone aoangga abada Benjamin ga itnan gau pade? Gid kadonga kulupulupu toa ngada ne iuotot ngan gau!”

<sup>37</sup>Be Ruben ikeo pan itama bedane, “Oangga nabada Benjamin ga iluai mulian pago mao, eine eao ga rangrang ngan rau leg gergeu arangaranga toa rua ne ga timate. Longean gau ta namariala ngan ei, ta gau ga nabada ei ga iluai mulian pago.”

<sup>38</sup>Be Iakop ikeo, “Gau natug irangrang ngan ila toa eoa toman ngan gimi mao. Itar kapei imate, ta ei kekelen imamado. Gau eaba kapei tau, ta oangga danga eta ipaeabu ngan ei edapeai, eine gimi ga akado ga lolog iketi tau ta namate ga nala dengaeai.”

### Iosep itar kapepei tibada Benjamin ga ila Isip

**43** <sup>1</sup>Be sapanga toa oa iuraura maitne ngan tibur Kenan. <sup>2</sup>Idio ta wit toa mugaeai Israel ele gergeu tiuol ngan tibur Isip, tianean ga kus. Tota tamad Israel ikeo pagid bedane, “Aluagimi ga ala ta aol ada annga etangada pade.”

<sup>3</sup>Be Iuda ikeo pan itama bedane, “Apa, gai akeo pago ngan eaba toa oa ele posanga na. Ei ikado posanga matua tau pagai bedane ta ikeo, ‘Oangga ami ketnga tud inama toman ngan gimi mao, eine irangrang ngan agera matag pade mao.’ <sup>4</sup>Tota oangga eao longo ngan Benjamin inam toman ngan gai, eine gai ga ala aol am annga. <sup>5</sup>Be oangga eao longean ei ga inam toman ngan gai mao, gai ga ala mao. Ngansa eaba toa oa ikeo pagai bedane, ‘Oangga ami ketnga tud inama toman ngan gimi mao, eine irangrang ngan gimi agera matag pade mao.’”

<sup>6</sup>Ta Israel ikeo, “Ikamado ga akado paeamao ngan gau ta apalongo eaba toa oa ngan ami kakau ede pade imamado?”

<sup>7</sup>Ta tikeo, “Eaba toa oa ibeta nanan gai ngan iaao kelede togita ta ikeo, ‘Tamami imamado maitne? Be ami kakau eta pade imamado?’ Ta gai akolikoli ele betanga. Gai aoatai mao mambe ei ga ikeo ga abada amai ketnga tud ga ila pade.”

<sup>8</sup>Ta Iuda ikeo pan itama Israel bedane, “Longean natum toa na ga inam toman ngan gau ta gaingada ala toa patautene. Toa bedaoa ta gitaingada leda gergeu tamate ngan pitoro mao, be tadio kemi. <sup>9</sup>Naposa tautauga, gau ga matag ikikisi ei, ta irangrang ngan danga eta ipaeabu ngan ei mao. Oangga nabada ei ga iluai mulian pago mao, idil paeamao toa ne ga ienono ngan gau somisomi ga ilalala ga ila. <sup>10</sup>Be oangga eao kado aea gerei ngan gai mao, eine gai arangrang ngan ala ga aluagai mulian parua na.”

<sup>11</sup>Idio ta tamad Israel ikeo pagid bedane, “Oangga edap eta pade mao, akado ga bedane: Gimi abada danga kemikemi nene aea ga idudunga lemi samareai, ta iman tenainga ga ila pan eaba toa oa. Abada bude dibala aea, ga bon isul, ga danga padengada iud kemikemi, ga abei mer itekea, ga abei itautau mambe angal ga salke. <sup>12</sup>Be abada lemi pat ta apaluplup toman ngan pat mugaiai aea, ngansa manta akoli mulian pat toa tidol lemi samareai. Kado tibuobuo ta tipalua pat toa oa. <sup>13</sup>Abada ami ketnga tud ta ala pan eaba toa oa patautene. <sup>14</sup>Be kemi ngan Deo Matua Soke Tau ikado ga eaba toa oa ilolo isat ngan gimi, ta irangrang ngan ilongean Benjamin ga ami ede pade ta tiluagid mulian toman ngan gimi. Be oangga Deo ikeo ga naman aimara, eine ga naman aimara.”

<sup>15</sup>Tota tibada gid tenainga toman ngan led pat toa tipaluplup oa, ga tibada Benjamin pade ga tila. Tila manmanae ngan tibur Isip ta tila timadid Iosep imatai. <sup>16</sup>Iosep igera mambe gisingada Benjamin tinama, ta ikeo pan ele paeaeanga luma aea bedane, “Bada gid panua toa ne ga tila leg lumaeai. Totoi bulmakao eta ta kado amai annga, ngansa labone arobad, gau ga naean toman ngan gid.”

<sup>17</sup>Tota paeaeanga toa oa ila ikado mambe Iosep ikeo ngan, ta ibada gid ga tila Iosep ele lumaeai. <sup>18</sup>Tidudunga lumaeai maitne, be timataud ta tiposa pol ngan gid bedane, “Kado matad nanan pat toa mugaiai tidol leda samareai. Ta ngan ipu toaine tibada gita ga tala ele lumaeai. Eine ga tiluku gita ta tiaud gita ga taman led paeaeanga sapaeen. Ta tibada leda donki pade ga iman led.”

<sup>19</sup>Tota tila pan Iosep ele paeaeanga toa boloma atama iaoai ta tikeo pan bedane, <sup>20</sup>“Irangrang ngan longo lemai posanga ge? Mugaiai gai anama nene ngan olnga amai annga. <sup>21</sup>Gai aol ga kus ta alalala pade, be ngan tibur toa arau saupu ngan, agera mambe gai kelede kelede lemai pat annga aea ienono samare iloleai. Tota gai akoli pat toa ne ga iluai mulian. <sup>22</sup>Be abada pat pau ngan olnga amai annga pade. Gai aoatai mao, sai idol pat toa oa ga idudunga lemai samareai?”

<sup>23</sup>Be paeaeanga toa oa ikeo, “Lolomi itarui. Amataud mao. Ami Deo toa, Deo ton tamami, ipan lemi pat ga idudunga samareai. Be pat toa aol ngan annga mugaiai, gau nabada o.” Paeaeanga iposa bedaoa ga kus ta ibada Simeon ga iuot ga ila pagid.



<sup>24</sup>Ga kus ta paeaeanga toa oa ibada gid ga tila tidudunga Iosep ele lumaeai, ta ibada eau ga inam ta tisigiri aed. Ta ipan led donki ad annga pade. <sup>25</sup>Be tilongo mambe Iosep ga ian toman ngan gid ngan arobad, ta tibada led tenainga ga iuot.

<sup>26</sup>Iosep iluai mulian ga inam lumaeai ta tibada led tenainga ga ila pan, ta tikor aed boloma pan ta tidol laborad ga isulug tanoeai. <sup>27</sup>Ta ibeta gid ngan led madonga, ta ibeta gid pade bedane, “Tamami eaba kapei toa akeokeo pagau ngan, ta imamado maitne?”

<sup>28</sup>Ta tikeo, “Lem paeaeanga, tamamai, ta imamado kemi.” Be tilolon ngan ei ta tikor aed pan ta tidol laborad ga isulug tanoeai pan pade.

<sup>29</sup>Iosep imata ila ta igera Benjamin toa gisirua tnad kelede, ta ibeta gid, “Ami ketnga tud toa akeo pagau ngan, tota nene?” Ta Iosep ikeo pan Benjamin bedane, “Leg gergeu, Deo ele kadonga lolo marum aea idio pago.” <sup>30</sup>Be igera itar kakau ta ilolo ila pan kapei tau, ta iuanga itang. Tota manmanae ila idudunga ngan ele luma aea bobo ede pade ta itang.

<sup>31</sup>Be imen imata ngan eau ga ipamatua ilolo ga kus ta iluai mulian ta ikeo pagid ele paeaeanga bedane, “Apota annga.”

<sup>32</sup>Io, Iosep idio imado ngan popou ede, be itar kapeipei timado ngan popou ede pade, be gid Isip timado ngan popou ede pade, ngansa gid Isip ga gid Ibru tirangrang ngan tiluplup ga tianean mao. Ngansa ngan gid Isip matad, eine paeamao. <sup>33</sup>Be Iosep ikeo pagid ele paeaeanga motean ngan tidol itar kapeipei mulid madonga aea ga inasi ad poponga. Lautabe imuga ga ila irangrang ngan ad ketnga tud. Be Iosep itar kapeipei tigera bedao ta tikakrik ga matad inono pol ngan gid. <sup>34</sup>Gid paeaeanga tibada annga Iosep ele popouiai ta tipota ga ila pagid itar kapeipei. Be Benjamin aea annga tipota kapei tau, irangrang ngan panua lima tian ngan. Tota tinid igelgel toman ngan Iosep ta tianean ga tiunun oain ga itara gid.

### Iosep aea loba isusu

**44** <sup>1</sup>Tian ga kus ta Iosep ikeo pan ele paeaeanga luma aea bedane, “Eao nonoi led samare ga iuon tau ngan annga. Be eao dol gid kelede kelede led pat ga idudunga mulian led samare iloleai. <sup>2</sup>Ga kus ta dol ag loba silva ga idudunga ngan samare ton ad ketnga tud toman ngan ele pat annga aea.” Io, paeaeanga toa oa ila ikado mambe Iosep ikeo ngan.

<sup>3</sup>Gaisala rumaruma gid paeaeanga tisula Iosep itar kapeipei ga tila toman ngan led donki. <sup>4</sup>Ta titnan tuanga ga tilalala ga tila. Gid tila aluai mao, be Iosep ikeo pan ele paeaeanga luma aea bedane, “Manmanae, la nasi gid panua toa oa. Be oangga eao ot pagid, keo pagid bedane, ‘Gai akado kadonga kemi ngan gimi, be ikamado ga akoli paeamao pagai?’

<sup>5</sup>Loba toa gimi abada, eine ag maron aea loba ununnga aea. Be ikakado borou ngan loba toa oa, ta ilualua ei ngan badanga oatainga ngan gid danga ienono mumulnga pade. Lemi kadonga toa ne paeamao tau.’”

<sup>6</sup>Io, Iosep ele paeaeanga ila inasi gid ga iuot pagid, ta ikado posanga toa bedaoa pagid. <sup>7</sup>Be tikeo pan bedane, “Maron, eao kamado kado posanga toa bedane ngan gai? Gai lem paeaeanga arangrang ngan akado danga eta bedaoa mao. <sup>8</sup>Ega, eao oatai, gai atnan Kenan ga anama ta aoangga akoli mulian pat toa ienono lemai samare iloleai. Toa bedaoa ta gai ga alub am maron ele danga mambe silva ga gol madongan? <sup>9</sup>Oangga eao ot ngan eaba eta ngan gai ilub am maron aea loba, ei ga imate, ta gai padengada ga aman am maron ele paeaeanga sapaean.”

<sup>10</sup>Ta paeaeanga toa oa ikeo, “Eine takado mambe gimi akeo. Be eaba sai ikikisi loba toa oa, ei kekelen ga iuot paeaeanga sapaean. Be gimi padengada lemi idil eta paeamao mao, tota aluagimi mulian.”

<sup>11</sup>Io, manmanae gid toa ngada oa tisoa led samare ga isulug tanoeai ta gid kelede kelede tipokaka. <sup>12</sup>Ga kus ta paeaeanga isaresare gid kelede kelede led samare, be imuga ngan ad lautabe ga ila irangrang ngan ad ketnga tud. Be igera loba toa oa ienono ngan Benjamin ele samare. <sup>13</sup>Be itar kapepei tigera bedaoa ta lolod isat kapei tau ta titaka led pononga mulian. Ta tidol led samare ga idae mulian donki ipaoeai ta tiluagid mulian Iosep ele tuangai.

<sup>14</sup>Iuda toman ngan aea kapepei ga aea kakakau tinam tiuot, be Iosep imamado lumaeai maitne. Tota manmanae tikor aed ga tidol laborad ga isulug tanoeai pan. <sup>15</sup>Ta Iosep ikeo pagid, “Gimi akado saoa kadonga ngan gau? Ngan leg borou, gau narangrang ngan naoatai ngan gid danga ienono mumulnga, be gimi aoatai mao?”

<sup>16</sup>Ta Iuda ikoli ele posanga bedane, “Maron, gai arangrang ngan akado posanga eta pago mao. Gai ga apasolan mambe gai panua tututui madongan? Deo ikado ga lemai idil paeamao iuot masaeai. Tota labone, eaba toa ilub am loba ne, ei kekelen ga iuot lem paeaeanga sapaean mao. Ega, gai toa ngada ne ga aot lem paeaeanga sapaean.”

<sup>17</sup>Be Iosep ikeo, “Eine mao. Irangrang ngan gimi akado bedane mao. Eaba toa ilub ag loba ne, ei kekelen ga iuot leg paeaeanga sapaean. Be gimi padengada lolomi itarui ta aluagimi mulian pan tamami.”

### Iuda iuangga ibada Benjamin imul

<sup>18</sup>Be Iuda ila boloma pan Iosep ta ikeo, “Aiao, maron! Irangrang ngan eao longo leg posanga? Tautaunga, eao maron kapei tau mambe Isip ad maron kapei, be gau, lem paeaeanga, nakim eao malmal pagau padam be longo leg posanga. <sup>19</sup>Mugaeai eao beta gai, lem paeaeanga bedane, ‘Gimi tamami ga ami kakau eta ta timamado?’ <sup>20</sup>Ta gai akoli lem posanga bedane, ‘Be. Tamamai ei eaba kapei tau ta imamado. Be inat ketnga tud ta imamado pade. Itna ipopo ei ngan tamamai ei eaba kapei tau. Itna toa oa ipopo gergeu rua mon. Ede imate, be ei kekelen imamado. Be itama ikim ei kapei tau.’

<sup>21</sup>“Ga kus ta eao keo pagai, lem paeaeanga bedane, ‘Abada ami ketnga tud toa oa ga inama nene ta nagera ei.’ <sup>22</sup>Be gai akoli lem posanga bedane, ‘Gergeru toa ne irangrang ngan itnan itama mao. Oangga itnan ei, itama ga imate.’ <sup>23</sup>Be eao keo pagai bedane, ‘Oangga ami ketnga tud inama toman ngan gimi mao, irangrang ngan agera gau pade mao.’ <sup>24</sup>Tota gai aluagai mulian pan tamamai ta apalongo ei ngan lem posanga toa ne.

<sup>25</sup>“Idio ta tamamai ikeo pagai bedane, ‘Aluagimi mulian ta aol ada annga etangada pade.’ <sup>26</sup>Be gai akeo, ‘Gai arangrang ngan ala mao. Oangga eao longean amai ketnga tud ga inama toman ngan gai, ta gai ala. Be oangga amai ketnga tud inama toman ngan gai mao, irangrang ngan agera eaba toa oa pade mao.’

<sup>27</sup>“Tota lem paeaeanga tamamai ikeo pagai bedane, ‘Gimi aotai, adaog ipopo gergeru rua mon. <sup>28</sup>Ede isusu ta nagera ei pade mao. Masilau saksak ede ipaeabu ngan ei ga imate. <sup>29</sup>Tota oangga gimi abada itar kakau pade ga itnan gau ga ila, be danga eta ipaeabu ngan ei edapeai, eine gimi ga akado ga lolog isat kapei tau ta namate ga nala dengaeai.’

<sup>30-31</sup>“Tota labone, oangga naluagau mulian pan tamag, be igera inat ketnga tud inama toman ngan gau mao, eine ga imate. Ngansa gisirua lolod ikim ngan gid kapei tau. Gai tamamai ei eaba kapei. Ta oangga gai aluagai mulian toman ngan eaba toa ne mao, eine ga akado ga tamamai ilolo isat kapei tau ga imate. <sup>32</sup>Ga pade, gau nakado posanga tautaunga pan tamag ngan matag ikikisi eaba toa ne. Ta nakeo pan bedane, ‘Oangga nabada ei ga iluai mulian pago mao, eine leg idil paeamao toa matameai ne ga ienono ngan gau somisomi ga ilalala ga ila.’

<sup>33</sup>“Tota labone nakim eao longean gau ta nabada eaba toa ne imul, ta naman lem paeaeanga sapaean. Be eao longean eaba toa ne ga iluai mulian pan itama toman ngan itar kapeipei. <sup>34</sup>Be oangga eaba toa ne iluai mulian toman ngan gau mao, irangrang ngan nagera tamag pade mao. Tinig ngan nagera kadonga kulupu toa ne iuot ngan tamag mao.”

### Iosep ikeo pagid itar kapeipei ngan ei sai

**45** <sup>1</sup><sup>q</sup>Iosep itoba pamatuanga ilolo toa ele paeaeanga matadeai ga mao, ta iuangga itang. Be iposa matua pagid bedane, “Gimi toa ngada ne aot ga ala.” Tota ei kekelen imamado toman ngan itar kapeipei be ikeo pagid ngan ei sai. <sup>2</sup>Be Iosep itang kapei tau, ta gid Isip tilongo. Ta gid panua toa maron kapei ele lumaeai tilongo ngan pade.

<sup>3</sup>Ta Iosep ikeo pagid itar kapeipei bedane, “Gau Iosep. Tamag imamado maitne na?” Be itar kapeipei tirangrang ngan tikoli ele posanga mao, ngansa timataud kapei tau.

<sup>q</sup> 45.1 PA 7.13

<sup>4</sup>Ta Iosep ikeo pade bedane, “Anam boloma pagau.” Io, tila boloma pan ta ikeo, “Gau tadimi kakau Iosep. Mugaiai gimi adol gau ga nadae pagid Ismael bagedeai, ta gid Isip tiuol gau ga naman led paeaeanga sapaeen. <sup>5</sup>Be kado lolomi ngur ga ngur ngan gimi mulian ngan lemi kadonga paeamao toa akado ngan gau ne. Lolomi ede ga ede mao pade, ngansa Deo isula gau ta namuga ngan gimi, ngansa iuanga ilua gimingada panua busa ta irangrang ngan amate mao. <sup>6</sup>Ngansa sapanga iuot ngan tibur toa ne, aea rai rua ila na. Be irangrang ngan rai lima pade, gid panua ga tirangrang ngan tibada annga dadangai mao. <sup>7</sup>Be Deo isula gau ta namuga ngan gimi ga nanama nene, ngansa iuanga ilua gita panua toa pidaede ne ta irangrang ngan tamukuru tanoelai mao. Be ngan iura kapei tau iuanga ibada gita mulian.

<sup>8</sup>“Eine gimi asula gau ga nanama nene mao, be Deo isula gau. Ei ikado ga naot mambe aluagau ton maron kapei Isip aea. Gau naot madidnga kapei ngan ele luma ga tibur toa ngada ne Isip. Ta ilongolongo leg posanga mambe gergeu ilongolongo itama ele posanga. <sup>9</sup>Tota aluagimi manmanae ga ala pan tamag, ta akeo pan bedane, ‘Natum Iosep ikeo bedane: Deo ikado ga naot madidnga kapei ngan tibur Isip. Tota eao manta nam pagau manmanae. <sup>10</sup>Eao ga mado boloma pagau ngan tibur ede ieda Gosen. Eao nama toman ngan lem gergeu ga tibutibum ga lem sipsip ga bulmakao ga lem danga sisid toa ngada oa. <sup>11</sup>Gau ga namariala ngan eao toa nene, ngansa sapanga toa ne aea rai lima maitne. Ngan kado ta pitoro ipaeabu ngan eao ga lem panua toa ngada na.’

<sup>12</sup>“Ega, agera kemi matag ta aoatai, gau eaba eta pade mao, gau ami kakau Iosep. Be tadig kakau Benjamin pade iuatai ngan gau. <sup>13</sup>Apalongo tamag ngan gau edag iuot kapei tau ngan tibur Isip, ta apalongo ei ngan danga toa ngada ne gimi agera. Ga kus ta abada ei manmanae ga inama nene.”

<sup>14</sup>Iosep iposa bedaoa ga kus ta iluku itar kakau Benjamin ta idol ilabora ga idae ikepeai ga itang. Be Benjamin pade ikisi Iosep ga itang. <sup>15</sup>Ga kus ta Iosep ikisi itar kapeipei kelede kelede ga itang ngan gid ga ibusum papad. Idio ta itar kapeipei tiposaposa pan.

<sup>16</sup>Be maron kapei togid Isip ilongo posanga ngan Iosep itar kapeipei tinam tiuot pan, ta ei ga ele madidnga toa ngada oa tinid igelgel. <sup>17</sup>Ta maron kapei ikeo pan Iosep bedane, “Keo pagid am kapeipei ta tidol led tulua ga idae led donki ipaoelai, ta tiluagid mulian Kenan. <sup>18</sup>Manta tibada tamami ga led panua toa ngada oa ta tiluagid ga tinam pagau. Ta gau ga nalongean gid ta tila timado ngan tano ede kemi tau, ta irangrang ngan ad annga dadangai iuot busa.

<sup>19</sup>“Be manta keo pagid pade bedane, ‘Gimi abada gid karis Isip aea toa ne ga iman tamami ga lemi gergeu ga adadaoami led lalalanga aea.

---

<sup>r</sup> 45.9-11 PA 7.14

Ta gimingada adae ngan ta aluagimi ga anama nene. <sup>20</sup>Be lolomi ede ga ede ngan lemi danga sisid ngan tibur Kenan mao, ngansa danga sisid kemikemi toa ngada ne ngan tibur Isip ga iman lemi.’”

<sup>21</sup>Io, Israel ele gergeu arangaranga tikado toa bedaoa mambe maron kapei togid Isip ikeo ngan. Iosep ibada karis pagid ga ipan ad tamad lalalanga aea. <sup>22</sup>Be ipan gid kelede kelede ad barikia papau, be ipan Benjamin ele pat silva buno tol ga ele barikia papau lima. <sup>23</sup>Ga kus ta Iosep ibada danga kemikemi busa Isip aea ngan luanga itama edapeai, ta idol ga idae donki arangaranga sangaul paodeai, ta ibada gid wit ga bret ga annga imata ede ga ede iman itama aea tamad lalalanga aea ta idol ga idae donki taine sangaul paodeai. <sup>24</sup>Ga kus ta isula itar kapeipei ga tila, be ikeo pagid bedane, “Gimi aoami isokangai edapeai mao.”

<sup>25</sup>Tota Iosep itar kapeipei titnan Isip ga tila tiuot pan tamad Iakop ngan tibur Kenan. <sup>26</sup>Ta tikeo pan bedane, “Iosep imate mao! Ei imamado Isip be iuot madidnga kapei ngan tibur toa oa!” Iakop ilongo bedaoa ta itograi, be iuanga tipakaka. <sup>27</sup>Be tipalongo ei ngan danga toa ngada oa Iosep ikeo pagid ngan, ga igera gid karis toa Iosep isula ga inam ngan badanga ei, ta ilolo ikapok. <sup>28</sup>Ta Israel ikeo, “Tautaunga. Natug Iosep ta imamado! Manmanae ga nala ta nagera ei mugaeai ngan leg matenga.”

#### Iakop toman ngan ele panua toa ngada oa tila Isip

**46** <sup>1</sup>Idio ta Israel ipagorou ele danga sisid toa ngada oa, ta ei toman ngan ele panua toa ngada oa tinasi edap ngan langa Isip. Be tila tiuot ngan tibur Berseba, ta Israel irau gid masilau ta iman ele tenainga ga ila pan Deo ton itama Aisak.

<sup>2</sup>Be ngan bong toaiua, Israel igera Deo iuot pan ta ibaba ga ila pan bedane, “Iakop, Iakop!”

Ta ikeo, “Gau ta eko.”

<sup>3</sup>Ta ikeo, “Gau Deo, Deo ton tamam Aisak. Eao mataud ngan langa Isip mao. Ngansa gau ga nakado ga lem gergeu ga tibutibum tiuot alu kapei tau toa eoa. <sup>4</sup>Gau ga nala Isip toman ngan eao, be gau ga nabada go ga luago mulian pade. Be oangga eao mate, Iosep ga ipatutui lem enonga ta itaian go.”

<sup>5</sup>Idio ta Iakop ikakai ngan lalalanga, be ele gergeu arangaranga tidol ei ga led gergeu ga adadaoad ta tidae ngan gid karis toa maron kapei togid Isip iabalan ga ila ngan badanga gid, ta titnan tibur Berseba ga tila. <sup>6</sup>Ta Iakop toman ngan ele panua toa ngada oa tila Isip. Be tibada led masilau mud ga danga sisid toa ngada oa ngan tibur Kenan ta tila. <sup>7</sup>Iakop ele gergeu ga itubtub arangaranga ga taine toa ngada oa tila Isip toman ngan ei.

<sup>s</sup> 46.6 PA 7.15

<sup>8</sup> Israel, toa ieda ede pade Iakop, ele gergeu ga itubtub toa tila Isip toman ngan ei, edad ga bedane:

Inat lautabe ieda Ruben.

<sup>9</sup> Be Ruben ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Anok ga Palu ga Esron ga Karmi.

<sup>10</sup> Be Simeon ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Iemuel ga Iamin ga Oat ga Iakin ga Soar ga Saul. Be Saul itna ei taine Kenan aea.

<sup>11</sup> Be Livai ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Gerson ga Koat ga Merari.

<sup>12</sup> Be Iuda ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Er ga Onan ga Sela ga Peres ga Sera. Be Er ga Onan gisirua timate ngan tibur Kenan.

Be Peres ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Esron ga Amul.

<sup>13</sup> Be Isakar ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Tola ga Pua ga Iop ga Simron.

<sup>14</sup> Be Sebulun ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Seret ga Elon ga Ialel.

<sup>15</sup> Be Ruben ga Simeon ga Livai ga Iuda ga Isakar ga Sebulun, eine gid gergeu arangaranga toa Iakop iadaoa Lea ipopo ngan tibur Padan-Aram. Be Lea ipopo gergeu taine ede ieda Daina. Be Lea ele gergeu ga itubtub arangaranga ga taine toa ngada oa dabad iuot sangaul tol igegea tol.

<sup>16</sup> Be Gat ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Sipion ga Agi ga Suni ga Esbon ga Eri ga Arodi ga Areli.

<sup>17</sup> Be Aser ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Imna ga Isva ga Isvi ga Beria.

Be liud ieda Sera.

Be Beria ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Eber ga Malkiel.

<sup>18</sup> Gid panua iaoa toaine, eine Iakop iadaoa Silpa ele gergeu ga itubtub. Be Silpa ei taine paeaeanga toa Laban ilongean ga ila pan inat taine Lea. Gid panua iaoa toaine dabad iuot sangaul ede igegea lima ga ede.

<sup>19</sup> Be Iakop iadaoa Resel ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Iosep ga Benjamin. <sup>20</sup> 'Be Iosep imamado Isip ta iuai taine ede ieda Asenat. (Asenat ei gergeu taine ton Potipera, eaba tenainga aea ngan tuanga On.) Asenat ipopo gergeu arangaranga rua, Manase ga Epraim.

<sup>21</sup> Be Benjamin ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Bela ga Beker ga Asbel ga Gera ga Naman ga Ei ga Ros ga Mupim ga Upim ga Art.

<sup>22</sup> Gid panua iaoa toaine, eine Iakop iadaoa Resel ele gergeu ga itubtub. Dabad iuot sangaul ede igegea pange.

<sup>23</sup> Be Dan ele gergeu aranga ieda Usim.

<sup>24</sup> Be Naptali ele gergeu arangaranga edad ga bedane:

Iasel ga Guni ga Ieser ga Silem.

<sup>25</sup> Gid panua iaoa toaine, eine Iakop iadaoa Bila ele gergeu ga itubtub. Be Bila ei taine paeaeanga toa Laban ilongean ga ila pan inat taine Resel. Gid panua iaoa toaine dabad iuot lima ga rua.

<sup>26</sup> Gid iaoa kelede pan Iakop toa tila Isip toman ngan ei, dabad iuot sangalima sangaul ede igegea lima ga ede. Be dabad toa ne ipaluplup Iakop ele gergeu adadaoad mao. <sup>27</sup> 'Be Iosep iadaoa ipopo gergeu rua ngan tibur Isip. Tota gid iaoa kelede toa ngada oa pan Iakop tila Isip toman ngan ei, dabad iuot sangalima sangaul rua.

### **Iakop toman ngan ele panua toa ngada oa tila timado Isip**

<sup>28</sup> Idio ta Iakop isula Iuda ta imuga ga ila pan Iosep ngan badanga ei ga ila ipasolan gid ngan tibur Gosen aea edap. Tota Iakop masin tiuot ngan tibur Gosen, <sup>29</sup> be Iosep ilongo bedaoa ta ikeo pagid ele paeaeanga ta tibada ele karis ga iuot edapeai. Ta Iosep idae ngan ta ila Gosen ngan geranga itama Israel. Io, Iosep igera itama ta ila iluku ei ga itang mole tede.

<sup>30</sup> Ga kus ta Israel ikeo pan Iosep bedane, "Labone, oangga namate, tinig igelgel ngan langa dengaeai, ngansa nagera go ngan matag ta naoatai, eao mamado maitne."

<sup>31</sup> Ta Iosep ikeo pagid itar kapepei ga gid iaoa kelede toa ngada oa ton itama bedane, "Gau ga nala napalongo maron kapei Isip aea ta nakeo pan bedane, 'Ag kapepei ga gid luma lolo ton tamag titnan tibur Kenan ga tinam tiuot pagau. <sup>32</sup> Timariala ngan sipsip ga masilau mud iman led naurata pat aea. Gid tinama toman ngan led sipsip ga bulmakao ga danga sisid toa ngada oa.' <sup>33</sup> Gau ga nakado posanga toa bedaoa pan maron

---

<sup>†</sup> 46.20 OM 41.50-52    <sup>‡</sup> 46.27 PA 7.14

kapei, ta oangga maron kapei ibaba gimigi anam pan ta ibeta gimigi ngan saoa naurata gimigi akakado, <sup>34</sup> ta gimigi ga akoli ele posanga bedane, 'Maron, gai lem paeaeanga amariala ngan sipsip ga bulmakao. Mugaiai gai gereirei maitne ga irangrang ngan labone, gai akakado naurata toa ne, mambe tibutibumai tikakado mugaiai.' Manta akado posanga toa bedaoa pan maron kapei, ta ei ga ilongean gimigi ta ala amado ngan tibur Gosen. Ngansa gid Isip tikeo ga naurata ngan timariala ngan sipsip eine naurata paeamao."<sup>v</sup>

**47** <sup>1</sup> Be Iosep ila pan maron kapei Isip aea ta ikeo, "Gau tamag ga tadig kapeipei titnan Kenan ga tinam tiuot nene toman ngan led sipsip ga bulmakao ga danga sisid toa ngada oa. Ega, patautene tirau led saupu ngan tibur Gosen." <sup>2</sup> Be Iosep isio aea kapeipei lima ta tila timadid maron kapei imatai.

<sup>3</sup> Ta maron kapei ibeta gid bedane, "Gimigi akado saoa naurata?"

Ta tikoli maron kapei ele posanga bedane, "Gai amariala ngan sipsip, mambe tibutibumai tikakado mugaiai. <sup>4</sup> Be gai akeo ga amado kauteta nene, ngansa sapanga toa ne iuot paeamao tau ngan tibur Kenan. Be purup eta ngan lem ai masilau tianean mao. Tota akeo ga eao longean gai lem paeaeanga ta ala amado ngan tibur Gosen."

<sup>5</sup> Ta maron kapei Isip aea ikeo pan Iosep bedane, "Tamam ga am kapeipei tinam ta tikeo ga timado toman ngan eao. <sup>6</sup> Eao manta sio tano eta kemi tau ngan tibur Isip ta keo pagid ta tila timado ngan. Kemi ngan tila timado Gosen. Be oangga eao oatai etangada ngan gid toa led oatainga kapei ngan timariala ngan bulmakao, ta dol gid ga timariala ngan gau leg bulmakao ipu."

<sup>7</sup> Idio ta Iosep ibada itama Iakop ga ila igera maron kapei. Iakop ikado posanga kemi pan ga kus ta <sup>8</sup> maron kapei ibeta ei, "Eao am rai pida?"

<sup>9</sup> Ta Iakop ikeo pan maron kapei bedane, "Gau namamado tanoeai irangrang ngan ag rai buno ede sangaul tol (130). Leg madonga ne mole tau mao. Be danga kulupulupu busa iuotot ngan gau. Gau tibutibug timamado mole tau tanoeai, be gid ad rai iasal gau ag rai." <sup>10</sup> Ga kus ta Iakop ikado posanga kemi pan maron kapei ta itnan ei ga ila.

<sup>11</sup> Toa bedaoa ta Iosep ilua itama ga itar kapeipei ta tila timado ngan tibur Isip. Ei ilongean tano pagid ngan tibur ieda Rameses<sup>w</sup>, mambe maron kapei ikeo ngan. Tano toa ne kemi tau ga iasal tibur padengada Isip. <sup>12</sup> Be somisomi Iosep ibabada annga ga ila pan itama ga itar kapeipei toman ngan led gergeu, be ele potanga annga inasnasi dabad.

<sup>v</sup> 46.34 Imata mambe tibur Gosen aea eaba eta mao. Tota oangga maron kapei ilongo mambe Iakop ele panua timariala ngan sipsip, ei ga itin igelgel ngan tila timado toa eao, ngansa gid Isip tinid ngan gid panua tikakado naurata toa bedaoa timamado boloma pagid mao. <sup>w</sup> 47.11 Rameses eine Gosen ieda ede pade.



### Sapanga kapei ipaeabu ngan tibur Isip

<sup>13</sup>Sapanga toa oa iuot paeamao tau, ta tibur toa ngada oa aea annga eta mao. Sapanga ipaeabu ngan tibur Kenan ga Isip pade. <sup>14</sup>Tota gid panua toa ngada oa Kenan ga Isip tiuolol annga pan Iosep ga irangrang ngan led pat kus. Ta Iosep ibada pat toa oa ta idol ga ila ngan maron kapei ele luma. <sup>15</sup>Idio ta gid panua toa ngada oa Kenan ga Isip led pat kus, ta gid Isip tila pan Iosep ta tikeo, “Eao pan amai annga. Oangga mao, sapanga ga ipaeabu ngan gai, ta amate eao matameai. Manta lua gai, ngansa lemai pat toa ngada ne kus.”

<sup>16</sup>Ta Iosep ikeo pagid bedane, “Oangga lemi pat kus, ta abada lemi masilau mud ga inam pagau, ta iman ami annga aea olnga.” <sup>17</sup>Tota tibada led os ga sipsip ga meme ga bulmakao ga donki ta ila pan Iosep ta iman ad annga aea olnga. Ta Iosep ilualua gid ngan annga toa bedaoa ga irangrang ngan rai toaiua kus.

<sup>18</sup>Be ngan rai ede pade, tila pan Iosep ta tikeo bedane, “Gai arangrang ngan amudan amai kadonga kulupu pago mao. Eao bada lemai pat ga masilau mud toa ngada oa ga iman lem. Lemai danga eta pade ngan badanga pago mao. Eine gai kekelegai ga amai tano. <sup>19</sup>Eao longean gai ga amate ngan pitoro padam. Ngan kado ta amai tano iman danga buligaliga. Kemi ngan eao lualua gai ngan annga, ta gai ga aman maron kapei ele paeaeanga sapaeen. Ta amai tano pade ga iman ele. Be eao manta bada gid annga ipuapua earumnga aea ga inam pagai. Ngan kado ta amate ta amai tano aea eaba eta imariala ngan mao.”

<sup>20</sup>Tota gid panua toa ngada oa Isip tilongean ad tano ga ila pan Iosep ta iuol ga iman maron kapei aea, ngansa sapanga toa oa paeamao tau. Ta tano toa ngada oa Isip iman maron kapei aea. <sup>21</sup>Ta Iosep ikado ga gid panua Isip toa ngada oa tila timado ngan gid tuanga kapeipei Isip. <sup>22</sup>Be Iosep iuol tano togid panua tenainga ad mao, ngansa maron kapei ibabada pat pagid ta iman ad annga aea olnga. Tota gid panua tenainga ad kekelegid tilongean ad tano ga ila pan maron kapei mao.

<sup>23</sup>Idio ta Iosep ikeo pagid panua bedane, “Ega, gau naol gimi ga ami tano pade, ta gimi aman paeaeanga sapaeen ton maron kapei. Be gid annga ipuapua earumnga aea ta eko. Abada ga ila ta aearum dadangai. <sup>24</sup>Be oangga annga dadangai imatua, manta apota ga iuot suknga lima. Ta suknga ede ga iman maron kapei ele. Be gimi lemi suknga pange ta iman gimingada lemi gergeu ami. Be manta adol ipuapua etangada ga iman earumnga aea.”

<sup>25</sup>Io, gid panua tikeo pan Iosep bedane, “Maron, gai tinimai igelgel ngan aman paeaeanga sapaeen ton maron kapei, ngansa eao bada gai mulian ta amado kemi na. Gai akim lolom marum ngan gai.”

<sup>26</sup>Tota ngan ado toaiua ga ila, Iosep idol apu kapei ede ngan tibur Isip ga bedane: Oangga gid Isip ad annga dadangai imatua, manta tipota ga

iuot suknga lima. Be suknga ede ga iman maron kapei ele. Be labone pade, apu toa ne ienono maitne.<sup>x</sup> Gid panua tenainga ad kekelegid ad tano iman maron kapei aea mao.

### Iosep iposa tautaunga pan Iakop ngan itaian ei Kenan

<sup>27</sup>Gid Israel timamado Isip ngan tibur Gosen, ta tibada tano ngan tibur toa eoa. Be tipopo gergeu ga tiuot busa ta led danga sisid pade iuot busa.

<sup>28</sup>Be Iakop imamado Isip irangrang ngan aea rai sangaul ede igegea lima ga rua. Aea rai toa ngada oa iuot buno ede sangaul pange igegea lima ga rua (147). <sup>29</sup>Ele matenga inam boloma, ta ibaba Iosep ga inam pan ta ikeo, “Oangga lolom marum ngan gau, nakim eao dol bagem ga idio buleg ibuloloeai,<sup>z</sup> ta posa tautaunga pagau ngan eao ga lolom isat ngan gau ta kado kadonga tautaunga pagau ngan danga ga oaine: Irangrang ngan eao taian gau Isip mao. <sup>30</sup>Be oangga namate ga nala naeno toman ngan tibutibug, eao manta bada patig ga itnan Isip, ta la taian gau ngan denga toa titaian tibutibug ngan.”

Ta Iosep ikeo, “Gau ga nakado mambe eao keo.”

<sup>31</sup>Be Iakop ikeo pan pade bedane, “Eao manta posa tautaunga gadae ngan kadonga toaine.” Tota Iosep ikado posanga tautaunga gadae. Ga kus ta Israel idol ilabora ga isulug imuliai<sup>a</sup> ta ilolon ngan Deo.

### Iakop ikado posanga kemi ngan pamatuanga Epraim ga Manase

**48** <sup>1</sup>Idio ga muriai gid panua tikeo pan Iosep bedane, “Ega, tamam idibal.” Tota Iosep ibada ele gergeu arangaranga rua, Epraim ga Manase, ta tila tigera itama. <sup>2</sup>Ta gid panua tikeo pan Iakop bedane, “Ega, natum Iosep ta inam pago.” Tota Israel ipamatua ei ga idae imado imuliai.

<sup>3</sup><sup>b</sup>Ta Iakop ikeo pan Iosep bedane, “Deo Matua Soke Tau iuot pagau ngan tuanga Lus ngan tibur Kenan. Ta ikado posanga kemi ngan pamatuanga gau <sup>4</sup>ta ikeo pagau bedane, ‘Ega, gau ga nakado ga lem gergeu ga tibutibum tiuot busa ta tiuot alu kapei tau. Be gau ga napan tano toa ne ga iman lem gergeu ga tibutibum ad somisomi ga ilalala ga ila.’

<sup>5</sup>“Mugaeai ngan nanam naot pago ngan tibur Isip, adaoam ipopo lem gergeu arangaranga rua nene. Gergeu toa rua ne ga tiuot mambe

<sup>x</sup> 47.26 Posanga toa ne, *labone pade*, iposa ngan gita labone tamamado mao, be iposa ngan ado toaiua mugaeai eaba toa ibode laulau Otnga Mugaeai imamado.

<sup>y</sup> 47.29-30 OM 49.29-32, 50.6 <sup>z</sup> 47.29 Kadonga ngan dolnga ibage ga idio Iakop ibule ibuloloeai iman kilala ngan Iosep ele posanga tautaunga pan Iakop. Toa bedaoa, ei manta inasi tutui Iakop ele renrennga. Gera posanga ngan OM 24.2. <sup>a</sup> 47.31 Posanga toa ne, *imuliai*, ipu ede pade ngan posanga Ibru bedane: *Igaltereian ei ngan toto*. Gera posanga ngan Ibr 11.21. <sup>b</sup> 48.3-4 OM 28.13-14

gau leg gergeu. Ta Epraim ga Manase ga tiuot gergeu tautaunga togau, mambe Ruben ga Simeon. <sup>6</sup>Oangga lem gergeu etangada muriai ngan Epraim ga Manase, gid eao lem. Ta muriai oangga tipota tano pagid iaoa kelede kelede pagau, lem gergeu muriai ad ga tidio gadio ngan Epraim ga Manase edad. <sup>7</sup>Nakado posanga toa ne ngansa lolog isat ngan tnam Resel. Ngan ado toaiua tatnan Padan-Aram ga tala ngan tibur Kenan, ei imate edap irabuiai. Gita tapaboloma tuanga Eprata, ta nataian ei edap isaleai.” (Eprata eine Betleem ieda mugamuga.)

<sup>8</sup>Be Israel igera Iosep ele gergeu ta ibeta ei bedane, “Eine sapadua?”

<sup>9</sup>Ta Iosep ikeo, “Eine leg gergeu rua toa Deo ibada pagau ngan tibur Isip.”

Ta Israel ikeo, “Bada gisirua ga tinam pagau ta nakado posanga kemi ngan pamatuanga gid.”

<sup>10</sup>Be Israel ei eaba kapei tau ta imata igeragera kemi mao. Tota Iosep ibada gisirua ga tila boloma pan itama, ta Israel ikisi gid ga ibusum papad.

<sup>11</sup>Ta Israel ikeo pan Iosep bedane, “Mugaeai naeadi mambe narangrang ngan geranga go pade mao. Be ega, Deo ilongean gau ta nagera eao ga lem gergeu pade.”

<sup>12</sup>Ta Iosep isoa gisirua Iakop ibuleai ga tisulug, ta ikor iae ga idol ilabora ga isulug tanoelai ta ilolon ngan itama. <sup>13</sup>Be Iosep ibada Epraim ngan ibage oatai ga Manase ngan ibage angas ta tila timadid boloma pan Iakop toa imatai oa, ngansa Iosep ikim Manase imadid ngan Israel ibage oatai ga Epraim ngan ibage angas. <sup>14</sup>Tautaunga Epraim eine gergeu atange, be Israel ipalaurerean ibage ta idol ibage oatai ga idae ngan Epraim ilabora, be ibage angas idae ngan gergeu lautabe Manase ilabora.

<sup>15</sup>Ta Iakop ikado posanga kemi ngan pamatuanga Iosep ta iraring pan Deo bedane,

“Mugaeai eao Deo ton tibug Abraam ga tamag Aisak,  
ta gisirua tinasnasi eao.

Be eao mariala kemi ngan gau  
toa ag popongai ga iranrang ngan labone,  
mambe eaba imariala kemi ngan ele sipsip.

<sup>16</sup>Eao otot pagau mambe Anggelo,  
ta somisomi eao bada gau mulian ngan danga papaeamao iuangga  
ipaeabu ngan gau.

Be labone nabeta eao, kado kemi ngan gergeu toa rua ne pade.  
Ta eao kado led gergeu ga tibutibud tiuot busa tau tanoelai.  
Toa bedaoa ta gid panua ga matad nanan gau edag

ga tibug Abraam ga tamag Aisak edad pade.”

<sup>17</sup>Be Iosep igera mambe itama idol ibage oatai ga idae ngan Epraim ilabora, ta iuangga itutui mao, tota ikisi itama ibage ta iuangga idol ga idae ngan Manase ilabora. <sup>18</sup>Ta ikeo, “Apa, eine mao. Gergeu lautabe ta eko. Dol bagem oatai ga idae ngan ei ilabora.”

<sup>19</sup>Be Israel itin ngan mao ta ikeo, “Natug, gau naoatai. Tautaunga Manase pade ieda ga iuot kapei, ta ele gergeu ga itubtub ga tiuot busa, be itar kakau Epraim ga iasal ei, ta ele gergeu ga itubtub ga tiuot mambe alu busa tau.” <sup>20</sup>“Tota ngan ado toaiua, Israel ikado posanga kemi ngan pamatuanga gisirua ta ikeo,

“Labone ga muriai ga ila,  
oangga gid Israel tikado posanga kemi ngan pamatuanga pol ngan  
gid,  
eine ga tiuato lem gergeu toa rua ne edad ta tikeo bedane,  
‘Deo ikado kemi tau ngan gimi,  
mambe mugaeari ikado kemi ngan Epraim ga Manase.’ ”

Ngan kadonga toa bedaoa Israel idol Epraim ga ila imuga ngan Manase.

<sup>21</sup>Ga kus ta Israel ikeo pan Iosep bedane, “Ega, gau teta pade namate. Be Deo ga imamado toman ngan gimi, ta ei ga ibada gimi ta aluagimi mulian ngan tano togid tibutibumi. <sup>22</sup>Be eao madid gadae ngan am kapeipei ta mugamuga ngan gid. Tota napan tano toa aea bereo kemi ede<sup>e</sup> ga iman am. Eine tano toa mugaeari naparau pagid Amor ngan didi ga pandenga ta nabada. Be labone napan ga iman am.”

**Iakop ikado posanga kemi ngan pamatuanga ele gergeu arangaranga**

**49** <sup>1</sup>Idio ta Iakop ibaba ele gergeu arangaranga ga tinam pan ta ikeo pagid bedane, “Gimi anam boloma pagau, ta gau ga naposa ngan soa danga ga iuot ngan gimi maitne muriai.

<sup>2</sup>“Gimi gergeu togau Iakop, anam aluplup boloma pagau.  
Gau tamami Israel, alongo kemi leg posanga.

<sup>3</sup>“Ruben, eao leg gergeu lautabe.  
Gau tinig gargar maitne be napopo eao, ta eao man kilala ngan  
gau urag.

---

<sup>d</sup> 48.20 Ibr 11.21    <sup>e</sup> 48.22 Posanga idil *tano aea bereo kemi ede* ngan posanga Ibru, eine lalaede mambe edaeda *Sekem*, ta panua edengada tiadi mambe Iakop ipan tuanga toa oa ga iman Iosep ele. Muriai tuanga Sekem iman Iosep inat Manase itubtub led.

- Eao edam ga uram kapei tau, ta madid ga mugamuga.
- 4<sup>f</sup> Be eao parpar ngan nasinga lem kimnga mambe eau imasesel.  
Tota eao rangrang ngan madid ga muga pade mao,  
ngansa eao eno toman ngan adaoag,  
ta pamaeamaea gau kapei tau.
- 5 “Simeon ga itar kakau Livai led kadonga lalaede,  
tibabada led didi paraunga aea  
ta tipaeabu ngan panua padengada.
- 6 Irangrang ngan lolog keledeng ngan gisirua led posanga mao.  
Gau eaba ede toa panua tilolon ngan, ta irangrang ngan nalongo  
ngan saoa posanga gisirua tirau oa mao.  
Ngansa ngan led malmalnga tipamate panua.  
Be tinasi led tingelgel ta tiket bulmakao aed ilisisia.
- 7 Led malmalnga eine danga paeamao tau.  
Tiutai ngan kadonga lolo isat aea mao ga mao.  
Gau ga napatabilin gid ta timado alele ngan gid lum padengada  
Israel.
- 8 “Juda, am kapeipei ga am kakakau ga tisoasoa edam.<sup>g</sup>  
Eao ga gigiran am miri itamatama gagalid.  
Be tamam ele gergeu padengada ga tikor aed ga tilolon ngan eao.
- 9<sup>h</sup> Juda, eao mambe laion daenga pau ede,  
ta eao raurau am masilau ta eanean,  
ga kus ta dae ga la.  
Iuda ei mambe laion ede imata inono masilau,  
ta tem ga tem ngan aea raunga.  
Eaba eta irangrang ngan ikado ele pespes ta ipamasasi ilolo  
mao.
- 10 Iuda ga ikikisi toto togid mamaron kapeipei somisomi.  
Ele gergeu muriai ga timadid ga timugamuga.  
Ieda kapei ga ienono toa bedaoa  
ga irangrang ngan eaba tutui ede ibada imul muriai.  
Gid alu toa ngada ne tanoeai ga tilongolongo eaba toa oa ilinge.
- 11 Iuda ele oain itautau kemikemi ga iuot busa tau,  
ta ei ga ikaukau ele donki aea oaro ngan ibogaboga,  
ta ilongean ele donki daenga pau ianean itautau toa oa pade.  
Be ei ga imum ele danga sisid ngan ele oain isul pade.
- 12 Iuda imata kadlo rua ila singsingia, ngansa iunun oain kapei.

<sup>f</sup> 49.4 OM 35.22    <sup>g</sup> 49.8 Ngan posanga Ibru, edaeda *Iuda* itang lalaede mambe posanga ede pade ipu bedane: *Tasoa ieda*.    <sup>h</sup> 49.9 Nam 24.9, PM 5.5

Be iluo bodbode tau, ngansa iunun bulmakao itud isul somisomi.

- 13 “Sebulun ga imamado lab matai.  
 Ele lab aea igal kemikemi ngan gid oaga tidudunga.  
 But ngan aea tano ga idio boloma ngan tuanga Saidon.
- 14 “Isakar ei mambe donki ede iura kapei.  
 Be gid tulua ienono ipaoeai ipakulupu ei,  
 ta idae imadid mao.
- 15 Ei ga igera ele tibur earainga aea kemi ga aea tano kemi ngan  
 madonga,  
 ta iura pakpakia ngan kadonga naurata.  
 Be muriai ei ga iuot paeaeanga sapaean  
 ta ikado naurata kulupulupu.
- 16 “Dan ga iuot eaba patutuinga posanga aea ngan ele panua.  
 Ta ei ieda kapei mambe gid lum padengada Israel.
- 17 Dan imamado edap isaleai mambe mota aipel.  
 Oangga gid panua paraunga ad tiladlado ngan os ga tinam,  
 ei ga idug ta ingot aed igub,  
 ta os toman ngan itama ga titap pan murid ga tisulug.
- 18 “MARON, nasangasanga eao ngan badanga gau mulian.
- 19 “Gid panua lublubnga ad ga tinam tiparau pan Gat,  
 be ei ga ikoli paraunga pagid,  
 ta inasnasi aed mul ta ilado tatan gid.
- 20 “Tano ton Aser imona kapei.  
 Ei ga inonono gid annga kemikemi toa gid mamaron kapeipei  
 tikimkim.
- 21 “Naptali ei mambe meme saksak ede,  
 inasnasi ele kimnga mulian ta ilalala alele.  
 Ei ipopo gid gergeu kemikemi.
- 22 “Iosep ei mambe oaroaro oain ede tiarum boloma ngan eaumata,  
 ta itautau iuot busa.  
 Ibogaboga iuot mamarae ta ilugaluga dadanga aea ala.
- 23 Gid panua toa tipaparau ngan pandenga tiuangga tirau ei  
 ta tikado paraunga matua pan.
- 24 Be ei ikikisi matua ele pandenga,

- ga ibage isamimi mao.  
 Ngansa Iakop aea Deo toa iura kapei tau idol ibage ga idae ngan  
 ei ngan pamatuanga ei.  
 Deo toa ne somisomi imariala ngan gid Israel,  
 be ei mambe led pat matua.
- 25 Iosep, tamam aea Deo,  
 ei eao am luanga.  
 Deo Matua Soke Tau ga ikado kemi ngan eao  
 ta ibabada danga kemikemi ga ila pago.  
 Ele pamatuanga ngan eao ga itaptap mariambai ga isulug  
 ga iuotot tanoelai ga idae pade.  
 Lem taine ga masilau mud ga tipopo kemi ga tipadudud led gergeu.
- 26 Gau tamam, naposa kemi ngan pamatuanga go,  
 be gid danga kemikemi toa nakeo ga eao bada,  
 eine ga iuot kapei tau ga iasal gid lusi kapeipei laborad.  
 Gid danga toa kemikemi ne ga iasal gid danga kemikemi  
 toa tibutibum tibabada mugaeai.  
 Gid danga kemikemi toa ngada ne ga iuot ngan eao Iosep,  
 ngansa eao edam kapei ga easal am kapeipei.
- 27 “Benjamin ei mambe kaua saksak ede.  
 Gaisala ila ngan raunga gid masilau tibur aea,  
 be lailai ipotapota gid danga toa ibabada.”

28 Eiuu gid lum sangaul igegea rua togid Israel. Ngan ado toaiua tamad  
 uangga imate, ei ikado posanga kemikemi toa bedaoa ngan pamatuanga  
 gid. Ta gid kelede kelede ad pamatuanga itutui ngan gid.

### Iakop imate ta titaian ei

29 Iakop ikado posanga toa bedaoa ga kus, ta irenren pagid ele gergeu  
 arangaranga bedane, “Teta pade gau ga namate ta nala ngan tibur togid  
 leg panua matemate. Be gimi manta ataian gau toman ngan tibutibug  
 ga tamatamag ngan pat kapei aea baba, ngan tano ton Epron, eaba It  
 aea. <sup>30</sup> Baba toa oa ienono ngan tibur Makpela boloma ngan tuanga  
 ton Mamre ngan tibur kapei Kenan. Mugaeai Abraam iuol tano toa oa  
 toman ngan pat kapei aea baba pan Epron, eaba It aea, ta iman Abraam  
 aea ngan taiangga ele panua matemate. <sup>31</sup> Ngan denga toa oa, titaian  
 Abraam ga iadaoa Sara, ga Aisak ga iadaoa Rebeka, be gau nataian Lea  
 toa eoa pade. <sup>32</sup> Tano toa oa toman ngan pat kapei aea baba, Abraam iuol  
 pagid It.”

<sup>i</sup> 49.30 OM 23.3-20    <sup>j</sup> 49.31 OM 25.9-10, 35.29

<sup>33</sup>Io, Iakop irenren pagid bedaoa ga kus ta isoa iae ga idae imuliai ta idada mosonga pakelede ga imate ta ila ieno toman ngan itubtub.

**50** <sup>1</sup>Be Iosep igera itama imate, ta itap ga idae itama igogoeai ta itang ga ibusum ipapa. <sup>2</sup>Ga kus ta Iosep ikeo pagid panua keminga dibala ad, ta tisama danga iuad kemikemi ngan Israel ipat ta iranrang ngan ibuda mao. Tota gid panua keminga dibala ad tikado toa bedaoa <sup>3</sup>ga iranrang ngan ado sangaul pange, lalaede mambe led nasinga ngan pasogonga gid matemate patid. Ta gid panua Isip titangtang ngan ei ga iranrang ngan ado sangalima sangaul rua.

<sup>4</sup>Be madonga lolo isat aea kus ta Iosep ila ikeo pagid madidnga ton maron kapei bedane, “Oangga lolomi marum ngan gau, nakim gimim akado leg posanga ila pan maron kapei ga bedane, <sup>5</sup>“Boloma ngan tamag imate, iposa matua pagau ta nakado posanga tautaunga pan ngan badanga ipat ga ila nataian ngan denga toa ei ikemi motean ngan tibur Kenan. Tota nakeo ga eao longo gau ta nala nataian ei, ga kus ta naluagau mulian.’”

<sup>6</sup>Ta maron kapei ikeo, “Eao manta nasi lem posanga tautaunga pan tamam ta bada ipat ga ila ta taian ei, mambe ikeo pago ngan.”

<sup>7</sup>Tota Iosep ila ngan taiangga itama. Be gid madidnga ga paeaeanga ton maron kapei ga gid panua kapeipei Isip ad busa tila toman ngan ei. <sup>8</sup>Be gid iaoga kelede ton Iosep gisingada adadaoad ga led gergeu tila toman ngan ei. Be gid gergeu gereirei kekelegid tidio ngan tibur Gosen toman ngan gid sipsip ga meme ga bulmakao. <sup>9</sup>Be gid karis ga panua tidae ngan gid os pade tila toman ngan ei. Ta tiuot ipom kapei tau.

<sup>10</sup>Tila tiuot ngan tibur Atat, toa ado ele parangai ngan eau Iordan. Tiber toa oa gid Atat tilelean wit aea sakirkir ngan. Be Iosep masin tila tiuot toa eoa ta titang kapei tau ngan Iakop. Be tidio toa eoa ta Iosep inasi kadonga lolo isat aea iranrang ngan ado lima ga rua. <sup>11</sup>Ta gid Kenan ngan tiber toa oa tigera gid panua titang kapei tau toa eoa ta tikeo, “Gid Isip titang kapei tau ngan eaba imate.” Tota tiber toa boloma ngan eau Iordan oa, tiuato ieda Abel-Misraim<sup>m</sup>.”

<sup>12</sup>Tota Iakop ele gergeu arangaranga tikado mambe irenren pagid ngan. <sup>13</sup>Tibada ipat ga ila Kenan, ta titaian ei ngan pat kapei aea baba ngan tiber Makpela boloma ngan tuanga ton Mamre. Mugaesai Abraam iuol tano toa oa toman ngan pat kapei aea baba pan Epron, eaba It aea, ta iman Abraam aea ngan taiangga ele panua matemate. <sup>14</sup>Titaian Iakop ga kus ta Iosep toman ngan itar kapeipei ga panua toa ngada oa tila toman ngan gid, tiluagid mulian Isip.

### Iosep isamum itar kapeipei led kadonga sat

<sup>15</sup>Be Iosep itar kapeipei tigera mambe tamad imate ta tikeo, “Labone gau madongan? Kado Iosep ilolo ngur ga ngur pagita maitne ta iuangga

<sup>k</sup> 49.33 PA 7.15    <sup>l</sup> 50.5 OM 47.29-31    <sup>m</sup> 50.11 Ngan posanga Ibru, edaeda Abel-Misraim ipu eine *Gid Isip titang*.    <sup>n</sup> 50.13 PA 7.16



ikoli kadonga papaeamao toa takado ngan ei mugaeai.”<sup>16</sup> Tota tiabalan posanga ga ila pan Iosep bedane, “Mugaeai ngan tamada imate, ei ikado posanga ede pagai. <sup>17</sup>Ikeo ga gai akado posanga pago ga bedane, ‘Iosep, nabeta matua eao, samum tadim kapeipei led kadonga sasat toa tikado ngan eao.’ Tamada ikeo toa bedaoa, tota gai, paeaeanga ton tamada aea Deo, abeta eao bedane: Irangrang ngan eao samum lemai kadonga sasat?” Io, Iosep ilongo toa bedaoa ta itangtang.

<sup>18</sup> Ga kus ta itar kapeipei tila tigera ei ta tidol laborad ga isulug tanoelai pan ta tikeo, “Ega, gai eao lem paeaeanga sapaean.”

<sup>19</sup> Be Iosep ikeo pagid, “Amataud mao. Gimi aoangga gau Deo? Eine mao. <sup>20</sup> Gimi aoangga apaeabu ngan gau, be Deo ilongean kadonga toa ne ga iuot ta iman leda kemi aea, ngansa uangga ilualua panua busa ta irangrang ngan tamate mao. Ta gimi agera danga kapei toa Deo ikado ga iuot ne. <sup>21</sup> Tota amataud mao. Gau ga napanpan gimingada lemi gergeu ami annga.” Ta Iosep ikado posanga meles pagid toa bedaoa ta ipamatua lolod.

### Iosep imate

<sup>22</sup> Idio ta Iosep imamado Isip toman ngan gid iaoo keledede pan itama. Imamado ga irangrang ngan aea rai buno ede sangaul ede (110). <sup>23</sup> Ei igera ele sasa toa Epraim ituhtub tipopo. Be gid gergeu ton Makir toa Manase inat, gid tidio timado Iosep ibuleai muriai ngan tnad ipopo gid. Ta tiuot mambe Iosep ele gergeu pade.<sup>o</sup>

<sup>24</sup> Idio ga muriai ta Iosep ikeo pagid iaoo keledede ei ton bedane, “Gau teta pade namate. Be muriai Deo ga ilualua gimi ta ibada gimi ta atnan tibur toa ne ta ala ngan tano toa mugaeai iposa tautaunga pan Abraam ga Aisak ga Iakop ngan.” <sup>25</sup> <sup>p</sup> Ga kus ta Iosep ikeo, “Gimi manta akado posanga tautaunga gadae ngan kadonga ga oaime: Oangga Deo inama ngan luanga gimi, manta abada tuatuag ta atnan tibur toa ne ga ala.”

<sup>26</sup> Tota Iosep aea rai buno ede sangaul ede (110) ta imate. Ga kus ta tisama ipat ngan gid danga iuad kemikemi ta irangrang ngan ibuda mao. Ta tidol ipat ga idudunga ngan ribrib ede ngan tibur Isip.

---

<sup>o</sup> **50.23** Kadonga ngan dolnga gergeu ga tidio Iosep ibuleai, eine iman kilala ngan Iosep isau gisirua. Mugaeai Iakop ikado toa bedaoa pade ngan Epraim ga Manase. Gera posanga ngan OM 48.5-12. <sup>p</sup> **50.25** IM 13.19, Jos 24.32, Ibr 11.22